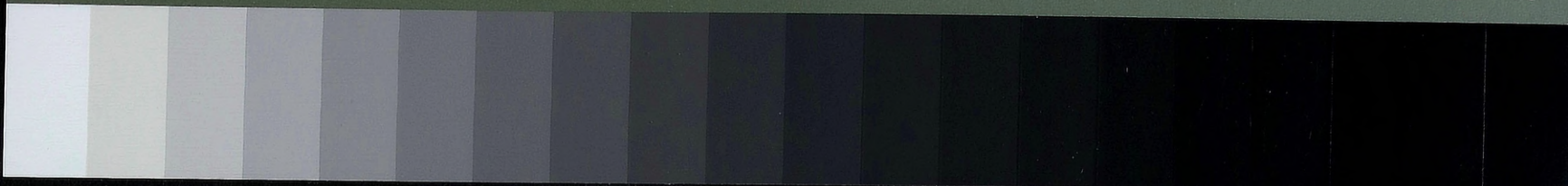

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

57228

EWOLUCJA DLA POSTĘPU

Materiały z konferencji – 8 października 2003 r.

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

Colour Chart #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

Centimetres

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ LOTNICTWA
I OBRONY POWIETRZNEJ

AON

EWOLUCJA DLA POSTĘPU

Materiały z konferencji – 8 października 2003 r.

WARSZAWA 2004

Projekt okładki
Marian Mikołajczuk

Redaktor techniczny
Beata Klarowska

Korekta
Hanna Jaroszuk

Opracowano na podstawie materiałów wystąpień, dostarczonych i zaprezentowanych przez autorów.

Wystąpienia uczestników opublikowane za ich zgodą, nie są autoryzowane

ISBN 83-89423-26-X

Sygn. AON 5631/04

Skład, druk i oprawa: Akademia Obrony Narodowej – Wydział Wydawniczy
00-910 Warszawa, al. gen. A. Chruściela 103, tel. 681-40-55, tel./faks 681-37-52
Zam. nr 1360/2003

Spis treści

Program konferencji	5
Wprowadzenie – <i>płk pil. dr hab. Stanisław Zajas</i>	7
Lotniczy jubileusz w rembertowskiej Alma Mater – <i>gen. broni dr Józef Flis</i>	11
Zarys historii i dokonań Wydziału Lotnictwa i Obrony Powietrznej – <i>płk w st. spocz. prof. dr hab. Wojciech Michalak</i>	14
Rola wydziału w kształceniu kadr dla wojsk lotniczych i obrony powietrznej – <i>gen. broni pil. dr hab. Ryszard Olszewski</i>	50
Uwarunkowania i refleksje z działalności Fakultetu (Wydziału, Oddziału) Lotniczego ASG WP w latach 1953–1970 – <i>płk w st. spocz. prof. dr hab. Jerzy Machura</i>	53
Refleksje słuchacza pierwszego kursu lotniczego w ASG WP w latach 1953–1956 – <i>płk dypl. pil. w st. spocz. Edmund Koźbiał</i>	58
Refleksje słuchacza pierwszego kursu OPK w ASG WP w latach 1963–1966 – <i>płk dypl. w st. spocz. Kazimierz Lizakowski</i>	61
Fakty, uwarunkowania, refleksje z działalności Wydziału Lotnictwa i OPK w latach 1970–1990 – <i>gen. bryg. pil. w st. spocz. prof. dr Zdzisław Żarski</i>	63
Uwarunkowania merytoryczne i metodyczne studiów – <i>płk w st. spocz. prof. dr hab. Witold Pokruszyński</i>	66
Moje doświadczenia i wspomnienia z okresu studiów – <i>płk rez. dr inż. Krzysztof Koliński</i>	71
Zmiany w funkcjonowaniu wydziału w warunkach samodzielności obronnej RP (1990–1999) oraz w warunkach członkostwa w NATO (1999–2003) – <i>płk pil. w st. spocz. prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki</i>	74
Atmosfera i charakter studiów 1991–2003 (subiektywne wrażenia wykładowcy) – <i>płk rez. dr Andrzej Bobkowski</i>	86
Wspomnienia i doświadczenia z okresu studiów w wydziale 1993–1995 – <i>ppłk nawig. dr Eugeniusz Cieślak</i>	89
Dzień dzisiejszy i kierunki rozwoju Wydziału Lotnictwa i Obrony Powietrznej – <i>płk pil. dr hab. Stanisław Zajas</i>	92

Program konferencji

- 09.00–09.10 Powitanie uczestników i otwarcie konferencji
– płk pil. dr hab. Stanisław Zajas
- 09.10–09.25 Referat „Lotniczy jubileusz w rembertowskiej Alma Mater”
– gen. broni dr Józef Flis
- 09.25–09.55 Referat wprowadzający „Zarys historii i dokonań wydziału”
– prof. dr hab. Wojciech Michalak
- 09.55–10.15 Referat „Rola wydziału w kształceniu kadr dla wojsk lotniczych i obrony powietrznej” – gen. broni pil. dr hab. Ryszard Olszewski

WYDZIAŁ W LATACH 1953–1970

- 10.15–10.30 Referat „Uwarunkowania i refleksje z działalności Fakultetu (Wydziału/Oddziału) Lotniczego w latach 1953–1970”
– prof. dr hab. Jerzy Machura
- 10.30–10.40 Informacja „Słuchacze I-go kursu lotniczego, ich studia i kariery”
– płk dypl. Edmund Koźbiał
- 10.40–10.50 Informacja „Słuchacze I-go kursu OPK, ich studia i kariery”
– płk dypl. Kazimierz Lizakowski
- 10.50–11.20 Przerwa

WYDZIAŁ W LATACH 1971–1990

- 11.20–11.35 Referat „Fakty, oceny i refleksje z działalności wydziału w latach 1970–1990”
– gen. bryg. pil. prof. dr hab. Zdzisław Żarski
- 11.35–11.45 Informacja „Uwarunkowania merytoryczne i metodyczne studiów w latach 1971–1990” – płk prof. dr hab. Witold Pokruszyński
- 11.45–11.55 Informacja „Doświadczenia i wspomnienia z okresu studiów”
– płk dr Krzysztof Koliński

WYDZIAŁ W LATACH 1990–2003

- 11.55–12.10 Referat „Zmiany w funkcjonowaniu wydziału w warunkach samodzielności obronnej RP (1990–1999) oraz w warunkach członkostwa w NATO (1999–2003)” – prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki
- 12.10–12.20 Informacja „Atmosfera i charakter studiów” – płk dr Andrzej Bobkowski
- 12.20–12.30 Informacja „Doświadczenia i wspomnienia z okresu studiów”
– ppłk nawig. dr Eugeniusz Cieślak
- 12.30–12.55 Przerwa
- 12.55–13.15 Referat „Dzień dzisiejszy i kierunki rozwoju wydziału”
– płk pil. dr hab. Stanisław Zajas
- 13.15–13.20 Podsumowanie konferencji – płk pil. dr hab. Stanisław Zajas
- 13.20–13.30 Wręczenie replik dyplomów absolwentom pierwszej promocji wydziału
– rektor AON
- 13.40–13.50 Wspólne zdjęcie (schody klubu AON)
- 13.50–14.00 Przejście do kasyna
- 14.00–16.00 Spotkanie towarzyskie

Foto: I. Koziarek

Foto: I. Koziarek

Wprowadzenie

Dla Wydziału Lotnictwa i Obrony Powietrznej Akademii Obrony Narodowej dzień dzisiejszy jest dniem szczególnym. Bowiem dzisiaj dokonamy oceny dokonania 50 lat jego istnienia. Ta znacząca rocznica funkcjonowania wydziału wpisuje się w obchody innych znaczących rocznic lotniczych 100-lecia lotnictwa światowego i 85-lecia polskiego lotnictwa. 100 lat temu samolot broni Wright, po raz pierwszy wzniósł się w powietrze rozpoczynając dynamiczną erę rozwoju lotnictwa silnikowego. W tym roku obchodzimy też 85. rocznicę polskiego lotnictwa, które powstało po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w listopadzie 1918 r.

Historia i funkcjonowanie wydziału nierozdzielnie związane są z Akademią Sztabu Generalnego oraz Akademią Obrony Narodowej i wpisuje się w proces przygotowania kadr oficerskich – kadr dowódczo-sztabowych dla szeroko rozumianego wymiaru powietrznego – specjalistów lotnictwa wojskowego i obrony powietrznej.

Wychodząc naprzeciw potrzebom środowiska wojskowo-cywilnego, wynikającym ze zmian zachodzących w systemie zarządzania organizacjami lotniczymi (cywilnymi i wojskowymi) i ruchem lotniczym oraz w komercyjnym i militarnym wykorzystaniu przestrzeni powietrznej, od dwóch lat wydział kształci również na zaocznych studiach magisterskich, zarówno osoby cywilne jak i wojskowe.

Historia i funkcjonowanie wydziału ściśle związane było i jest z przemianami zachodzącymi w całych siłach zbrojnych, a szczególnie w polskich siłach powietrznych. Będziemy dzisiaj mogli to ocenić.

Ważność i znaczenie święta Wydziału Lotnictwa i Obrony Powietrznej oraz dzisiejszej konferencji podkreśla udział liczego grona dostojnych gości. W imieniu społeczności wydziału, mam **zaszczyt, honor i przyjemność powitać:**

Komendę Akademii Obrony Narodowej w osobach:

- Jego Magnificencję Rektora Pana gen. broni dr. Józefa Flisa;
- Zastępcę Rektora AON ds. ogólnych Pana gen. bryg. Jana KLEJSZMITA.

Obecnych i poprzednich dowódców wojsk lotniczych i obrony powietrznej oraz generałów i oficerów z tego rodzaju sił zbrojnych:

- Dowódcę wojsk lotniczych i obrony powietrznej Pana gen. broni pil. dr. hab. Ryszarda OLSZEWSKIEGO;
- Pana gen. broni pil. Andrzeja DULĘBĘ;
- Pana gen. broni pil. dr. hab. Jerzego GOTOWAŁĘ;
- Pana gen. dyw. pil. Tytusa KRAWCZYCA.

Przedstawiciele Sztabu Generalnego WP:

- Zastępcę szefa Sztabu Generalnego WP Pana gen. dyw. Lecha KONOPKĘ;
- Zastępcę szefa Generalnego Zarządu Rozpoznania Wojskowego Sztabu Generalnego Pana gen. bryg. pil. Piotra LUŚNIĘ;
- Szefa Zarządu Rozpoznania Strategicznego Sztabu Generalnego Pana płk. dypl. Zbigniewa GALCA;
- Szefa Zarządu Planowania Strategicznego Sztabu Generalnego Pana płk. dr. Stefana CZMURA.

Panów generałów i oficerów WLOP:

- Dowódcę 3 KOP Pana gen. dyw. pil. Lecha MAJEWSKIEGO oraz szefa szkolenia płk. dr. pil. Benedykta SASIMA;
- Komendanta – rektora WSOSP Pana gen. bryg. pil. Tadeusza KUZIORĘ oraz jego zastępcę Pana płk. pil. dr. Marka BYLINKĘ;
- Dowódcę Centrum Operacji Powietrznych Pana płk. pil. dr. Tadeusza PIECIUKIEWICZA;
- Zastępcę dowódcy 2 KOP Pana płk. dypl. Zbigniewa JANOSIA.

Panów generałów – absolwentów naszego wydziału:

- Pana gen. broni prof. Tadeusza JEMIOŁO, byłego rektora AON;
- Pana gen. dyw. pil. Henryka PIETRZAKA;
- Pana gen. bryg. pil. Mirosława HERMASZEWSKIEGO – pierwszego polskiego pilota-kosmonautę;
- Pana gen. bryg. pil. Romana HARMOZĘ;
- Pana gen. bryg. Edwarda REDWANZA;
- Pana gen. bryg. Franciszka ŻYGISA.

Komendantów Instytutów:

- ITWL – Pana płk. dr. Leszka LOROCHA;
- WIML – Pana płk. dr. Olafa TRUSZCZYŃSKIEGO.

Witam naszych kolegów i przyjaciół z innych komórek organizacyjnych akademii:

- Pana płk. dr. hab. Jacka PAWŁOWSKIEGO – Dziekana Wydziału Strategiczno-Obronnego;
- Dyrektora Instytutu Nauk Humanistycznych Pana dr. hab. Ryszarda STĘPNIA;
- Szefa CSiKGW Pana płk. dr. Jana KNETKI;
- Szefa logistyki AON Pana płk. dr. Jana SZYMCZYKA;
- Witam szefów oddziałów i wydziałów zabezpieczających funkcjonowanie AON.

Witam przedstawicieli mediów, które tworzą przychylny klimat dla wydziału:

- Redaktora naczelnego „Myśli Wojskowej” Pana płk. dr. Józefa ZIELIŃSKIEGO oraz jego zastępcę Pana mjr. dypl. Jerzego GRUSZCZYŃSKIEGO;
- Redaktora naczelnego „Skrzydlatej Polski” Pana Henryka KUCHARSKIEGO;
- Redaktora naczelnego „Czasopism WLOP” Pana ppłk. Waldemara SZARNACKIEGO;

– Redaktora „Wirazy” Pana mjr. Krzysztofa MENESIAKA;
– Redaktora „Polski Zbrojnej” Pana Tadeusza MITKA;
– Redaktora „Zeszytów Naukowych AON” Pana dr. Dominika STRASSBURGERA;

– Redaktora „Biuletynu AON” Panią mgr Ewę KOSTKĘ.

Witam serdecznie i szczególnie gorąco absolwentów pierwszej promocji naszego wydziału, którzy pięćdziesiąt lat temu rozpoczęli studia:

– Pana gen. bryg. pil. Apoloniusza CZERNOWA;
– Pana płk. dypl. Edwarda BERA;
– Pana ppłk. dypl. Stanisława GÓRCZYŃSKIEGO;
– Pana płk. dypl. Edmunda KOŻBIAŁA;
– Pana płk. dypl. Zbigniewa KRAWCZYKA;
– Pana płk. prof. dr. hab. Jerzego MACHURĘ, jednocześnie jednego z byłych komendantów wydziału;

– Pana ppłk. dypl. Henryka MAJCHERKA;
– Pana płk. dypl. Jerzego MALINOWSKIEGO;
– Pana ppłk. dypl. Leszka MORDZAKA;
– Pana płk. dypl. Czesława PIEKARTA;
– Pana płk. dypl. Zbigniewa SKOROSZA;
– Pana płk. dypl. Kazimierza STECIA;
– Pana płk. dypl. Mariana SZPAKOWSKIEGO;
– Pana ppłk. dypl. Bogusława ŚLIWĘ;
– Pana płk. dypl. Henryka URBANIAKA;
– Pana płk. dypl. Edwarda WILCZYŃSKIEGO;
– Pana płk. dypl. Henryka WASILEWICZA;
– Pana płk. dypl. Zdzisława WRÓBLA;
– Pana płk. dypl. Mieczysława ZAJĄCA.

Na koniec bardzo gorąco i serdecznie witam byłych pracowników wydziału – seniorów – i obecnych pracowników wydziału, a szczególnie byłych komendantów:

– Pana gen. bryg. prof. dr. hab. Zdzisława ŻARSKIEGO;
– Pana płk. prof. dr. hab. Eugeniusza ZABŁOCKIEGO;
– Pana płk. prof. dr. hab. Wojciecha MICHALAKA.

Witam wszystkich przybyłych na dzisiejszą konferencję oraz obchody 50-lecia Wydziału Lotnictwa i Obrony Powietrznej.

*

50 lat to długi okres. W tym czasie odeszło na wieczną wartę wielu naszych towarzyszy służby i pracy, przyjaciół i kolegów, pracowników naszego wydziału, zarówno cywilnych, jak i wojskowych. Nie sposób wymieni ich wszystkich. Uczcijmy ich pamięć chwilą milczenia i zadumy.

Pozwólcie Państwo, że teraz przejdę do przekazania najistotniejszych informacji dotyczących konferencji naukowej na temat: „50-lecie Wydziału Lotnictwa

i Obrony Powietrznej – geneza, współczesność i perspektywy”. Jej celem jest zbilansowanie dokonań dydaktyczno-naukowych wydziału oraz nakreślenie kierunków jego rozwoju.

W planie konferencji przewidujemy na początek trzy referaty:

- Jego Magnificencji Rektora;
- Pana prof. MICHALAKA, który zaprezentuje zarys historii i dokonań wydziału;
- Dowódcy wojsk lotniczych i OP.

Następnie po przerwie, w ramach usystematyzowanej dyskusji, przewidujemy podział historii wydziału na trzy okresy, w ramach których nastąpi rozwinięcie tez prezentowanych w referatach wprowadzających oraz przedstawienie doświadczeń i wspomnień dotyczących zarówno procesu kształcenia, jak i atmosfery oraz charakteru studiów, tak przez wykładowców, jak i przez studentów (słuchaczy) tego okresu.

W końcowej części konferencji przedstawię dzień dzisiejszy i kierunki rozwoju wydziału.

gen. broni dr Józef Flis

Lotniczy jubileusz w rembertowskiej Alma Mater

Na historię naszej uczelni składa się działalność i funkcjonowanie jej poszczególnych komórek organizacyjnych. Tworzyło ją wiele pokoleń wykładowców i pracowników zabezpieczających proces dydaktyczny zarówno w okresie Akademii Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, jak i Akademii Obrony Narodowej. Ich dorobek i osiągnięcia procentują po dzień dzisiejszy.

Jedną z głównych komórek akademii jest Wydział Lotnictwa i Obrony Powietrznej, który obchodzi w bieżącym roku pięćdziesiątą rocznicę swojego istnienia. O zbieżności dat 85-lecia lotnictwa RP i 100-lecia lotnictwa mówi już płk Zajasz.

Obecny wydział powołano 10 sierpnia 1953 r. jako Fakultet Wojsk Lotniczych. Jego głównymi zadaniami było prowadzenie pracy naukowej w zakresie wiedzy wojskowej, głównie sztuki operacyjnej i taktyki lotnictwa oraz kształcenie oficerów na stanowiska wymagające wyższych studiów wojskowych.

Jednak korzenie wydziału sięgają jeszcze głębiej, bowiem kształcenie z dziedziny działania lotnictwa rozpoczęto już w utworzonej latem 1947 r. Akademii Sztabu Generalnego. Objęto nim oficerów ogólnowojskowych, zapoznając ich z rolą i zadaniami lotnictwa na polu walki oraz ucząc zasad współdziałania wojsk lądowych z siłami powietrznymi. Słuchacze doskonalili wiedzę teoretyczną podczas ćwiczeń rozwiązując epizody lotnicze.

Zajęcia prowadzili wykładowcy lotnictwa, następnie grupa wykładowców i Katedra Wojsk Lotniczych.

Zarówno nazwa, jak i struktury tej komórki organizacyjnej ASG ciągle ewoluowały i były dostosowywane do potrzeb sił zbrojnych, głównie zaś wojsk lotniczych, następnie także wojsk obrony powietrznej kraju, a obecnie polskich sił powietrznych, czyli wojsk lotniczych i obrony powietrznej.

Wspomniany wydział funkcjonował kolejno pod nazwami: Fakultetu Wojsk Lotniczych i Obrony Przeciwlotniczej, Wydziału Wojsk Lotniczych i OPL, Oddziału Wojsk OPK i Lotnictwa, Wydziału Wojsk Lotniczych i OPK, Wydziału Wojsk Lotniczych i OP oraz od dnia 1 lipca 2001 r. Wydziału Lotnictwa i Obrony Powietrznej.

W każdym z tych okresów wprowadzano innowacje i nowe treści do procesu dydaktycznego, dzięki czemu kształcenie stawało się bardziej atrakcyjne, a absolwenci lepiej przygotowani do spełniania funkcji dowódczych i sztabowych w wojskach.

Trzeba pamiętać, że powojenna sytuacja w kraju, a głównie wyniszczenie elit intelektualnych powodowało, że uprawianie nauki było procesem bardzo trudnym

i wymagającym wielu wyrzeczeń i poświęcenia. Miało to także odzwierciedlenie i w naszej uczelni. Dlatego też z podziwem należy odnosić się do pionierskich dokonań naszych poprzedników, którzy potrafili stworzyć zarówno podstawy teoretyczne użycia sił zbrojnych, jak i umiejętnie zastosować je w praktyce, czyli w procesie kształcenia i funkcjonowaniu poszczególnych rodzajów wojsk.

Kadra pionu sił powietrznych włożyła wiele wysiłku w wypracowanie polskiej teorii użycia lotnictwa i sił obrony powietrznej. Brak odpowiednich materiałów i doświadczenia powodował, że początkowo sięgano po gdzie indziej sprawdzone w praktyce wzorce i przenoszono je na polski grunt. Nie zawsze jednak odpowiadały one naszym potrzebom. Dlatego też starano się w miarę szybko wypracować własne, narodowe poniekąd zasady sztuki operacyjnej i taktyki działania poszczególnych wojsk sił powietrznych. Sytuacja taka miała miejsce podczas wypracowania zasad użycia lotnictwa, w dużej mierze zasad działania wojsk obrony powietrznej kraju oraz generalnie sił powietrznych działających samodzielnie i w układzie sojuszniczym.

Podkreślenia wymaga fakt, że wykładowcy w stalowych mundurach rozważali kompleksowo zagadnienia, opracowując także zasady dowodzenia, współdziałania i wsparcia oraz zabezpieczenia działań bojowych.

Wypracowane założenia konfrontowano na bieżąco z rzeczywistością wdrażając je do przygotowania kadr dowódczo-sztabowych oraz codziennej działalności sił powietrznych.

Kształcąc oficerów dbaliście w wydziale o to, by poznali oni aspekty funkcjonowania wszystkich rodzajów sił zbrojnych. Miało to odzwierciedlenie w nauczanej problematyce oraz wyrażało się, między innymi poprzez uczestnictwo w wielu ćwiczeniach akademickich, podczas których doskonalono zasady współdziałania wojsk.

Zasługą kadry wydziału jest także to, że wyprzedzała istniejącą rzeczywistość polityczno-militarną i przyczyniała się do kreowania jej nowego oblicza. Tak było, m.in. podczas przemian przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. W wydziale wypracowano wówczas zasady funkcjonowania sił powietrznych działających samodzielnie, by niedługo po tym zająć się opracowaniem sojuszniczej koncepcji ich użycia. Byliście awangardą w procesie integracji polskich sił powietrznych z SP NATO organizując w akademii już od 1996 r. zajęcia i ćwiczenia prowadzone zgodnie z procedurami sojuszniczymi, z udziałem początkowo oficerów Akademii Dowodzenia Bundeswehry a następnie także innych państw zachodnich.

Nabyte, podczas wielu kontaktów z przedstawicielami SP NATO, doświadczenia przenosiliście do programów kształcenia, wyposażając studentów w wiedzę niezbędną współczesnemu oficerowi oraz przygotowując absolwentów do funkcjonowania w narodowych i sojuszniczych strukturach sił powietrznych.

Ukształtowane w wydziale poglądy są wykorzystywane na arenie międzynarodowej. Wykorzystujecie je zarówno w procesie kształcenia oficerów z sojuzni-

czych armii, jak i przygotowania sił powietrznych Słowacji do funkcjonowania w NATO.

Odrębny problem to miejsce wydziału w pracach akademii.

Kadra wydziału ma swój udział w wypracowaniu nowej koncepcji kształcenia w akademii, na studiach magisterskich. Realizując zadania dydaktyczne na kierunku lotnictwo, kompleksowo rozpatrując wszystkie zagadnienia związane z wykorzystaniem przestrzeni powietrznej. To dobry symptom.

Na podkreślenie zasługuje utrzymywanie ciągłej współpracy kadry wydziału z Dowództwem Wojsk, jednostkami wojskowymi i instytucjami lotnictwa wojskowego oraz cywilnego. Podczas wielu roboczych kontaktów stworzyliście trwałe zasady partnerstwa. Procentuje to podczas rozwiązywania problemów dydaktycznych oraz z zakresu funkcjonowania sił powietrznych.

Nie sposób w ciągu kilku minut odtworzyć 50 lat historii wydziału oraz przedstawić wszystkich jego osiągnięć. Uczynią to kolejni występujący.

Pragnę z tego miejsca podziękować naszym poprzednikom za stworzenie trwałych fundamentów do kształcenia kolejnych pokoleń kadr na potrzeby sił zbrojnych. Szczególne uznanie wyrażam absolwentom pierwszej promocji w wydziale, którzy umiejętnie wykorzystywali zdobytą podczas studiów wiedzę zarówno na stanowiskach w wojskach, jak i uczelni kształcąc i kreując kolejne pokolenia oficerów. Waszą, Panowie Oficerowie zasługą są obecne osiągnięcia wydziału oraz liczne grono jego absolwentów, jakże zasłużonych dla polskich sił powietrznych i obronności kraju.

Z okazji dzisiejszego jubileuszu składam wszystkim pracownikom wydziału serdeczne gratulacje. Dziękując za dotychczasową działalność życzę kolejnych sukcesów i twórczego pomnażania dorobku poprzedników i własnego.

Zarys historii i dokonań Wydziału Lotnictwa i Obrony Powietrznej

Historia Wydziału Lotnictwa i Obrony Powietrznej jest nierozzerwalnie związana z Akademią Sztabu Generalnego (ASG) i Akademią Obrony Narodowej (AON). Geneza obecnego wydziału bierze swój początek wraz z utworzeniem ASG. Oto bowiem od jesieni 1947 r. do kształcenia słuchaczy z problematyki użycia lotnictwa na ogólnowojskowym polu walki wyznaczono płk. dypl. obs. Józefa JUNGRAWA, reprezentującego oficerów przedwrześniowych walczących na frontach zachodnich drugiej wojny światowej oraz ppłk. Stanisława BASOWA – przedstawiciela lotnictwa radzieckiego. Po kilku miesiącach zespół wykładowców lotnictwa zasila ppłk dypl. Henryk BARCHASZ, zaś po odejściu płk. JUNGRAWA i ppłk. BASOWA przybywają ppłk nawig. Zygmunt SOKOŁOWSKI i mjr pil. Jerzy CZOWNICKI. W 1950 roku zostaje zorganizowana Katedra Wojsk Lotniczych, w której oprócz wymienionych już wykładowców pracują mjr dypl. pil. Mieczysław GOWOREK i kpt. dypl. pil. Czesław DENDERSKI, a następnie kpt. nawig. Eugeniusz GRYSIEWICZ i mjr nawig. Ryszard SEREGIET.

Główną powinnością grupy wykładowców i zespołu, a następnie katedry lotnictwa było nauczanie słuchaczy kursów ogólnowojskowych użycia lotnictwa w interesie wojsk lądowych, organizowania i utrzymania współdziałania między tymi rodzajami sił zbrojnych oraz stawiania lotnictwu zadań do wspierania lądowych związków taktycznych i operacyjnych. Do kształcenia tej problematyki wydzielono 100 godzin, czyli około 6% dysponowanego czasu dydaktycznego.

Podstawą merytoryczną kształcenia były przede wszystkim doświadczenia z działań lotnictwa radzieckiego w drugiej wojnie światowej, szczególnie zaś z lotniczego przygotowania natarcia i lotniczego wsparcia wojsk w operacjach zaczepnych.

Do szkolenia słuchaczy początkowo wykorzystywano głównie regulaminy lotnictwa i materiały historyczne. Ich znikoma liczba, a nade wszystko kształtujące się zmiany w prowadzeniu walki zbrojnej stworzyły konieczność intensywnego rozbudowania bazy dydaktycznej. Szczególną uwagę poświęcono opracowaniu skryptów, a także publikacji różnych artykułów w periodykach wojskowych. O niezwyklej wręcz aktywności twórczej nielicznych przecież wykładowców lotnictwa świadczy opracowanie w latach 1948–1952 kilkudziesięciu skryptów (wykładów), a także wielu materiałów studyjnych i dziesiątek artykułów.

Problematyka wielu skryptów i artykułów była pionierska. Stanowiły one bogate źródło informacji o działaniach lotnictwa zarówno dla słuchaczy ASG, jak i oficerów

wojsk lotniczych. Na ich podstawie unowocześniono i tworzone nowe treści zasad taktyki i sztuki operacyjnej lotnictwa, opracowywano regulaminy i wytyczne (rozkazy) do szkolenia jednostek lotnictwa. W omawianym okresie lotnicze skrypty akademickie były w zasadzie jedynymi materiałami szkoleniowymi dla liniowej kadry lotnictwa. Posiadały one wówczas nie tylko wartości poznawcze, ale i znaczące walory użytkowe.

Systematycznie narastające napięcia międzynarodowe, pogłębianie się zimnej wojny i konflikt militarny w Korei spowodowały niezwykle rozwój ilościowy i jakościowy sił zbrojnych, w tym lotnictwa. Zaistniała pilna potrzeba przygotowywania wykształconych kadr dowódczo-sztabowych do przejmowania dowodzenia nowo powstającymi jednostkami lotnictwa. Wychodząc naprzeciw tym potrzebom od 3.01.1953 roku uruchomiono, po raz pierwszy w ASG, Kurs Doskonalenia Oficerów Wojsk Lotniczych, który ukończyło 17 oficerów (załącznik1). Kurs ten zapoczątkował zorganizowane kształcenie dowódczo-sztabowe oficerów lotnictwa w wyższej uczelni wojskowej.

Omawiany okres, poprzedzający powołanie Fakultetu Wojsk Lotniczych, który jest uznawany za swoistego protoplastę obecnego Wydziału Lotnictwa i Obrony Powietrznej, cechował się niezwykle skalą wyzwań dydaktycznych, kadrowych i politycznych. Te ostatnie sprawiły, że pierwsi kierownicy zespołu wykładowców i katedry lotnictwa, tj. płk JUNGRAW i ppłk SOKOŁOWSKI, oficerowie wywodzący się z lotnictwa wojskowego Drugiej Rzeczypospolitej i mający doświadczenia bojowe na frontach zachodnich, zostali niesłusznie oskarżeni, skazani na śmieć i straceni.

Inne wyzwania personalne dotyczyły doboru właściwych wykładowców, mających dowódcze i sztabowe doświadczenia wojenne (zwłaszcza w lotnictwie), a jednocześnie odpowiednie predyspozycje do pracy dydaktycznej i stosowne wykształcenie. Ich najistotniejszą powinnością w owym czasie było zbudowanie (opracowanie) elementarnej (podstawowej) bazy dydaktycznej, zapewniającej szkolenie słuchaczy. Treścią nauczania były zaś elementy lotniczej doktryny radzieckiej przenieszone (transponowane) na „grunt” polski, bazujące na opracowaniach uczelni wojskowych ZSRR i wiedzy wynoszonej przez absolwentów tych akademii – wykładowców Katedry Wojsk Lotniczych ASG.

Podsumowując omawiany okres, dzisiaj możemy postawić tezę, że dzięki niezwykle zaangażowaniu kadry rozwiązano najistotniejsze problemy, na bieżąco modyfikowano programy nauczania lotnictwa, a także opracowano najpilniejsze materiały szkoleniowe i stworzono załączek prężnej komórki dydaktycznej.

10 grudnia 1952 r. Rada Państwa dekretem „O akademiach wojskowych” w sposób szczegółowy określiła m.in. ich organizację wewnętrzną i przebieg procesu dydaktycznego. Na tej podstawie minister obrony narodowej wydał rozkaz nr 64/Org. przekształcający ASG w uczelnię o strukturze fakultetowej, mającą kształcić oficerów – specjalistów dla rodzajów sił zbrojnych i wojsk. Utworzono wówczas sześć fakultetów, w tym Fakultet Wojsk Lotniczych. Jego komendantem został ówczesny szef Katedry Lotnictwa płk Henryk BARCHASZ. W skład fakultetu, oprócz kome-

dy, wchodziły dwie podstawowe komórki dydaktyczne: Katedra Taktyki Lotniczej i Katedra Techniki Lotniczej. Obsadę personalną fakultetu obrazuje załącznik 2.

Wraz z powołaniem Fakultetu Wojsk Lotniczych rozpoczęto kształcenie oficerów lotnictwa na trzyletnich studiach stacjonarnych. Ich zorganizowanie wymagało opracowania całkowicie nowego programu studiów na 4350 godzin (I rok 1590 godz., II rok 1434 godz. i III rok 1326 godz.), z których na przedmioty: taktyczno-operacyjne wydzielono 45% czasu, społeczno-polityczne 20%, specjalne i techniczne po 15% i ogólne 5%. Stosownie do opracowanego programu nauczania należało przygotować w większości zupełnie nową literaturę dotyczącą rodzajów lotnictwa, jego taktyki i sztuki operacyjnej, dowodzenia, techniki i zabezpieczenia bojowego, użycia w interesie sił lądowych i morskich na konwencjonalnym i jądrowym polu walki itp. Brak wystarczającej bazy teoretycznej potrzebnej do opracowania niezbędnych do studiowania materiałów i ćwiczeń, w warunkach przybycia znacznej liczby młodych pracowników (wzrost z siedmiu do ponad dwudziestu wykładowców) oraz stosunkowo niski poziom wykształcenia nauczycieli (30% z wykształceniem wyższym, w tym dwóch po ASG, czterech po Akademii Lotniczej ZSRR i dwóch po uczelniach cywilnych; pozostali tylko po szkołach oficerskich – często frontowych) obrazują skalę początkowych trudności.

Po przygotowaniu niezbędnej infrastruktury i bazy dydaktycznej oraz przeprowadzonych egzaminach wstępnych na studia w fakultecie przyjęto 42 oficerów. Następnie, w trakcie studiów dokooptowano 2 oficerów – absolwentów zakończono wcześniej Kursu Doskonalenia Oficerów Wojsk Lotniczych. Wykaz słuchaczy pierwszej w ASG grupy oficerów studiujących na kierunku lotniczym (w roku 1954) przedstawia załącznik 3. Studia ukończyło w 1956 r. 41 absolwentów, w tym 4 z wyróżnieniem, zaś 6 pozostało w fakultecie, poświęcając się pracy naukowo-dydaktycznej (załącznik 4).

W kształceniu, chociaż dominowały formy podające, to wiele czasu poświęcano na ćwiczenia grupowe i dowódczo-sztabowe, seminaria, obozy, podróże polowe i historyczno-wojskowe oraz praktykę lotniczą. Treści kształcenia odpowiadały ówczesnym poglądom na bojowe użycie lotnictwa, a obowiązkowe odciażenia (pensum) dydaktyczne kadry muszą obecnie wzbudzać szacunek. Oto bowiem w 1953 r. w przedmiotach operacyjno-taktycznych wynosiło ono od 480 godzin (szef katedry) do 780 godzin (wykładowca bez wykształcenia wyższego). Trzeba jednak dodać, że do wskazanego obciążenia wliczano zarówno zajęcia, jak również czas poświęcony na opracowanie materiałów dydaktycznych.

Duże obciążenie dydaktyczne kadry i potrzeba pogłębionego kształcenia z zabezpieczenia działań lotnictwa spowodowały zorganizowanie w lecie 1954 r. Katedry Przedmiotów Specjalnych, której domeną była nawigacja, bombardowanie, strzelanie powietrzne, aerodynamika, łączność lotnicza, meteorologia i radiolokacja. W katedrze tej wykonano nowatorski na owe czasy model bomby atomowej, który w sposób elektroniczny, mechaniczny i akustyczny obrazował wybuch i jego następstwa. Rozbudowując bazę dydaktyczną zorganizowano gabinet techniki i uzbrojenia lotniczego, gdzie uczono sposobów atakowania celów, określano moż-

liwości wykonania zadań bojowych w trudnych warunkach atmosferycznych i w nocy, a także naprowadzania samolotów na cele naziemne i powietrzne. Włączono także w sieć łączności dowodzenia sale do ćwiczeń na mapach. Uczono tu dowodzenia samolotami w systemie „ziemia-powietrze” i „powietrze-powietrze”.

W 1954 r. ASG przenosi się z Opaczewskiej do Rembertowa. Fakultet Wojsk Lotniczych zagospodarowuje blok 22, czyli obecne miejsce dyslokacji Wydziału Lotnictwa i Obrony Powietrznej (załącznik 5). W 1955 roku następuje zmiana na stanowisku komendanta fakultetu, które objął ppłk dypl. pil. Remigiusz WÓJTOWICZ. Fakultet posiada wówczas 56 etatów wojskowych, 125 etatów stanu zmienego i 10 etatów pracowników kontraktowych (cywilnych).

Wraz z rozbudową infrastruktury i pomocy dydaktycznych trwa intensywna praca nad budową bazy teoretycznej, niezbędnej do kształcenia studentów pierwszego i kolejnych naborów (roczników). Tylko w latach 1954–1956 powstaje około 60 teoretycznych opracowań dydaktycznych (podręczników i skryptów) dotyczących pułków, dywizji i korpusów lotniczych, dowodzenia i użycia armii lotniczej w operacjach zaczepnych i obronnych w konwencjonalnej i jądrowej fazie wojny. Wzbogacone około 40 materiałami z zakresu techniki i przedmiotów specjalnych stanowią one podstawową, choć zdecydowanie niewystarczającą bazę do nauczania studentów. Dodatkowo wydawane są więc liczne konspekty wykładów, materiały do ćwiczeń oraz publikowane artykuły, które uzupełniają zasadniczą obudowę przedmiotów taktycznych, technicznych i specjalnych.

Równoległe z działalnością dydaktyczną kadra fakultetu podejmowała prace, które miały charakter naukowo-badawczy. Duże znaczenie w kształtowaniu lotniczej myśli operacyjno-taktycznej miało przygotowanie i zaprezentowanie przez kadre fakultetu materiałów na I Konferencji Naukowej ASG WP w 1954 r. Przedstawiono nowe koncepcje lotniczego wsparcia natarcia dywizji i korpusu oraz osłony wojsk lądowych przez lotnictwo myśliwskie wyposażone w samoloty odrzutowe. Jednocześnie zarysowano konkretne propozycje dotyczące szkolenia sztabów i wojsk lotniczych. Proponowane rozwiązania stały się przesłanką do opracowania nowych regulaminów i instrukcji dla wojsk lotniczych; w oparciu o materiały pokonferencyjne opracowano i wydano również wiele materiałów do studiowania.

Równie pionierskie referaty przedstawił fakultet na II Konferencji Naukowej ASG w grudniu 1955 roku, poświęconej prowadzeniu działań zbrojnych na atomowym polu walki. W wystąpieniach lotniczych eksponowano ciągłość rozpoznawania powietrznego, zarysowano teorię walki o panowanie w powietrzu i przewagę w broni jądrowej, nakreślono zwalczanie nosicieli tej broni w powietrzu i na ziemi, a także rozśrodkowanie lotnictwa własnego, jego zabezpieczenie i sposoby wyprowadzenia samolotów spod uderzenia atomowego.

Na III Konferencji Naukowej ASG w grudniu 1957 roku zespół oficerów Fakultetu Wojsk Lotniczych zaprezentował prace dotyczące zabezpieczenia operacji zaczepnych. Eksponowano użycie lotnictwa w działaniach zaczepnych wojsk lądowych przechodzących do natarcia z rejonów położonych w głębi operacyjnej. Praca ta została wyróżniona przez ministra obrony narodowej, stała się także, po-

dobnie jak materiały z poprzednich konferencji, podstawą do opracowania licznych skryptów i podręczników. Na dalszych konferencjach naukowych ASG głos lotniczy był zawsze z uwagą śledzony, przynosił bowiem wiele oryginalnych przemyśleń i pogłębiał teorię działań bojowych lotnictwa. Wygłaszane referaty zestawiano następnie w odpowiednie materiały studyjne. Wyraźnie można zaobserwować stałą dążność do podporządkowywania dociekań naukowych potrzebom dydaktycznym.

Kolejne lata funkcjonowania fakultetu cechują się ciągłą modyfikacją programów kształcenia, które ewoluują za zmianami w koncepcjach doktrynalnych Układu Warszawskiego; formy i metody kształcenia w znacznej mierze są zaś zdeterminowane poziomem przygotowania studentów. Daje się jednak zauważyć powolne ograniczanie podających metod kształcenia na rzecz aktywizujących. Sprzyjała temu szybka rozbudowa bazy dydaktycznej w bloku 56, do którego fakultet został przeniesiony w 1956 roku. Urządzono tam wiele gabinetów przedmiotowych i katedralnych, zbudowano także szkolne stanowisko dowodzenia w wybranych salach na wszystkich kondygnacjach tego budynku. Wykorzystywane ono było przez 14 lat do ćwiczeń dowódczo-sztabowych i zajęć praktycznych. Dużą popularnością cieszyły się ćwiczenia dwuszczeblowe, w czasie których studenci III roku ćwiczyli na stanowiskach dowodzenia dywizji, zaś ich młodsi koledzy z roku II tworzyli dowództwa pułków lotniczych.

W układzie programowym studiów I rok poświęcony był głównie podstawom taktyki lotnictwa, wiedzy specjalistycznej i ogólnej. Na II roku przerabiano działania bojowe oddziałów lotniczych, w tym na tle działań związku taktycznego wojsk lądowych. Na III roku uczono działań dywizji i korpusu lotnictwa na tle operacji związków wojsk lądowych. Przez kilka lat studia trwały trzy i pół roku – wówczas na ostatnim semestrze omawiano problematykę operacyjnego użycia armii lotniczej w operacji frontowej.

Wszystkie zajęcia (ćwiczenia) prowadzono z uwzględnieniem obustronnego zastosowania broni masowego rażenia, działań lotnictwa w warunkach szczególnych i podczas wykonywania typowych zadań taktycznych i operacyjnych. Tematyka prac dyplomowych miała pogłębić wiedzę studentów; prace te miały najczęściej charakter pragmatyczny, a dominowały ćwiczenia grupowe i na mapach (załącznik 6). Prace dyplomowe o charakterze teoretycznym (tzw. referaty) były sporadyczne, a wynikało to z raczej przeciętnego przygotowania ogólnego studentów. Dopiero bowiem w roku akademickim 1958/59 wprowadzono wymóg, by każdy kandydat na studenta posiadał wykształcenie średnie. W tym czasie również studenci fakultetu są włączani do ogólnoakademickich ćwiczeń (np. szkieletowych), co sprzyjało pogłębieniu ich umiejętności w użyciu lotnictwa do wsparcia wojsk.

Druga połowa lat 50. zaowocowała w fakultecie opracowaniem kolejnych dziesiątek (około 80) skryptów i podręczników, opublikowaniem artykułów propagujących poglądy autorskie i najnowsze tendencje w użyciu lotnictwa oraz wydaniem kilkudziesięciu ćwiczeń grupowych, dowódczo-sztabowych, egzaminacyjnych, sprawdzających i innych materiałów dydaktycznych. Baza edukacyjna powoli zaczęła

zaspakajać najpilniejsze oczekiwania studentów i tworzyć dogodne przesłanki do przechodzenia od szkolenia do kształcenia.

Wprowadzenie na wyposażenie lotnictwa nowych typów samolotów, w tym naddźwiękowych MiG-19, a także coraz bardziej skomplikowanych urządzeń lotniskowych potęgowało problemy w zabezpieczeniu tyłowym i stworzyło konieczność specjalizowania się części oficerów w tych obszarach. Spowodowało to powołanie latem 1959 roku czwartej katedry w fakultecie – Katedry Zaopatrzenia Wojsk Lotniczych, która od października tego roku rozpoczęła kształcenie słuchaczy zarówno na studiach trzyletnich, jak i kursie doskonalenia oficerów ZWL.

W tym samym czasie rodzi się koncepcja włączenia do Fakultetu Wojsk Lotniczych Katedry Obrony Przeciwlotniczej Wojsk Lądowych w celu wszechstronnego, pogłębionego i jednolitego kształcenia słuchaczy kursów lotniczych i przeciwlotniczych oraz prowadzenia wspólnych ćwiczeń na mapach z uwypukleniem współdziałania lotnictwa i naziemnych środków obrony przeciwlotniczej. Powstaje Fakultet Wojsk Lotniczych i OPL, który grupuje całą kadrę i wszystkich studentów zainteresowanych wykorzystaniem przestrzeni powietrznej; tworzą się wówczas załączki jednolitego systemu obrony przeciwlotniczej obszaru kraju i wojsk lądowych. I chociaż wzmiankowany eksperyment trwa zaledwie jeden cykl dydaktyczny (katedrę OPL wyłączono z fakultetu w 1961 r.), to jednak znakomicie przygotował on pracowników fakultetu do przyszłego kształcenia na kierunku obrona powietrzna kraju; równocześnie okres ten stanowił swoisty pierwowzór do rozwiązań stosowanych obecnie w Wydziale Lotnictwa i Obrony Powietrznej Akademii Obrony Narodowej.

W 1958 roku ukazuje się ustawa o szkolnictwie wyższym, która bardzo mocno eksponuje działalność naukową szkół wyższych, ich strukturę i kwalifikacje naukowe nauczycieli. Jej ustalenia dynamizują proces badań naukowych; w akademii opracowywane są pierwsze prace doktorskie, zostaje zapoczątkowany długotrwały okres podnoszenia kwalifikacji pracowników. W 1960 roku w gronie 11 najbardziej zasłużonych pracowników naukowych ASG, którym Rada Państwa nadała tytuł profesorów nadzwyczajnych znalazł się komendant Fakultetu Wojsk Lotniczych i OPL płk dypl. pil. Remigiusz WÓJTOWICZ.

16 lutego 1960 roku Sejm PRL uchwała ustawę o akademiach wojskowych, w której zapisano, iż podstawową jednostką organizacyjną uczelni jest wydział. Na tej podstawie, decyzją ministra obrony narodowej Fakultet WL i OPL zostaje przekształcony w Wydział Wojsk Lotniczych i OPL.

Siedem lat funkcjonowania fakultetu okazało się czasem niezwykle owocnym z punktu widzenia jego podstawowej powinności. Wykształcono ponad 200 oficerów dyplomowanych i około 200 na kursach doskonalących. Kształcenie realizowano na kierunku lotnictwo, a w końcowym okresie uruchomiono kierunek zaopatrzenie WL. Eksperymentalnie podjęto również kształcenie wszystkich studentów i słuchaczy, którzy mieli organizować i prowadzić działania w przestrzeni powietrznej. Zbudowano niezbędną infrastrukturę dydaktyczną, opracowano setki materiałów do kształcenia słuchaczy, rozpoczęto badania naukowe, zgromadzono w czte-

rech katedrach zespoły coraz lepszych dydaktyków i profesjonalistów. Fakultet cieszył się uznaniem zarówno w ASG, jak i wojskach lotniczych. Jego dorobek miał walory nie tylko teoretyczne, ale i użyteczne i był często wykorzystywany w praktycznym szkoleniu wojskowym oraz do opracowania instrukcji i regulaminów taktycznych lotnictwa.

W okresie funkcjonowania Wydziału Wojsk Lotniczych i OPL (1960–1963) priorytetem było doskonalenie procesu dydaktycznego i podwyższanie kwalifikacji naukowych kadry. W ówczesnej sztuce operacyjnej, w wyniku wprowadzenia do uzbrojenia raketowych (manewrowych) środków przenoszenia broni jądrowej, wyraźnie wzrastała rola rozpoznania powietrznego. Rodzi się potrzeba rozszerzenia szkolenia słuchaczy z problematyki rozpoznania lotniczego. Owocuje to zorganizowaniem w 1961 roku Katedry Rozpoznania Lotniczego i Lotniczej Służby Fotograficznej oraz zwiększeniem liczby katedr wydziału do pięciu (załącznik 7).

W 1962 roku powstają siły OPL Obszaru Kraju przemianowane następnie na wojska obrony powietrznej kraju. Wymaga to wypracowania teorii użycia tych wojsk oraz przygotowania nowego kierunku studiów o specjalności wojska OPK. W marcu 1963 roku powołano Katedrę Taktyki Lotnictwa Myśliwskiego i OPL, którą od nowego roku akademickiego przemianowano na Katedrę Wojsk OPK (załącznik 8), a wydział w Oddział Wojsk OPK i Lotnictwa. Oddział zostaje zasilony wieloma specjalistami z wojsk, rozrasta się do ośmiu katedr (załącznik 9) i realizuje kształcenie w trzech specjalnościach: wojska lotnicze, wojska OPK oraz zaopatrzenie WL i OPK.

W nowym programie dla studentów WOPK zakładano, że absolwent będzie przygotowany do organizacji i prowadzenia działań na szczeblach taktycznych i zorientowany w funkcjonowaniu bojowym związku operacyjno-taktycznego. Stąd też na pierwszym roku studiów zapoznawano słuchaczy z podstawami taktyki użycia WOPK, rodzajami wojsk, zasadami dowodzenia, współdziałania i zabezpieczenia działań. Drugi rok poświęcano działaniu oddziałów lotnictwa i artylerii raketowej, użyciu batalionów radiotechnicznych i przeciwdziałania radioelektronicznego oraz dowodzeniu z połączonego stanowiska dowodzenia. Trzeci rok obejmował studia dotyczące użycia związku operacyjno-taktycznego i funkcjonowania całego systemu OPK.

Wraz z systematycznym rozwojem techniki następowały zmiany w doktrynalnych założeniach użycia wojsk. W siłach zbrojnych coraz większego znaczenia nabiera elektronika i informatyka, postępuje automatyzacja procesów dowodzenia i racjonalizacja struktur. Akademia wychodzi naprzeciw tym tendencjom. Latem 1968 roku Oddział WOPK i Lotnictwa zmniejszono do czterech katedr (załącznik 10) i przeniesiono z bloku 56 do 25.

Wcześniej w Wydziale WL i OPL i później w Oddziale WOPK i Lotnictwa główną uwagę poświęcano procesowi dydaktycznemu. Każdego roku modernizowano programy kształcenia zarówno na studiach stacjonarnych i zaocznych, jak i na kursach podyplomowych. Co kilka lat opracowano nowe programy, które powstawały w ścisłej więzi z dowództwami WOPK i WL. Uwzględniano w nich nie tylko nowy sprzęt bojowy i zmiany w taktyce walki, lecz również zmiany wynikające

z ewolucji doktryny Układu Warszawskiego i NATO oraz modyfikowanych założeń strategicznych i operacyjnych. Współpracy z dowództwami i wojskami OPK i WL m.in. sprzyjały przydziały mobilizacyjne części kadry nauczycielskiej oraz ich udział w ćwiczeniach narodowych i sojuszniczych. W programach kształcenia zawężaniu uległy dominujące do niedawna formy teoretyczne na rzecz praktycznych i aktywizujących słuchaczy. Ćwiczenia grupowe oraz dowódczo-sztabowe na mapach (w ASG), w terenie i na realnych stanowiskach dowodzenia, a także podróże studyjne (pokazy) pochłaniały do 50% czasu dydaktycznego wydzielonego na przedmioty taktyczno-operacyjne. Działania „wyprowadzające” ASG, w tym słuchaczy w stalowych mundurach, z terenu Rembertowa na połowe SD oraz zintensyfikowane ćwiczenia ogólnoakademickie zapoczątkowane i lansowane przez komendanta ASG gen. Kuropieskę były rozwijane i doskonalone do końca istnienia tej uczelni. Niektóre z nich, a zwłaszcza ćwiczenia szkieletowe i pociągowe, a także gry wojenne i ćwiczenia na realnych stanowiskach dowodzenia były wizytówką uczelni, w tym oddziału i przeszły do legendy akademii i naszych wojsk.

Ciągle zmiany programowe wymagały opracowania nowych materiałów studyjnych i dokumentacji do ćwiczeń. W okresie funkcjonowania Oddziału WOPK i Lotnictwa wydano około 180 skryptów i podręczników, opublikowano ponad 120 artykułów, a także opracowano kilkaset ćwiczeń oraz różnego rodzaju opracowań i materiałów pomocniczych.

W 1972 roku następuje zmiana komendanta Oddziału WOPK i Lotnictwa. Od odchodzącego płk. prof. WÓJTOWICZA obowiązki przejmuje gen. bryg. pil. Zdzisław ŻARSKI. Jako priorytetowe zadanie oddziału nowy komendant eksponuje podnoszenie kwalifikacji naukowych kadry i uzyskanie uprawnień do doktoryzacji. Nie mniej ważne jest dalsze doskonalenie procesu dydaktycznego, rozbudowa bazy gabinetowej i zbudowanie nowoczesnego szkolnego stanowiska dowodzenia.

Początki bardziej intensywnej działalności naukowej datują się na pierwsze lata 60. Powstają wówczas prace naukowe pogłębiające teorię lotnictwa, OPK i zabezpieczenia tyłowego tych dwóch rodzajów sił zbrojnych. Ich treść jest zdeterminowana potrzebami dydaktycznymi oraz nowymi zjawiskami w taktyce i sztuce operacyjnej. Opracowywane są jednak i takie dzieła, które zapoczątkowują rozwój teorii; dotyczą one zwłaszcza rozpoznania powietrznego, działań śmigłowców, użycia lotnictwa w powietrzno-morskiej operacji desantowej, działań taktycznych i operacyjnych WOPK oraz ich zabezpieczenia tyłowego i specjalnego. Jednak krąg kadry podejmującej pracę naukową nie jest zbyt liczny. Podobnie z publikacjami w periodykach wojskowych – choć artykułów jest coraz więcej, to piszą je najczęściej ci sami autorzy. Tym niemniej jeszcze w końcowym okresie funkcjonowania Wydziału WL i OPL pięciu pracowników uzyskało stopień doktora, a od 1960 roku tytuł profesora posiadał – o czym wspomniano – płk Wójtowicz. Natomiast w czasie istnienia Oddziału WOPK i Lotnictwa (1963–1977) kolejnych 20 nauczycieli podniosło swe kwalifikacje, uzyskując stopień doktora, a płk Pokruszyński został doktorem habilitowanym.

Równocześnie wielu oficerów z WOSL i WOSR oraz z wojsk OPK i lotniczych zostaje doktorami nauk wojskowych, a ich promotorami są docenci z oddziału.

Powstające w Oddziale WOPK i Lotnictwa dzieła naukowe są coraz bardziej dojrzałe, niektóre zadania badawcze prowadzą dość liczne zespoły, a ich wyniki uzyskują uznanie przełożonych i w środowisku. Za opracowania naukowe pracownicy oddziału otrzymali nagrodę II stopnia, dwie nagrody III stopnia i dwa wyróżnienia ministra obrony narodowej. Ponadto zespoły autorskie są nagradzane przez szefa Sztabu Generalnego, Głównego Inspektora Szkolenia MON, komendanta ASG oraz dowódców WL i WOPK. Wśród wyróżnionych znajdują się m.in. zespoły płk. doc. dr. Jerzego Machury, który za opracowanie dotyczące śmigłowców uzyskał II nagrodę MON w 1975 roku oraz gen. bryg. pil. Zdzisława Żarskiego, który w 1976 roku za pracę z dziedziny przeciwdziałania rozpoznaniu prowadzonemu z dużych wysokości otrzymał nagrodę MON III stopnia.

W omawianym okresie rozwijano coraz bardziej owocną współpracę i wymianę doświadczeń z innymi uczelniami wojskowymi w kraju i za granicą. Szczególnie bliska współpraca dotyczyła Akademii Lotniczej w Monino i Akademii OPK w Kaliningradzie (ZSRR).

Podkreślenia wymaga także zainicjowanie w 1975 roku funkcjonowania kół naukowych słuchaczy na poszczególnych kierunkach kształcenia.

W 1977 roku – z inicjatywy gen. Żarskiego – przemianowano Oddział Wojsk OPK i Lotnictwa na Wydział Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej Kraju. W zmianie nazwy chodziło o to, by była to jednostka naukowo-dydaktyczna zgodna z duchem ustawy o szkolnictwie wyższym. Wydział posiadał w swoim składzie cztery katedry: Taktyki Wojsk Lotniczych, Taktyki WOPK, Przedmiotów Specjalnych oraz Taktyki Tyłów WL i OPK. W takiej strukturze wydział funkcjonował do 1990 roku, tj. do rozwiązania ASG i powołania Akademii Obrony Narodowej (AON).

Studia w Wydziale WL i OPK w tym okresie prowadzono – tak jak poprzednio – przez trzy lata na trzech kierunkach: wojsk lotniczych, wojsk OPK i zabezpieczenia WL i OPK. Realizowano również kursy podyplomowe. Podstawowymi zasadami w pracy wydziału i ASG były reguły dotyczące jedności wychowania, nauczania i badań naukowych oraz zgodności teorii z praktyką. Wykonując je w działalności codziennej eksponowano:

- jedność nauczania w czasie zajęć dydaktycznych, jak i pozalekcyjnych, w tym poprzez samodzielne studiowanie słuchaczy;

- jedność procesu dydaktyczno-wychowawczego i naukowo-badawczego w wyniku wdrażania do kształcenia rezultatów prac naukowych, w tym rozpraw doktorskich i habilitacyjnych;

- łączenie teorii z praktyką poprzez wdrażanie do procesu nauczania postanowień wynikających z rozkazów MON oraz dowódców WL i WOPK, wniosków i doświadczeń z ćwiczeń z wojskami (strzelań raketowych na poligonach), odbywanie praktyk przez słuchaczy w wojskach, liczne podróże i pokazy, udział w ćwiczeniach z wojskami, a także ćwiczenia studentów na realnych stanowiskach dowodzenia i inne przedsięwzięcia.

W trzyletnim procesie studiów główny wysiłek kładziono na przedmioty działu taktyczno-operacyjnego. Pierwszy rok studiów dotyczył podstaw taktyki użycia

pododdziałów lotnictwa i OPK, drugi obejmował przede wszystkim taktykę działań oddziałów, zaś trzeci działań związków taktycznych i taktyczno-operacyjnych oraz ich użycia w operacjach armijnych, powietrznych, przeciwpowietrznych i innych.

W procesie kształcenia preferowano praktyczne formy nauczania. Zasadniczą rolę odgrywały ćwiczenia grupowe, dowódczo-sztabowe na mapach i w terenie, szkieletowe, wydziałowa gra wojenna, sprawdzające, egzaminacyjne, z perspektywnymi środkami walki itp. W celu urealnienia ćwiczeń dowódczo-sztabowych prowadzonych w wydziale dużo wysiłku włożono w unowocześnienie szkolnego stanowiska dowodzenia (SOD). Opracowano koncepcje informatyzacji kształcenia i wdrażano systemy komputerowe, a na SOD zainstalowano zautomatyzowany system dowodzenia DUNAJEC 21.

Treści kształcenia odzwierciedlały ówczesne poglądy Układu Warszawskiego na działania wojsk, w tym lotnictwa i OPK w konflikcie zbrojnym. W teorii i praktyce ćwiczebnej wszystkich studentów uczono udziału oddziałów i związków lotnictwa i OPK w operacjach powietrznych, przeciwpowietrznych, powietrzno-desantowych, kombinowanych (powietrzno-morskich).

Studenci kierunku lotniczego przerabiali ponadto: wsparcie wojsk lądowych w operacji armijnej i działaniach DZ (DPanc), w tym użycie lotnictwa wojsk lądowych; działania LM w systemie OPL frontu; udział lotnictwa w grupowych i indywidualnych uderzeniach jądrowych i w porażeniu ogniowym nieprzyjaciela; użycie lotnictwa na rzecz operacyjnych grup manewrowych i w innych działaniach wynikających z sytuacji militarnej i nowych trendów w sztuce operacyjnej.

Studenci kierunku OPK zapoznawani byli dodatkowo z problemami: osłony wojsk przegrupowujących się przez terytorium kraju na front zewnętrzny; osłony konwoju morskiego i przelotu desantu operacyjnego; osłony desantu morskiego w rejonach załadowania i przejścia morzem; odtworzenia zdolności systemu OPK po uderzeniach jądrowych i konwencjonalnych oraz innymi (nowymi) elementami walki zbrojnej WOPK.

Studenci ZWL i OPK zajmowali się zabezpieczeniem tyłowym oddziałów i związków lotnictwa i OPK w wykazanych wyżej różnych rodzajach ich użycia, w tym szczególnie w ciągłym zabezpieczeniu ich działań na froncie zewnętrznym (tzw. lotnictwa operacyjnego lub frontowego) oraz na terytorium kraju (oddziałów i związków WOPK).

W programach kształcenia dokonywano systematycznych zmian, stosownie do ewolucji i nowych zjawisk w sztuce operacyjnej. Wzbogacono więc treści nauczania problemami operacji powietrznej prowadzonej w celu wywalczenia panowania w powietrzu, operacji przeciwpowietrznej, zabezpieczenia działań operacyjnych grup manewrowych, porażenia jądrowego i ogniowego, nowych systemów dowodzenia, działań w warunkach natarcia radioelektronicznego, prowadzenia operacji obronnych w początkowym okresie konfliktu zbrojnego, użycia wojsk lotniczych armii itp.

W 1984 roku nastąpiła zmiana na stanowisku komendanta Wydziału WL i OPK. Został nim gen. bryg. pil. Andrzej RYBACKI. Zmiana dziekana nie wpłynęła w istotny

sposób na funkcjonowanie wydziału. Kontynuowano główne koncepcje kształcenia i kierunki prac naukowych. W dydaktyce jeszcze większe znaczenie przykładano do urealnienia ćwiczeń, zwłaszcza wydziałowego ćwiczenia dowódczo-sztabowego (gry wojennej), które rozgrywano niekiedy w warunkach zgodności czasu operacyjnego z astronomicznym, np. w nocy. W końcu lat 80. w programach kształcenia zaczęto eksponować udział lotnictwa i działania OPK w operacjach obronnych, w tym także prowadzonych na terytorium kraju i podczas wykonywania przeciwuderzenia strategicznego na ZTDW.

Podkreślić należy także znaczny wysiłek pracowników wydziału związany z przygotowaniem nowej bazy dydaktycznej w bloku 22, do którego wydział został przeniesiony na początku 1990 roku (zamknięto tym samym krąg jego zmian dydaktycznych w Rembertowie) oraz opracowanie w tym czasie nowego programu kształcenia, który miał obowiązywać już w Akademii Obrony Narodowej (od października 1990 roku).

Bilansując działalność dydaktyczną wypada zaznaczyć, że w Wydziale WL i OPK opracowano i zmodyfikowano szereg materiałów, które tworzyły szeroką bazę do kształcenia studentów. Kadra opracowała około 30 podręczników, ponad 100 skryptów, około 200 artykułów oraz kilkaset ćwiczeń i innych materiałów studyjnych. Zajęcia wzbogacano poprzez wykorzystanie schematów, foliogramów, przeźrocz, filmów szkoleniowych i prostych programów komputerowych. W wydziale wykształcono około 380 oficerów dyplomowanych i około 250 oficerów na kursach podyplomowych.

W okresie funkcjonowania Wydziału WL i OPK szczególnie intensywnie rozwijano działalność naukową. Powstają setki prac badawczych, które pogłębiają teorię i określają prawidłowość użycia WL i WOPK oraz ich zabezpieczenia tyłowego. W ramach wszystkich specjalności tworzących dyscypliny naukowe teorii wojsk lotniczych i wojsk obrony powietrznej kraju realizowane są prace na potrzeby własne, jak i na użytek i zlecenie wojsk i IC MON. Wiele prac ma charakter użytkowy i jest wykorzystywana w praktyce WL i WOPK. Warto tu podkreślić prace z dowodzenia, użycia lotnictwa wojsk lądowych (śmigłowców bojowych) czy też metodologii określania skuteczności odpierania zmasowanych nalotów środków napadu powietrznego przeciwnika.

Wydział jest organizatorem wielu konferencji i sympozjów naukowych, które cieszą się dużym uznaniem w WL i OPK. Wzrasta także wyraźnie aktywność publicystyczna kadry i studentów, zaś koła naukowe słuchaczy organizują również wspólne imprezy naukowe z podchorążymi ze szkół oficerskich, zwłaszcza z WOSL.

Energiczna działalność komendanta wydziału gen. Żarskiego w zakresie podwyższania kwalifikacji naukowych kadry zaczyna szybko procentować. Do roku 1984 stopnie doktora posiadało 25 oficerów, doktora habilitowanego uzyskuje 8 nauczycieli wydziału, zaś 3 zostaje profesorami.

Swoistym ukoronowaniem osiągnięć naukowych i dydaktycznych wydziału było uzyskanie w maju 1982 roku uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora i powołanie Rady Wydziału.

Równie owocna w podnoszeniu kwalifikacji naukowych jest druga połowa lat 80. Wówczas to 15 oficerów wydziału zostaje doktorami, 4 doktorami habilitowanymi, 4 profesorami nadzwyczajnymi, a płk Machura profesorem zwyczajnym.

Na zakończenie istnienia ASG wydział był uznaną i liczącą się komórką naukowo-dydaktyczną. Pracowało w nim 6 profesorów, 7 doktorów habilitowanych, około 35% kadry stanowili oficerowie ze stopniem doktora. Wielu doktorów pracowało nad dorobkiem naukowym i prowadziło badania w ramach rozpraw habilitacyjnych, zaś ponad 50% kadry z wykształceniem drugiego stopnia miało wszczęte przewody doktorskie.

W okresie 37 lat zorganizowanego kształcenia oficerów w stalowych mundurach w ASG (lata 1953–1990) wypromowano około 1070 oficerów na studiach dyplomowych i ponad 600 na kursach podyplomowych. Opracowano od nowa lub zmodyfikowano 270 programów nauczania na studiach i kursach, wydano ponad 600 podręczników i skryptów oraz kilka tysięcy innych materiałów dydaktycznych. Ta szeroka baza dydaktyczna tworzyła warunki do ciągłego doskonalenia procesu nauczania, przechodzenia od szkolenia do kształcenia, od podających do aktywizujących form i metod nauczania. Wypada jeszcze nadmienić, że 34 absolwentów wydziału zostało generałami (załącznik 11) i objęło najwyższe stanowiska w wojskach.

Opracowano kilkaset prac badawczych, wypromowano ponad 120 doktorów, z czego około 50% to oficerowie z wojsk, 16 pracowników wydziału i jego absolwentów uzyskało stopnie naukowe doktora habilitowanego, zaś 10, w tym 8 pracowników, tytuły profesora nadzwyczajnego i zwyczajnego. Rozwój naukowy pracowników wydziału obrazuje załącznik 12.

Osiągnięcia te stanowiły dobrą bazę do kontynuacji i rozwoju wydziału oraz pogłębienia jego pozycji i prestiżu naukowo-dydaktycznego w Akademii Obrony Narodowej.

W połowie 1990 roku następuje połączenie wojsk lotniczych i wojsk obrony powietrznej kraju; powstaje rodzaj sił zbrojnych pod nazwą wojska lotnicze i obrony powietrznej (WLOP). Zmiany te musiały znaleźć swoje odzwierciedlenie w nazwie pionu lotnictwa i obrony powietrznej w nowo powstającej Akademii Obrony Narodowej. Od tej pory nadano mu nazwę Wydział Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej (Wydział WLOP), a w jego strukturze były katedry takie same jak w Wydziale WL i OPK ASG. Komendantem wydziału zostaje płk prof. dr hab. Jerzy MACHURA. Po roku, odchodzącego do rezerwy płk. MACHURĘ na stanowisku komendanta zastępuje płk prof. dr hab. Eugeniusz ZABŁOCKI.

W połowie 1991 roku zmiany obejmują również katedry. Najważniejsza z nich polega na włączeniu do Wydziału WLOP Katedry Wojsk Obrony Przeciwlotniczej z Wydziału Wojsk Lądowych. Decyzja o połączeniu była spowodowana tworzeniem jednolitego, zintegrowanego systemu obrony powietrznej państwa. Ponowna integracja katedr zajmujących się obroną powietrzną nastąpiła więc po 40 latach od ich rozdzielenia (w 1961 roku). Powstaje Katedra Obrony Powietrznej, w której są zakłady obrony przeciwlotniczej i obrony powietrznej.

Równocześnie Katedra Przedmiotów Specjalnych zostaje przemianowana na Katedrę Systemów Kierowania i Zabezpieczenia Dowodzenia, zaś Katedra Taktyki Tyłów WLOP przyjmuje nazwę Katedra Logistyki WLOP. Z kolei Katedra Wojsk Lotniczych ma zajmować się problematyką związaną z użyciem całego lotnictwa wojskowego w obronie RP. Stąd też kształci ona oficerów lotnictwa: wojsk lotniczych i obrony powietrznej, wojsk lądowych, marynarki wojennej oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Strukturę organizacyjną Wydziału WLOP od października 1991 roku obrazuje załącznik 13.

Powstały w 1990 roku Wydział WLOP jest mniejszy etatowo o około 30% od swojego poprzednika (Wydziału WL i OPK z ASG). Z wydziału odchodzi w tym czasie niemal 50% samodzielnych pracowników naukowych (2 profesorów, a po roku trzeci, 4 doktorów habilitowanych) oraz kilkunastu adiunktów (doktorów). To załamanie kadrowe będzie wymagało niemal kilkunastu (10–12) lat na odtworzenie potencjału naukowego wydziału. Nadmienić wypada, że znaczna redukcja składu etatowego wydziału wynikała przede wszystkim ze skrócenia studiów z trzech lat w ASG do dwóch lat w AON, a co za tym idzie zmniejszenia o niemal 1/3 liczby godzin dydaktycznych.

W Wydziale WLOP proces kształcenia rozpoczęto realizować według nowego programu, dostosowanego jednak do ówczesnych realiów. Do rozwiązania Układu Warszawskiego (1991 rok) i wycofania wojsk radzieckich z obszaru RP uwzględniano koalicyjne użycie lotnictwa i obrony powietrznej, eksponowano zaś działania obronne, w tym prowadzone na terytorium kraju. Po odzyskaniu samodzielności politycznej i militarnej przez RP dokonano bardzo istotnych zmian programowych na wszystkich trzech kierunkach studiów, bowiem nadal (do 1998 roku) kształcono oficerów na kierunkach lotniczym, obrony powietrznej i logistycznym WLOP.

W trakcie kształcenia, zgodnie z założeniami doktrynalnymi RP, zakładano samodzielne działania militarne prowadzone wyłącznie w obronie Polski. Nie identyfikowano żadnego przeciwnika, zaś konflikt zbrojny miał być toczony wyłącznie jako konwencjonalny (bez użycia broni masowego rażenia). Semestr pierwszy poświęcano zarysowaniu założeń strategii, sztuki wojennej i systemu obronnego RP. Na tym tle uczono zastosowania bojowego pułków lotnictwa, batalionu radiotechnicznego i brygady raket przeciwlotniczych oraz ich zabezpieczenia logistycznego. W semestrze drugim nadal studiowano zastosowanie pułków lotniczych oraz działania oddziałów obrony powietrznej w strefie odpowiedzialności połączonego stanowiska dowodzenia. W semestrze trzecim koncentrowano kształcenie na użyciu bojowym dywizji lotnictwa myśliwsko-bombowego i podstawach użycia korpusu obrony powietrznej (KOP), zaś w czwartym pogłębiano problematykę KOP i uczono działań korpusu lotniczego w operacjach. We wszystkich semestrach nauczano również logistycznego zabezpieczenia oddziałów i związków WLOP.

Myślą przewodnią kształcenia w tym czasie było przygotowywanie studentów do twórczego rozwiązania nowych i nieznanych często problemów taktycznych i operacyjnych, w powiązaniu z ich pragmatycznym przygotowaniem do wykonywania zadań na zajmowanych stanowiskach w lotnictwie, obronie powietrznej i logistyce

WLOP. Stąd też w programach kształcenia około 50% czasu poświęcono na zajęcia teoretyczne (wykłady, seminaria, konwersatoria), około 25% godzin dydaktycznych na ćwiczenia, około 18% na zajęcia praktyczne i około 7% na inne formy nauczania (np. prace pisemne, sprawdziany, kolokwia, egzaminy itp.). W programach kształcenia wyraźnie zwiększono liczbę godzin przeznaczonych na seminaria i konwersatoria (do około 20% całości godzin dydaktycznych). Było to efektem przewartościowania procesu kształcenia, zgodnie z którym student miał być nie tylko operatorem i dowódcą (przerabiano około 20 ćwiczeń), ale również oficerem wykształconym (intelektualistą w mundurze), zgłębiającym wiedzę i potrafiącym samodzielnie artykułować i uzasadniać swoje poglądy.

Dążąc do wszechstronnego przygotowania absolwentów do funkcjonowania we WLOP od 1994 roku organizowano wyjazdy studyjne do WIML, ITWL, PZL Okęcie, PZL Świdnik, Muzeum Lotnictwa w Krakowie i WOSzK Gronik – Zakopane, a także całodzienne zajęcia dyskusyjno-seminaryjne studentów i kadry dowódczo-sztabowej w różnych bazach lotniczych; wybrane ćwiczenia dowódczo-sztabowe prowadzono również na realnych stanowiskach dowodzenia (Pł SD, SD KOP itp.).

Przełom w treściach kształcenia nastąpił w roku akademickim 1995/1996, w którym doraźnie zmodyfikowano program w celu nasycenia go problematyką użycia sił powietrznych NATO. Było to konsekwencją decyzji politycznej, zgodnie z którą Polska rozpoczęła proces przygotowania do akcesji do Sojuszu Północnoatlantyckiego. W maju 1996 roku oficerowie z Wydziału Luftwaffe Akademii Dowodzenia w Hamburgu oraz przedstawiciel 2 CAOC w Kalkar, wraz z dowódcą Luftwaffe Północ i 2 CAOC gen. broni KLIEPINEM, przeprowadzili z kadrami i studentami wydziału cykl zajęć poświęconych użyciu sił powietrznych Sojuszu, systemowi dowodzenia, procedurom planistycznym i istocie prowadzenia ćwiczeń dowódczo-sztabowych w NATO. W szkoleniu tym wzięło udział wielu przedstawicieli WLOP, IC MON, wojsk aeromobilnych i innych instytucji, dla których przekazywane informacje były pierwszymi zwiastunami poznawania zasad funkcjonowania i działań sojuszniczych sił powietrznych.

Oficerowie niemieccy konsultowali także opracowanie ćwiczenia dowódczo-sztabowego, które zastąpiło wydziałową grę wojenną poświęconą dotychczas działaniom korpusów obrony powietrznej i lotnictwa. Zostało ono przeprowadzone w czerwcu 1996 roku, a jego treścią było planowanie połączonych działań powietrznych w CAOC. Było to pierwsze ćwiczenie dowódczo-sztabowe realizowane według procedur NATO, jakie odbyło się w AON i polskich siłach zbrojnych. Nic więc dziwnego, że obserwowało je wielu przedstawicieli IC MON, WLOP i innych instytucji, a w roli konsultantów – rozjemców występowali oficerowie Luftwaffe. Od tego czasu ćwiczenie to na stałe weszło do kształcenia w Wydziale WLOP, zaś programy nauczania były coraz bardziej nasycane problematyką użycia sił powietrznych NATO kosztem ograniczenia treści dotyczących wykorzystania wojsk lotniczych i obrony powietrznej do samodzielnych działań w obronie RP.

W 1998 roku następuje zmiana na stanowisku komendanta Wydziału WLOP. W miejsce odchodzącego do rezerwy płk. prof. dr. hab. Eugeniusza ZABŁOCKIEGO obowiązki dziekana przejmuje płk dr hab. Wojciech MICHALAK.

Zbliżające się włączenie Polski do Sojuszu Północnoatlantyckiego sprawia, że kształcenie oficerów na trzech kierunkach (lotnictwo, obrona powietrzna i logistyka) staje się nieracjonalne. Uznano, że wydział – podobnie jak inne uczelnie sojusznicze – ma edukować oficera sił powietrznych, który będzie w stanie pełnić swe funkcje dowódczo-sztabowe na różnych stanowiskach zarówno w narodowych, jak i NATO-wskich strukturach organizacyjnych. Absolwent wydziału musi więc posiadać szeroką wiedzę o użyciu całych sił powietrznych, zaś kształcenie specjalistyczne może być realizowane w ramach zajęć fakultatywnych.

Zintegrowany program kształcenia realizowany od października 1998 roku obejmował cztery semestry (2 lata studiów), które poprzedzano półrocznym kursem języków obcych (zwłaszcza języka angielskiego). Semestr pierwszy miał głównie charakter wprowadzający. Studiowano teorię wojny powietrznej i doktryn powietrznych, przywództwo i zarządzanie, historię sztuki wojennej oraz użycie wojsk lądowych. Następnie nauczano użycia sił powietrznych i ich wojsk oraz podstaw taktyki i logistyki lotnictwa i obrony powietrznej. W semestrze drugim pogłębiano wiedzę z taktyki sił powietrznych i wojsk lądowych, przygotowując studentów do udziału w ćwiczeniu na temat planowania użycia sił powietrznych w CAOC oraz w ćwiczeniu szkieletowym. Semestr trzeci poświęcano głównie dalszej teorii sił powietrznych, zwłaszcza przygotowaniu ich działań na szczeblu CAOC. Semestr ostatni obejmował problematykę użycia korpusów OP oraz praktykę ćwiczebną dotyczącą połączonych działań powietrznych w CAOC (wydziałowe ćwiczenie dowódczo-sztabowe) i użycia sił powietrznych w operacjach wojsk lądowych (ogólnoakademickie ćwiczenia szkieletowe i główne, zwane komputerowym). W każdym semestrze w odpowiednich proporcjach poświęcano uwagę zarówno lotnictwu i obronie powietrznej, jak i logistyce. Silnie akcentowano dowodzenie siłami powietrznymi oraz metodykę opracowania i przeprowadzenia różnorodnych ćwiczeń.

Wprowadzając nowy program zmniejszono znacznie liczbę ćwiczeń i wykładów, zwiększono zaś do 1/3 godzin programowych seminaria i konwersatoria. W kolejnych latach program modyfikowano, nasycając go treściami wynikającymi ze zmian w koncepcjach użycia sił powietrznych NATO oraz wzbogacając przedmiotami poszerzającymi wiedzę profesjonalną studentów.

21 stycznia 2001 roku minister obrony narodowej w porozumieniu z ministrem edukacji narodowej wydaje zarządzenie (załącznik 14), w którym ustala dla AON ramowe programy nauczania na studiach magisterskich, w tym na kierunku lotnictwo. W zmianach tych chodziło, m.in. o to, by absolwent AON, mający wykształcenie drugiego stopnia, uzyskiwał taki sam tytuł zawodowy, jaki nadaje się w systemie edukacji narodowej.

Opracowany program kształcenia na 2,5-letnie studia uzupełniające zakładał, że celem nauczania jest wszechstronne przygotowanie kadr dowódczych i sztabowych, zdolnych efektywnie kierować organizacjami wojskowymi, podejmować róż-

narodne działania realizowane przez pododdziały i oddziały sił powietrznych w różnych warunkach.

W programie wyraziście rozbudowano użycie sił powietrznych w działaniach innych niż wojna, rozbudowano przedmioty fakultatywne do dwunastu, wprowadzono nowe przedmioty (np. etykę zawodową), zaś niektóre poszerzono (np. doktryny powietrzne, bezpieczeństwo lotów, ruch lotniczy i prawo lotnicze). Istota programu w odniesieniu do programu przejściowego (dla studiów zintegrowanych) nie uległa istotnym zmianom. Ważne było włączenie do semestru pierwszego (dawniej językowego) oprócz intensywnej nauki języka obcego również zagadnień z bezpieczeństwa, teorii konfliktów, prawa międzynarodowego i psychologicznych uwarunkowań współczesnej walki.

Semestr drugi poświęcony był sztuce operacyjnej sił powietrznych (teorii wojny i doktryn powietrznych itp.); semestr trzeci (taktyczny) nie ujmował działań sił powietrznych w strefie CAOC, gdyż studenci nie uczestniczyli w wydziałowym ćwiczeniu dowódczo-sztabowym. Brali natomiast udział w akademickim ćwiczeniu szkieletowym. W semestrze czwartym skupiano uwagę studentów na użyciu sił powietrznych w reagowaniu kryzysowym oraz na ich działaniach zgodnie z art. V na szczeblu CAOC. Semestr piąty obejmował ćwiczenie z udziałem sił powietrznych w operacjach pokojowych, ćwiczenie szkieletowe (dowodzenie siłami powietrznymi z COP i ODN), ćwiczenie wydziałowe (prowadzone z udziałem oficerów innych armii) dotyczące działań lotnictwa i obrony powietrznej w operacji pokojowej i zgodnie z art. V Traktatu Waszyngtońskiego oraz ogólnoakademickie ćwiczenie główne.

Decyzja MON o kształceniu magisterskim na kierunku lotnictwo stworzyła szansę uruchomienia w wydziale studiów zaocznych i podyplomowych przeznaczonych zarówno dla wojskowych, jak i cywilów. W marcu 2001 roku Senat AON podejmuje uchwałę w sprawie uruchomienia w wydziale zaocznych jednolitych i uzupełniających studiów magisterskich w specjalnościach zarządzanie ruchem lotniczym i zarządzanie organizacjami lotniczymi oraz zaocznego studium podyplomowego.

W związku z wprowadzeniem w AON studiów magisterskich w połowie 2001 roku została dokonana jej restrukturyzacja. W ramach dokonywanych zmian Katedrę Logistyki WLOP rozwiązano, a część jej kadry przeniesiono do Wydziału Strategiczno-Obronny, w którym kształcą się oficerów na zintegrowanych magisterskich studiach logistyki.

Jeśli idzie o wydział, to od 1 lipca 2001 roku przyjął on nazwę Wydziału Lotnictwa i Obrony Powietrznej, zaś z nazw katedr wykreślono słowo „wojsk”. Jednocześnie utworzono etatowy Zakład Operacji Powietrznych. Nową organizację wydziału obrazuje załącznik 15. Wynika ona z integracji cywilnej i wojskowej społeczności lotniczej, zapoczątkowanej właśnie wspólną ich edukacją w wydziale.

Wraz z nastaniem 2003 roku wydział wszedł w rok jubileuszu kolejną zmianą. W lutym br. od odchodzącego do rezerwy płk. prof. dr. hab. Wojciecha MICHALA-KA obowiązki komendanta wydziału przyjął płk pil. dr. hab. Stanisław ZAJAS. W lutym i lipcu odbyły się pierwsze promocje na zaocznych studiach podyplomo-

wych, zaś w lipcu studia magisterskie ukończyli zarówno studenci studiów stacjonarnych, jak i uzupełniających studiów zaocznych.

Równolegle z kształceniem kadry na studiach stacjonarnych, niemal od początku istnienia AON w wydziale kształceni byli oficerowie na kursach podyplomowych. Były to kursy przeszkolenia lub taktyczno-operacyjne dla oficerów WLOP OPL, stanowisk dowodzenia WLOP i logistyki. W roku akademickim 1996/1997 uruchomiono Podyplomowe Studium Operacyjno-Logistyczne WLOP, które było kontynuowane do roku 2000/2001, czyli do czasu rozwiązania Katedry Logistyki WLOP. Na kursach i studiach podyplomowych eksponowano nowe zjawiska w sztuce operacyjnej sił powietrznych oraz narodowe i sojusznicze użycie lotnictwa i obrony powietrznej zarówno zgodnie z art. V Traktatu Waszyngtońskiego, jak i w operacjach pokojowych.

W czasie od powstania AON (1990 rok) do chwili obecnej w wydziale wypromowano około 380 absolwentów studiów stacjonarnych, w tym po około 130 w specjalnościach lotnictwo i obrona powietrzna, 30 oficerów logistyki i około 90 w specjalności zintegrowanych sił powietrznych. Ponadto około 400 słuchaczy ukończyło kursy i studia podyplomowe. Warto jeszcze dodać, że około 120 studentów ukończyło otwarte (cywilno-wojskowe) zaoczne podyplomowe studia zarządzania lotnictwem oraz ponad 60 absolwentów uzyskało tytuł zawodowy magistra po ukończeniu zaocznych studiów uzupełniających.

Zapewnienie wysokiego poziomu kształcenia wymagało ciągłego opracowywania potrzebnych do studiów materiałów dydaktycznych. W najnowszej historii wydziału (od 1990 roku) były dwa okresy wymagające wzmoczonego wysiłku intelektualnego i wyzwalającego szczególną aktywność twórczą pracowników naukowo-dydaktycznych. Pierwszy, po powstaniu wojsk lotniczych i obrony powietrznej oraz rozpadzie Układu Warszawskiego. Opracowywana wówczas w wydziale literatura miała równie pionierski charakter jak ta początkowego okresu funkcjonowania ASG, a w jej strukturach Katedry Wojsk Lotniczych i Fakultetu Wojsk Lotniczych. Skrypty i inne materiały studyjne, opracowywane w początkowym okresie lat 90. ub. wieku były bowiem pierwszymi, które zarysowały taktyczne i operacyjne użycie WLOP w obronie strategicznej RP. Stąd też wykorzystywano je w wojskach do organizowania szkolenia doskonalącego, na ich podstawie opracowywano zarządzenia i wytyczne do szkolenia, a także uwzględniano ich założenia w ćwiczeniach taktycznych i operacyjnych.

Drugi, obejmował okres od decyzji politycznej o podjęciu działań w celu akcesji Polski do Sojuszu Północnoatlantyckiego do czasu włączenia naszego państwa do Sojuszu. W okresie tym opracowano dziesiątki materiałów, które miały wyraźny edukacyjny charakter – służyły nauce o NATO zarówno studentom, jak i całemu WLOP oraz lotnictwu i OPL wojsk lądowych.

Sumarycznie, w czasie 13 lat funkcjonowania wydziału w AON opublikowano około 270 podręczników i skryptów, czyli około 20 rocznie. Oznacza to, że każdy nauczyciel akademicki wydał jedno opracowanie co 1,5–2 lata. Ponadto, wydano kilkaset opracowań metodycznych ćwiczeń i innych materiałów studyjnych.

Ciągle wzbogacanie bazy dydaktycznej materiałami, które zawierały najnowsze tendencje w wykorzystywaniu pokojowym i bojowym lotnictwa i obrony powietrznej nie byłoby możliwe bez intensywniejszej działalności naukowo-badawczej. W jej ramach prowadzono prace badawcze, które wypełniały obszary niewiedzy w teorii sztuki operacyjnej i taktyki WLOP, OPL i lotnictwa wojsk lądowych, wynikające z nowych uwarunkowań polityczno-militarnych RP. Część badań poświęcono reformowaniu powietrznego systemu obronnego, osiaganiu interoperacyjności sojuszniczej przez polskie siły powietrzne oraz określaniu prawidłowości i pogłębieniu teorii ich działań w reagowaniu kryzysowym i zgodnie z art. V Traktatu Waszyngtońskiego. Prace te służyły również do opracowania oryginalnych materiałów dydaktycznych.

Oprócz prac badawczych prowadzonych na potrzeby własne, pracownicy naukowo-dydaktyczni (wydziału) opracowywali dzieła na rzecz Ministerstwa Obrony Narodowej, wojsk lotniczych i obrony powietrznej, wyższych uczelni wojskowych oraz instytutów naukowo-badawczych (cywilnych i wojskowych).

W analizowanym okresie (lata 1990–2003) wykonano w wydziale ponad 500 opracowań naukowych, z których kilkadziesiąt realizowano na zapotrzebowania spoza AON. Warto też zasygnalizować, że w tej liczbie są prace zlecone w formie grantów przez Komitet Badań Naukowych czy też przez Wojskowe Biuro Normalizacji i Standaryzacji.

Z działalnością badawczą nieodłącznie wiązała się aktywność publicystyczna kadry i studentów. Publikacje spełniały istotną rolę w rozwoju naukowym i promowaniu osiągnięć badawczych pracowników wydziału. Część z nich miała również znaczenie edukacyjne i popularyzatorskie. Zamieszczano je zwłaszcza w „Przeglądzie WLOP”, „Przeglądzie Wojsk Lądowych”, „Zeszytach Naukowych AON” i w „Myśli Wojskowej”. Omawiany okres cechował się szczególną aktywnością publicystyczną nauczycieli wydziału. Potwierdza to choćby opublikowanie tylko w latach 1995–2003 około 400 artykułów, czyli około 45 rocznie. Dopełnieniem aktywności publicystycznej było wydanie kilkunastu książek w wydawnictwie AON i w innych oficynach.

Wydział organizował w tym czasie wiele imprez naukowych.

Przedsięwzięcia naukowe prowadzone w wydziale miały różny wymiar i zasięg – od katedralnych i wydziałowych po akademickie i ogólnokrajowe; w niektórych z nich brali udział przedstawiciele Akademii Dowodzenia z Hamburga. Dominującym rodzajem imprez naukowych były sympozja; przeprowadzono także kilka konferencji. Ogółem w latach 1990–2003 odbyło się ponad 60 imprez naukowych, czyli średnio 5 rocznie.

Tematyka konferencji i sympozjów naukowych wynikała głównie z prowadzonych prac badawczych, wyjątkowo zaś z sytuacji aktualnej. Niemal we wszystkich imprezach uczestniczyli przedstawiciele innych wydziałów AON, a także WLOP, uczelni wojskowych i zainteresowanych określoną problematyką instytucji naukowo-badawczych. Trzeba przypomnieć, że największą imprezą naukową w ostatnich latach była konferencja przeprowadzona 10 września 2002 roku pod kryptonimem „Bezpieczne niebo”. Odbyła się ona w przeddzień pierwszej rocznicy terrorystycznego wykorzystania samolotów pasażerskich do wykonania ataków na wie-

że World Trade Center w Nowym Jorku i Pentagon w Waszyngtonie. Zgromadziła ona polityków, parlamentarzystów, uczonych zainteresowanych tą problematyką, przedstawicieli lotnictwa cywilnego z najważniejszych instytucji i przedsiębiorstw lotniczych, kierownictwo IC MON, DWLOP i innych instytucji. Wyniki konferencji, w postaci odpowiednich wniosków przesłano do rządu RP, Sejmu, MON i innych resortów, Sztabu Generalnego i DWLOP, a także do cywilnych przewoźników i różnych przedsiębiorstw i organizacji lotniczych.

Prace badawcze i imprezy naukowe nieodłącznie związane są z rozwojem naukowym kadry. Załamanie personalne w 1990 roku, wymiana pokoleniowa kadry oraz priorytet opracowania najniezbędniejszych materiałów dydaktycznych w czasie odzyskania suwerenności polityczno-militarnej i przygotowywania RP do akcesji do NATO, zachwiały procesem podwyższania kwalifikacji naukowych przez pracowników wydziału. Problemy potęgowane były odejściem z wydziału kolejnych czterech profesorów, co przez wiele lat groziło utratą uprawnień do nadawania stopnia doktora nauk wojskowych. Tym niemniej przyspieszające procesy doktryzacji, a następnie – po roku 2000 – habilitacji spowodowały oddalenie zagrożeń i zbudowanie prężnego środowiska naukowego. W latach 1990–2003 4 pracowników wydziału uzyskało tytuł naukowy profesora, 10 doktora habilitowanego i ponad 40 doktora. Ponadto, wypromowano niemal 100 doktorów z DWLOP, szkół oficerskich i innych instytucji. Wypada jeszcze dodać, że w omawianym okresie (1990–2003) samodzielni pracownicy wydziału trzykrotnie wygłaszali wykłady inauguracyjne odpowiedni rok akademicki w Akademii Obrony Narodowej, w czasie których prezentowali wyniki dociekań osobistych i zespołowych.

Podsumowując dokonania pionu lotnictwa i obrony powietrznej w Akademii Sztabu Generalnego i Akademii Obrony Narodowej trzeba przypomnieć, że wypromowani absolwenci studiów stacjonarnych oraz studiów i kursów podyplomowych stanowili podstawową kadrę dowódczo-sztabową polskiego lotnictwa i obrony powietrznej. Ujmując to zagadnienie inaczej można postawić tezę, że bezpieczeństwo w przestrzeni powietrznej naszego kraju gwarantowane przez szeroko (funkcjonalnie) rozumiane siły powietrzne było w znacznej mierze wynikiem i zasługą działalności dydaktyczno-naukowej nauczycieli w stalowych mundurach w rembertowskiej Alma Mater.

Nauczanie oficerów było nieustannym procesem zmian w treściach kształcenia oraz poszukiwaniem najlepszych form i metod przekazu dydaktycznego. W nauczaniu przechodzono od szkolenia słuchaczy (swoistego encyklopedyzmu dydaktycznego) i nauczania w wąskim (specjalistycznym) znaczeniu do kształcenia studentów w szerokim (ogólnym) zakresie. Wiedzę specjalistyczną pogłębiano zaś na zajęciach fakultatywnych. Nauczanie w wydziale ewoluowało w kierunku kształcenia intelektualisty w mundurze, oficera sił powietrznych, przygotowanego do pełnienia misji w układzie narodowym i sojuszniczym.

Systematycznie doskonalono materialną bazę dydaktyczną (sale wykładowe, gabinety metodyczne, szkolne stanowisko dowodzenia, pracownie komputerowe, programy symulacyjne itp.), ciągle opracowywano materiały teoretyczne do stu-

diowania. W historii wydziału było co najmniej pięć okresów, w których wytwarzana przez nauczycieli akademickich literatura stanowiła jednocześnie podstawowe materiały do szkolenia wojsk. Są to następujące okresy:

– Pierwszy, obejmuje czas funkcjonowania Katedry Wojsk Lotniczych i początki Fakultetu Wojsk Lotniczych (lata 1950–1956), czyli okres opracowania zasad taktycznego i operacyjnego użycia lotnictwa.

– Drugi, dotyczy tworzenia teorii zabezpieczenia tyłowego wojsk lotniczych, a później WOPK i wiąże się z początkowym okresem funkcjonowania Katedry Zapatrzenia Wojsk Lotniczych (lata 1959–1965).

– Trzeci, odnosi się do opracowywania teorii OPK przez nowo powstałą Katedrę WOPK (lata 1963–1966).

– Czwarty, to czas tworzenia teorii wojsk lotniczych i obrony powietrznej oraz użycia sił powietrznych w obronie RP (w początkowym okresie samodzielności militarnej naszego kraju), czyli lata 1990–1995.

– Piąty, obejmuje epokę przygotowania naszego kraju do włączenia do NATO (lata 1995–1998), gdy w wydziale opracowywano dziesiątki materiałów poświęconych teorii użycia sojuszniczych sił powietrznych oraz osiąganiu kompatybilności i interoperacyjności z tymi siłami przez WLOP oraz OPL i lotnictwo wojsk lądowych.

Działalność naukowa w wydziale podporządkowana była przede wszystkim procesowi kształcenia. Okres funkcjonowania Fakultetu Wojsk Lotniczych był czasem stabilizowania kadry dydaktycznej i jej przygotowania do prowadzenia prac badawczych. Ożywienie działalności naukowej następuje w Oddziale Wojsk OPK i Lotnictwa, zaś jej zdynaminizowanie datuje się od czasu powstania Wydziału Wojsk Lotniczych i OPK i trwa po dzień dzisiejszy. Pracownicy wydziału byli twórcami teorii lotnictwa i obrony powietrznej, opracowywali dzieła, które określały prawidłowości i pogłębiały wiedzę o taktyce, sztuce operacyjnej, logistyce, dowodzeniu i zabezpieczeniu bojowo-specjalistycznym lotnictwa i obrony powietrznej. Wydział był także głównym ośrodkiem promocji naukowej pracowników własnych i oficerów z wojsk lotniczych i obrony powietrznej.

Pogłębiona analiza dokonań wydziału pozwala sformułować tezę, że w okresach sprawowania funkcji przez poszczególnych jego komendantów, główny wysiłek pracowników naukowo-dydaktycznych koncentrowano na:

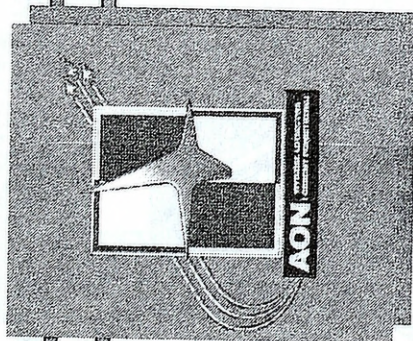
- płk BARCHASZ (1953–1955) – organizacji studiów lotniczych, budowaniu podstawowej bazy dydaktycznej i doborze pracowników dydaktycznych;
- płk WÓJTOWICZ (1955–1972) – doskonaleniu bazy, obudowy i procesu dydaktycznego oraz tworzeniu podstaw w działalności naukowo-badawczej;
- gen. ŻARSKI (1972–1984) – zdynaminizowaniu działalności naukowo-badawczej i podnoszeniu kwalifikacji naukowych kadry oraz zbudowaniu nowoczesnego zaplecza dydaktycznego (m.in. szkolnego stanowiska dowodzenia);
- gen. RYBACKI (1984–1990) – dalszym rozwoju działalności naukowo-badawczej i kwalifikacji naukowych kadry oraz doskonaleniu procesu dydaktycznego;
- płk MACHURA (1990–1991) – integrowaniu społeczności Wydziału WLOP, budowaniu zrębów teorii WLOP i modyfikowaniu procesu kształcenia;

– płk ZABŁOCKI (1991–1998) – pogłębianiu teorii użycia WLOP w obronie strategicznej RP, przygotowaniu bazy teoretycznej o siłach powietrznych NATO i integrowaniu WLOP oraz realizacji procesu kształcenia w warunkach samodzielności militarnej RP, a następnie według procedur i zasad obowiązujących w Sojuszu Północnoatlantyckim;

– płk MICHALAK (1998–2003) – kształceniu na studiach zintegrowanych, uruchomieniu nauczania na kierunku lotnictwo, w tym na studiach zaocznych oraz zdynamizowaniu rozwoju naukowego kadry.

Zarysowane w niniejszym referacie drogi rozwoju oraz najistotniejsze dokonania pionu lotnictwa i obrony powietrznej w ASG i AON (opracowane na podstawie monografii nt.: „Ewolucja badań i kształcenia w Wydziale Lotnictwa i Obrony Powietrznej”, część I – III, wyd. AON 2001–2003) ujmują w syntetycznym skrócie wybrane obszary zmienności jego funkcjonowania i uzyskanych efektów. Bogactwo dokonań wydziału jest bowiem tak wielkie i różnorodne, że nie sposób je wyartykułować w wystąpieniu wprowadzającym. Problematykę tę pogłębią w swoich referatach i komunikatach kolejni mówcy.

Ich wystąpienia – jak sądzę – ukażą nie tylko klimaty działalności oraz zmiany w procesie dydaktycznym i naukowo-badawczym w odpowiednich okresach funkcjonowania wydziału, ale pozwolą również na zweryfikowanie i uwiarygodnienie tezy o wiodącej jego roli w kształceniu lotniczych kadr dowódczo-sztabowych i rozwoju teorii sił powietrznych.

50 LAT WYDZIAŁU LOTNICTWA I OBRONY POWIETRZNEJ

WYKAZ SŁUCHACZY PIERWSZEGO LOTNICZEGO KURSU DOSKONALENIA OFICERÓW W ASG W ROKU 1952/1953

1. mjr Kazimierz GODLEWSKI - starszy kursu
2. mjr Stefan KLONOWSKI
3. mjr Emil SOFKA
4. mjr Witold JARKOWSKI -- sekretarz POP
5. kpt. Mirosław GARBARCZYK
6. kpt. Stefan KĘDZIERSKI
7. kpt. Józef KOŁODYŃSKI
8. por. Tadeusz BYSTRZEJEWSKI
9. por. Tadeusz GEMBICKI
10. por. Józef IWANICKI
11. por. Józef HEREDA
12. por. Czesław KRZEMINSKI
13. por. Jerzy MACHURA
14. por. Józef NITECKI
15. por. Hieronim PAKUŁA
16. ppor. Bolesław PIASECKI
17. por. Kazimierz POMIANOWSKI

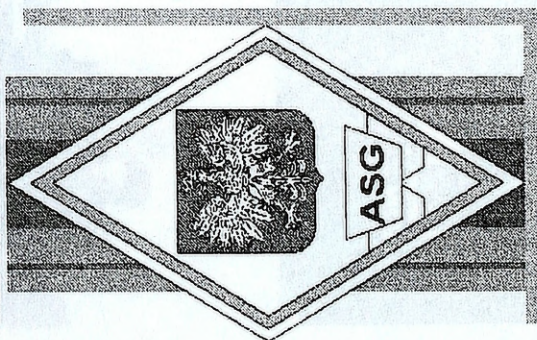
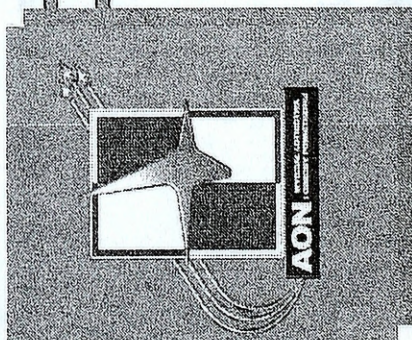
50 LAT WYDZIAŁU LOTNICTWA I OBRONY POWIETRZNEJ

OBSADA PERSONALNA FAKULTETU LOTNICZEGO ASG WP (koniec 1953 r.)

**PIERWSZY
KOMENDANT
FAKULTETU
LOTNICZEGO**
ptk dypl.
Henryk
BARCHASZ

Komenda	- ptk dypl. Henryk BARCHASZ - mjr Jerzy MALINOWSKI - mjr WISNIEWSKI
Komendant fakultetu Zm k-ia ds. polt. Dowódca kursu	
Katedra Taktyki Lotniczej	
1. Szef katedry	- mjr dypl. Eugeniusz BEJCHER
2. st. wykładowca taktyki	- mjr pil. Jerzy CZOWNICKI
3. st. wykładowca taktyki	- mjr dypl. pil. Mieczysław GOWOREK
4. st. wykładowca taktyki	- mjr nawig. Ryszard SIEREGHET
5. st. wykładowca taktyki	- mjr dypl. Eliasz SZER
6. st. wykładowca taktyki	- kpt. dypl. Jan SAJAK
7. st. wykładowca taktyki	- mjr dypl. pil. Bolesław GARTTEL
8. st. wykładowca taktyki	- kpt. dypl. nawig. Roman DWORAK
9. wykładowca taktyki	- mjr. Henryk PAKUŁA
10. wykładowca taktyki	- por. Jerzy MACIURA
11. wykładowca taktyki	- por. Czesław KRZEMINSKI
12. st. wykładowca taktyki tyłów	- kpt. dypl. Bolesław MAC
13. st. wykładowca bombardowania	- kpt. nawig. Ryszard SIEDLECKI
14. st. wykładowca awiacji	- mjr nawig. Eugeniusz GRYSIEWICZ
15. st. wykładowca strzelania pow.	- mjr nawig. Stefan PAWŁOWSKI
16. st. wykładowca łączności lot.	- mjr Jan NOWAK
17. kierownik gabinetu	- ppor. Jerzy DĄBROWSKI
Katedra Techniki Lotniczej	
1. Szef katedry	- ppik inż. Antoni KOWALSKI
2. St. wykładowca aerodynamiki	- kpt. pil. Zygmunt RADZIK
3. St. wykładowca silników	- por. inż. Władysław POZNAŃSKI
4. Kierownik gabinetu techniki	- ppor. Jerzy BIALAS
Wydział Szkolenia	
1. Szef wydziału	- kpt. Henryk CHAFASZ
Kursobarna	
1. Kierownik kursobarny	- por. GIZINSKI

50 LAT WYDZIAŁU LOTNICTWA I OBRONY POWIETRZNEJ

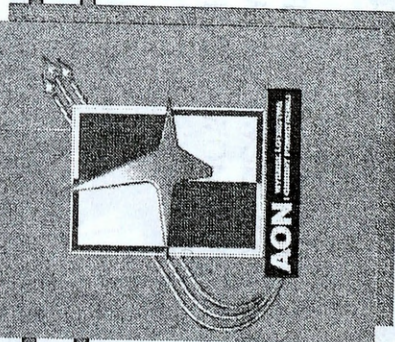
WYKAZ SŁUCHACZY PIERWSZEGO W ASG TRZYLETNIEGO KURSU LOTNICZEGO

1. mjr Mieczysław GÓRAL
2. mjr Henryk WASILIEWICZ – starszy kursu
3. mjr Franciszek ZYSIAK
4. kpt. Stanisław BEDNARSKI
5. kpt. Józef BURDEK
6. kpt. Kazimierz GIERCZAK
7. kpt. Stanisław GÓRCZYŃSKI
8. kpt. Czesław KAJKOWSKI
9. kpt. Zygmunt KARLIŃKI
10. kpt. Edmund KOŻBIAŁ
11. kpt. Zbigniew KRAWCZAK
12. kpt. Zygmunt MATELKA
13. kpt. Leon MALINOWSKI
14. kpt. Leon MAZUR
15. kpt. Leszek MORDZAK
16. kpt. Kazimierz NOWAK
17. kpt. Edmund SIKORSKI
18. kpt. Marian ŚWIERCZEK
19. kpt. Edward WILCZYŃSKI
20. kpt. Mieczysław ZAJĄC
21. kpt. Edward BER
22. por. Apoloniusz CZERNOW
23. por. Zenon GOŻUCH
24. por. Wacław JOŹWIAK
25. por. Konstanty KALLAUR
26. por. Henryk KOCIÓLEK

27. por. Władysław KOWALENIA
28. por. Zdzisław KWIECIEŃ
29. por. Marian LACROIX
30. por. Bolesław I. F. WANDOWSKI
31. por. Henryk MAJCHEREK
32. por. Czesław PIEKART
33. por. Kazimierz STEĆ
34. por. Bogusław ŚLIWA
35. por. Marian SZPAKOWSKI
36. por. Henryk URBANIAK
37. por. Stanisław WAĆKOWSKI
38. por. Tadeusz WANAT
39. por. Zdzisław WRÓBEL
40. por. Eugeniusz ŻUROW
41. ppor. Zenon CHOJECKI
42. ppor. Zenon DUTKIEWICZ
43. ppor. Lesław OBACZ
44. ppor. Zbigniew SKOROSZ
45. ppłk Jan STAMIESZKIN
46. kpt. Jerzy MACHURA

PIERWSZA GRUPA
ABSOLWENTYŃ
PROMOWANYCH
WE WRZEŚNIU 1956r.

50 LAT WYDZIAŁU LOTNICTWA I OBRONY POWIETRZNEJ

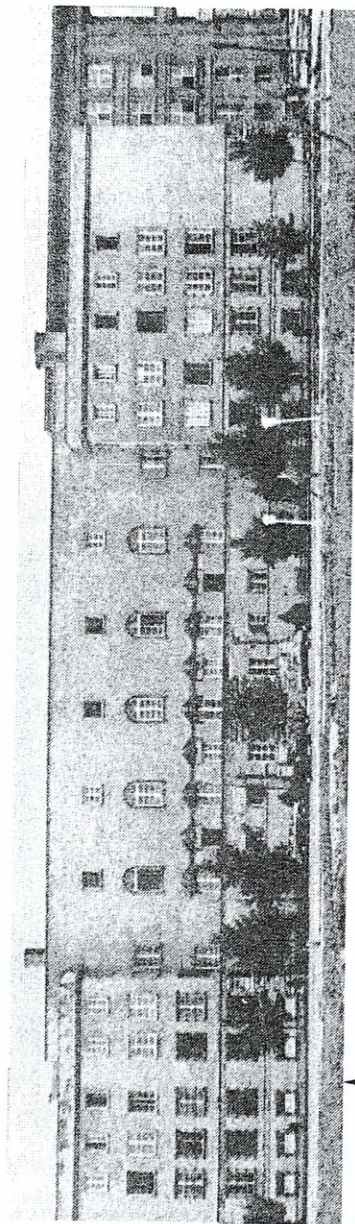
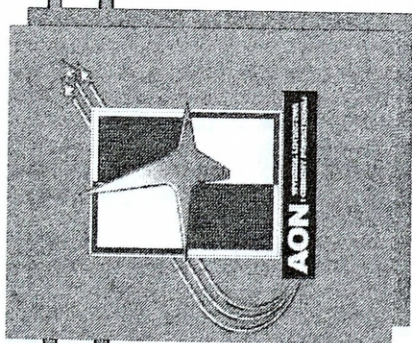
PRYMUSI PIERWSZEJ PROMOCJI I ABSOLWENCI POZOSTAWIENI DO PRACY W FAKULTECIE

A. UKOŃCZYLI STUDIA Z WYRÓŻNIENIEM

Lp	Stopień, Imię i Nazwisko	Temat pracy dyplomowej
1.	ppłk Jan STAMIESZKIN	Organizacja blokowania przez DLM lotnisk Lotnictwa myśliwskiego nieprzyjaciela
2.	kpt. Stanisław BEDNARSKI	Ochrona wojsk lądowych w natarciu przez DLM
3.	kpt. Marian ŚWIERCZEK	Działania bojowe DLMsZ podczas wsparcia KA z forsowaniem przeszkody wodnej
4.	kpt. Apoloniusz CZERNOW	Działania bojowe DLM podczas zabezpieczenia działań lotnictwa szturmowego na obiekty pola walki

- **POZOSTALI W FAKULTECIE:** kpt. Kazimierz GIERCZAK, kpt. Jerzy MACHURA, kpt. Zygmunt MALETKA, kpt. Leon MALINOWSKI, kpt. Marian SZPAKOWSKI, kpt. Mieczysław ZAJĄC

50 LAT WYDZIAŁU LOTNICTWA I OBRONY POWIETRZNEJ

**OGÓLNY WIDOK
BUDYNKU PRZY
UL. OPACZEWSKIEJ 2.
- PIERWSZA SIEDZIBA
ASG WP**

**NA TERENIE REMBERTOWA
FAKULTET WŁ ROZMIESZCZONO
W BUDYNKU Nr 22**

50 LAT WYDZIAŁU LOTNICTWA I OBRONY POWIETRZNEJ

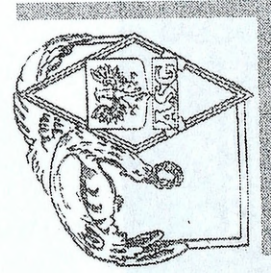
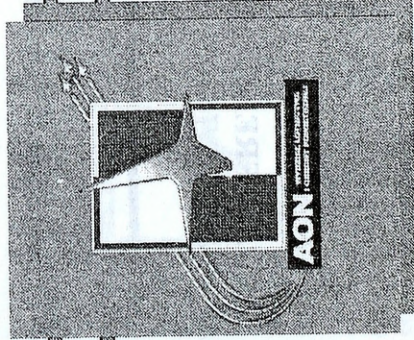
**WYKAZ TEMATÓW PRAC DYPLOMOWYCH
SŁUCHACZY FAKULTETU LOTNICZEGO (PROMOCJA 1957 r.)**

Temat pracy	Rodzaj pracy	Dyplomant	Kierownik pracy
2	3	4	5
Działania bojowe DLM w systemie OPI.	Cwiczenie na mapach	kpt. MICHAŁEK	kpt. MACHURA
Organizacja działań bojowych pib podczas wparcia wojsk na pola walki w natarciu.	Cwiczenie grupowe	kpt. WOJCIK	mjr. GARTHEL
Organizacja działań bojowych DLM podczas wparcia wojsk na pola walki w obronę.	Cwiczenie grupowe	por. GŁODK	mjr. PASIEWICZ
Organizacja obrony lotniska polowego	Referat	por. BOKUSZEWSKI	mjr. MAC
Przygotowanie lotografowania nbięży obrony nieprzyjaciela przez pib	Referat	por. CZAJKOWSKI	mjr. SŁAWIŃSKI
Organizacja działań pib na wojska w rejonie zestrodokowania	Cwiczenie grupowe	por. FUJALKOWSKI	kpt. PAKUŁA
Organizacja działań pib na stację kolejsową	Cwiczenie grupowe	kpt. SAWICKI	kpt. GIERCZAK
Organizacja działań pib na most kolejowy	Cwiczenie grupowe	kpt. SIEDLICKI	kpt. GIERCZAK
Organizacja działań pib na lotnisko	Cwiczenie grupowe	kpt. TOMASZEK	mjr. PASIEWICZ
Organizacja misyjowania przez pib lotnisk nieprzyjaciela	Cwiczenie grupowe	por. KLASA	mjr. GARTHEL
Organizacja działań pib na oddziale wojska nieprzyjaciela z jednoznacznymi przedmiotami	Cwiczenie grupowe	kpt. BORKOWSKI	kpt. GASPAREKOWICZ
Działania pib na oddziały wpi	Referat	kpt. GRZEJDA	ppik SZER
Działania pib na oddziały wpi	Referat	por. KALIŃSKI	ppik BEJGHER
Organizacja działań pib podczas przygotowania atakowy	Cwiczenie grupowe	por. DABROWSKI	kpt. SAJAK
Organizacja działań bojowych DLM w kombinowanym	Cwiczenie grupowe	por. KUTZMAN	kpt. MALETKA
Organizacja działań DLM na lotniska wpi.	Cwiczenie grupowe	por. BARTOCHA	kpt. MALETKA

2	3	4	5
Organizacja działań bojowych DLM na obrzeży węża kolejskiego	Cwiczenie grupowe	kpt. MALYSZKO	kpt. GIERCZAK
Organizacja działań DLM na oddziały w rejonie zestrodokowania	Cwiczenie grupowe	por. GŁUSZCZ	por. PAKUŁA
Organizacja nocnych działań pib na lotniska	Cwiczenie grupowe	kpt. MAJEWSKI	ppik SZER
Organizacja działań bojowych DLM na okręty na morzu	Cwiczenie grupowe	por. ZARNIŃSKI	kpt. ZAJĄC
Działania bojowe DLM w natarciu na duże miasto	Referat	kpt. PAWELEK	kpt. SAJAK
Działania bojowe DLM na oddziałach nosisielach bomb atomowych	Referat	kpt. HOŁOGA	kpt. MALETKA
Działania bojowe DLM na podziemne oddziały	Cwiczenie na mapach	kpt. KUKUŁA	kpt. SAJAK
Działania bojowe pib w systemie OPI	Cwiczenie na mapach	por. JURKA	ppik MALINOWSKI
Działania pib na lotniska nieprzyjaciela	Cwiczenie na mapach	por. WARDAWY	mjr. PASIEWICZ

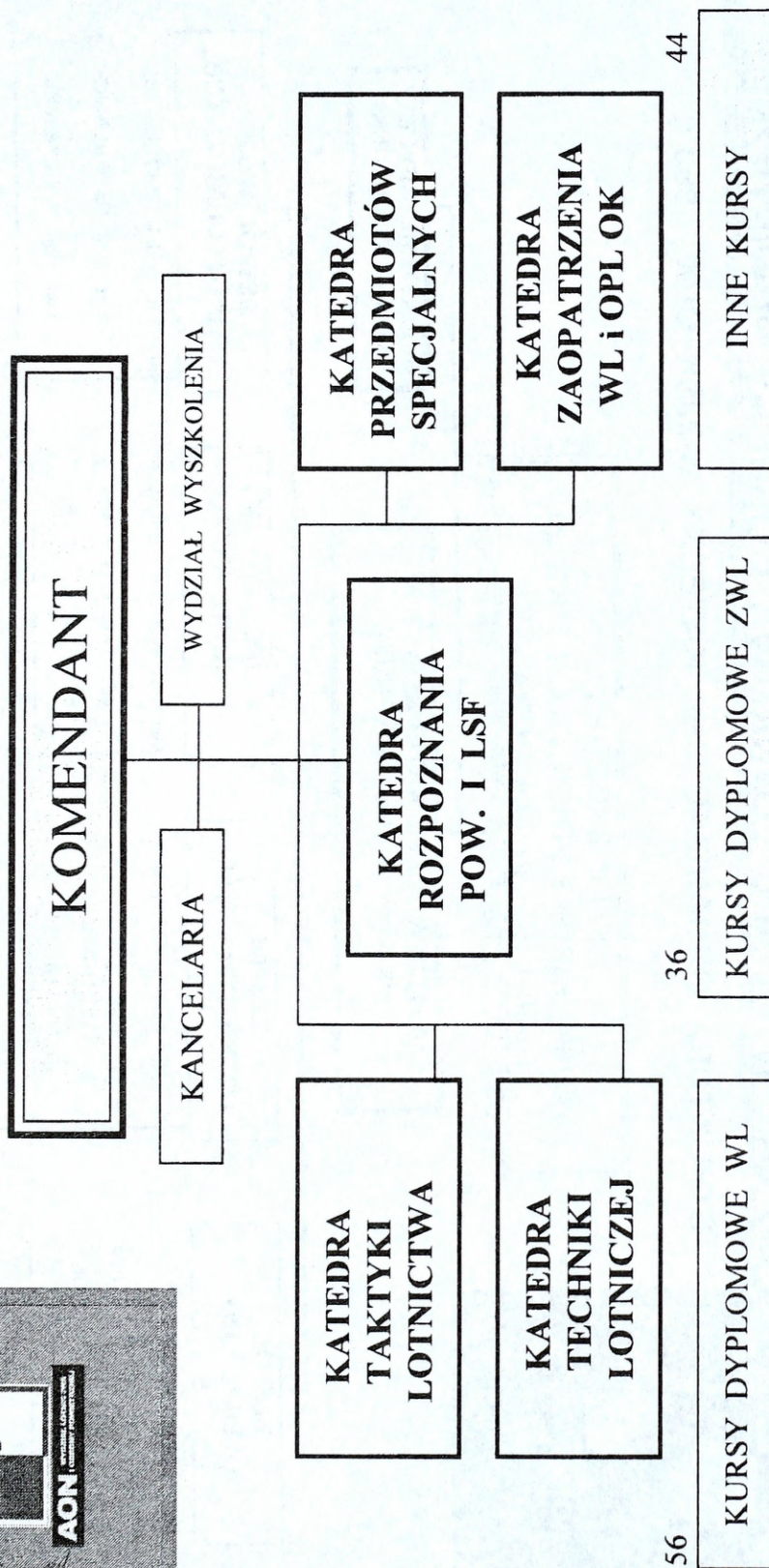
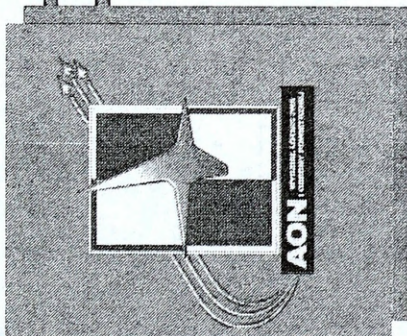
P.o KOMENDANT
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
Im. gen. br. K. Świerczewskiego

BIEN - gen. br.

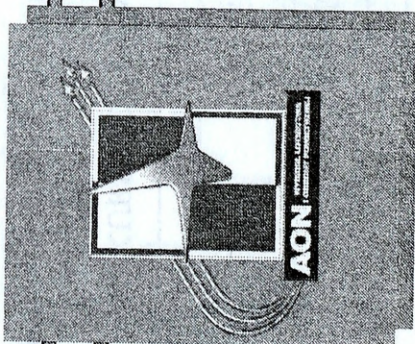
50 LAT WYDZIAŁU LOTNICTWA I OBRONY POWIETRZNEJ

STRUKTURA ORGANIZACYJNA WYDZIAŁU WL i OPL OK (1962-1963)

50 LAT WYDZIAŁU LOTNICTWA I OBRONY POWIETRZNEJ

STRUKTURA ORGANIZACYJNA KATEDRY WOJSK OPK - 1963 r.

SZEF KATEDRY
WOJSK OBRONY POWIETRZNEJ KRAJU
 ppłk nawig. dr Jan UCHAŃSKI

ZASTĘPCA SZEFA KATEDRY WOPK
 ppłk nawig. dr Jerzy MACHURA

GABINET METODYCZNY
 mjr dypl. K. KAMOCCI

ZESPÓŁ OPERACYJNY

kier. ppłk dr A. PRZENICZNY
 mjr dypl. pil. Z. KUKULA
 ppłk dypl. J. SMOTER

ZESPÓŁ LOTNICTWA MYŚL.

kier. mjr dypl. T. MALYSZKO
 mjr dypl. pil.
 R. SZTURMOWICZ
 mjr dypl. pil.
 M. ŻEBROWSKI
 mjr dypl. J. FIJAŁKOWSKI
 mjr dypl. M. SZPAKOWSKII

ZESPÓŁ WOJSK RAKIELOWYCH

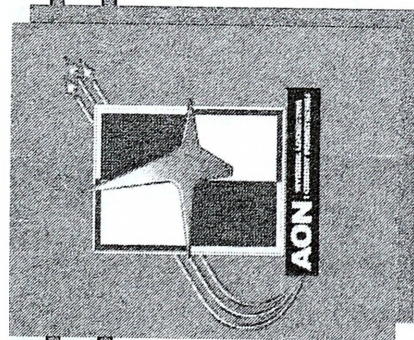
kier. mjr dypl. T. KROPIOWSKI
 mjr dypl. T. OLEJMIK
 mjr dypl. K. SAŁAS

ZESPÓŁ WOJSK RADIOTECHNICZNYCH

kier. kpt. dypl. E. PIĄTKOWSKI
 mjr dypl. Cz. WRÓŃSKI
 kpt. dypl. E. GRZESZEK

50 LAT WYDZIAŁU LOTNICTWA I OBRONY POWIETRZNEJ

STRUKTURA ORGANIZACYJNA ODDZIAŁU OPK I LOTNICTWA - 1964-1965

KOMENDANT

ZASTĘPCA
ds. POLITYCZNYCH

ZASTĘPCA
ds. KURSÓW

KANCELARIA

WYDZIAŁ WYSZKOLENIA

KATEDRA
TAKTYKI
LOTNICTWA WSP.

KATEDRA
TECHNIKI
LOTNICZEJ

KATEDRA ROZPOZ.
LOTNICZEGO I LSF

KATEDRA WOJSK
OBRONY
POWIETRZNEJ KRAJU

KATEDRA
TECHNIKI
RAKIETOWEJ

KATEDRA
RADIOELEKTRONIKI

KATEDRA
PRZEDMIOTÓW
SPECJALNYCH

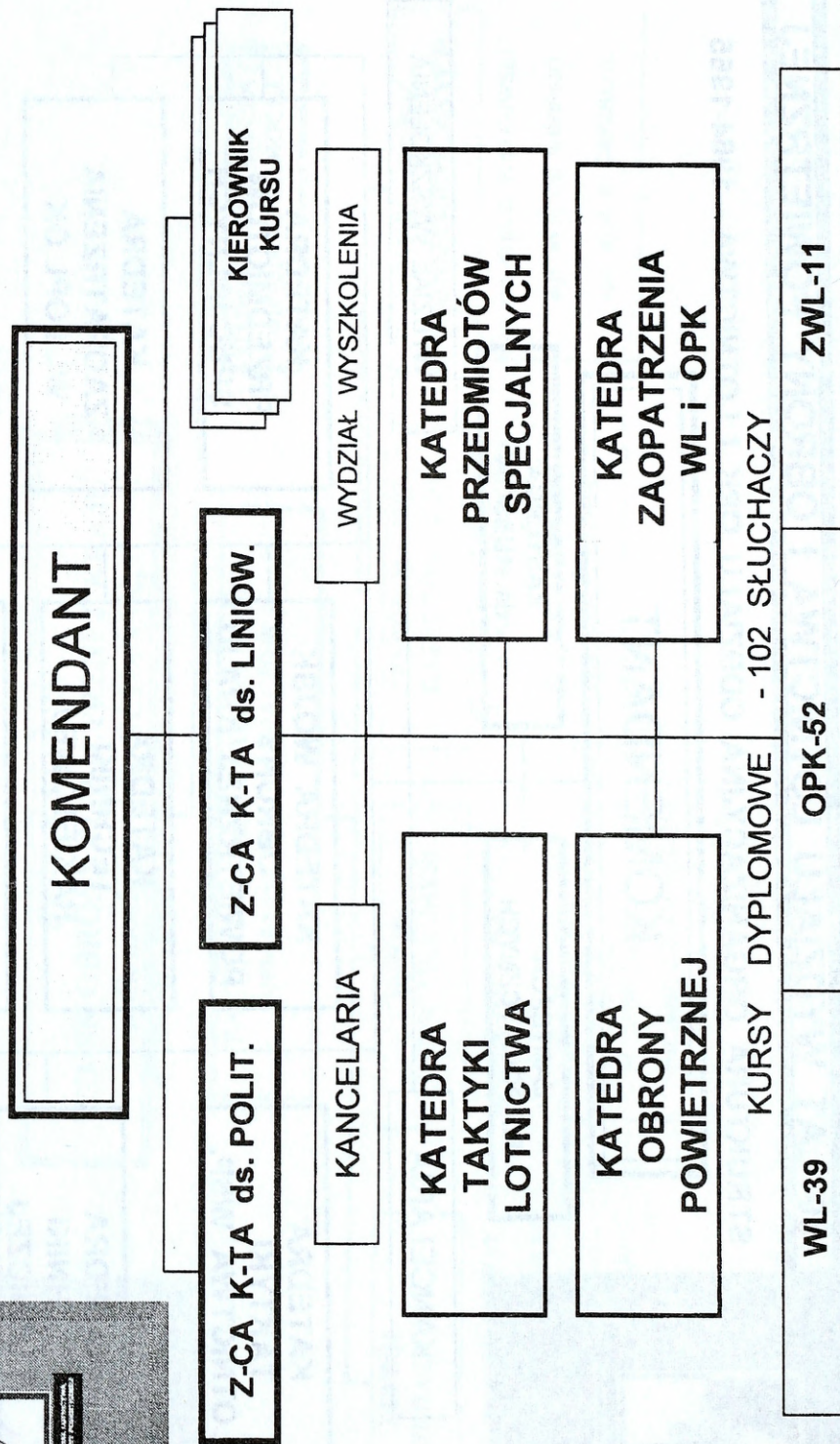
KATEDRA
ZAOPATRZENIA
WL i OPL OK

STAN
UKOMPLETOWANIA
KADRY: 78 OSÓB

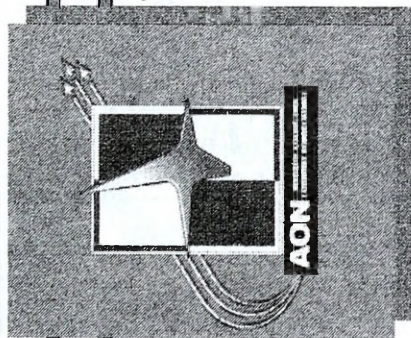
STAN ZMIENNY:
108 SŁUCHACZY

50 LAT WYDZIAŁU LOTNICTWA I OBRONY POWIETRZNEJ

STRUKTURA ORGANIZACYJNA ODDZIAŁU OPK I LOTNICTWA - 1968/69 r.

50 LAT WYDZIAŁU LOTNICTWA I OBRONY POWIETRZNEJ

WYKAZ GENERAŁÓW – ABSOLWENTÓW PIONU LOTNICTWA I OPK
ASG WP

gen. bryg. pil. dr
Apoloniusz CZERNOW
-absolwent pierwszej
promocji w 1956 r.

1956 - por. pil. dypl. Apoloniusz CZERNOW	- gen. bryg.
ppik dypl. Jan STAMIESZKIN	- gen. bryg.
1957 - kpt. pil. dypl. Ryszard MICHALIK	- gen. dyw.
1961 - gen. bryg. pil. Jan RACZKOWSKI	- gen. dyw.
1964 - kpt. pil. dypl. Tytus KRAWCZYC	- gen. dyw.
1965 - mjr pil. dypl. Józef TENEROWICZ	- gen. bryg.
1966 - plk pil. dypl. Andrzej RYBACKI	- gen. bryg.
1967 - gen. bryg. pil. Julian PAŹDZIÓR	- gen. bryg.
plk pil. dypl. Marian BONDZIOR	- gen. bryg.
1969 - ppik pil. dypl. Jerzy ZYCH	- gen. bryg.
kpt. pil. dypl. Roman HARMOŹA	- gen. bryg.
1971 - kpt. pil. dypl. Edward HYRA	- gen. bryg.
mjr pil. dypl. Henryk PIETRZAK	- gen. dyw.
kpt. dypl. Edmund REDWANZ	- gen. bryg.
por. pil. dypl. Mirosław HERMASZEWSKI	- gen. bryg.
1973 - kpt. pil. dypl. Jerzy GOTOWAŁA	- gen. broni
kpt. pil. dypl. Jan WALISZKIEWICZ	- gen. bryg.
1974 - kpt. pil. dypl. Zenon KULAGA	- gen. bryg.
1975 - mjr pil. dypl. Andrzej DULĘBA	- gen. broni
1976 - gen. bryg. pil. Józef KOWALSKI	- gen. bryg.
mjr dypl. Franciszek ŻYGIS	- gen. bryg.
mjr dypl. Tadeusz JEMIOŁO	- gen. broni
kpt. dypl. Zbigniew SMOLAREK	- kontradmirał
mjr pil. Kazimierz DZIOK	- gen. dyw.
1977 - kpt. pil. dypl. Czesław MIKRUT	- gen. dyw.
- por. pil. dypl. Ryszard OLSZEWSKI	- gen. broni

kpt. pil. dypl. Janusz KONIECZNY	- gen. bryg.
1978 - por. pil. dypl. Tadeusz KUZIÓRA	- gen. bryg.
kpt. pil. dypl. Stanisław TARGOSZ	- gen. bryg.
1979 - kpt. dypl. Lech KONOPKA	- gen. dyw.
1980 - kpt. inż. dypl. Mieczysław KACZMAREK	- gen. bryg.
kpt. pil. dypl. Zbigniew BIELEWICZ	- gen. bryg.
1989 - kpt. pil. dypl. Piotr LUŚNIA	- gen. bryg.
1985 - kpt. dypl. Stanisław BABIAK	- gen. bryg.

gen. bryg. Stanisław BABIAK
-mianowany generałem
w bieżącym roku (2003)

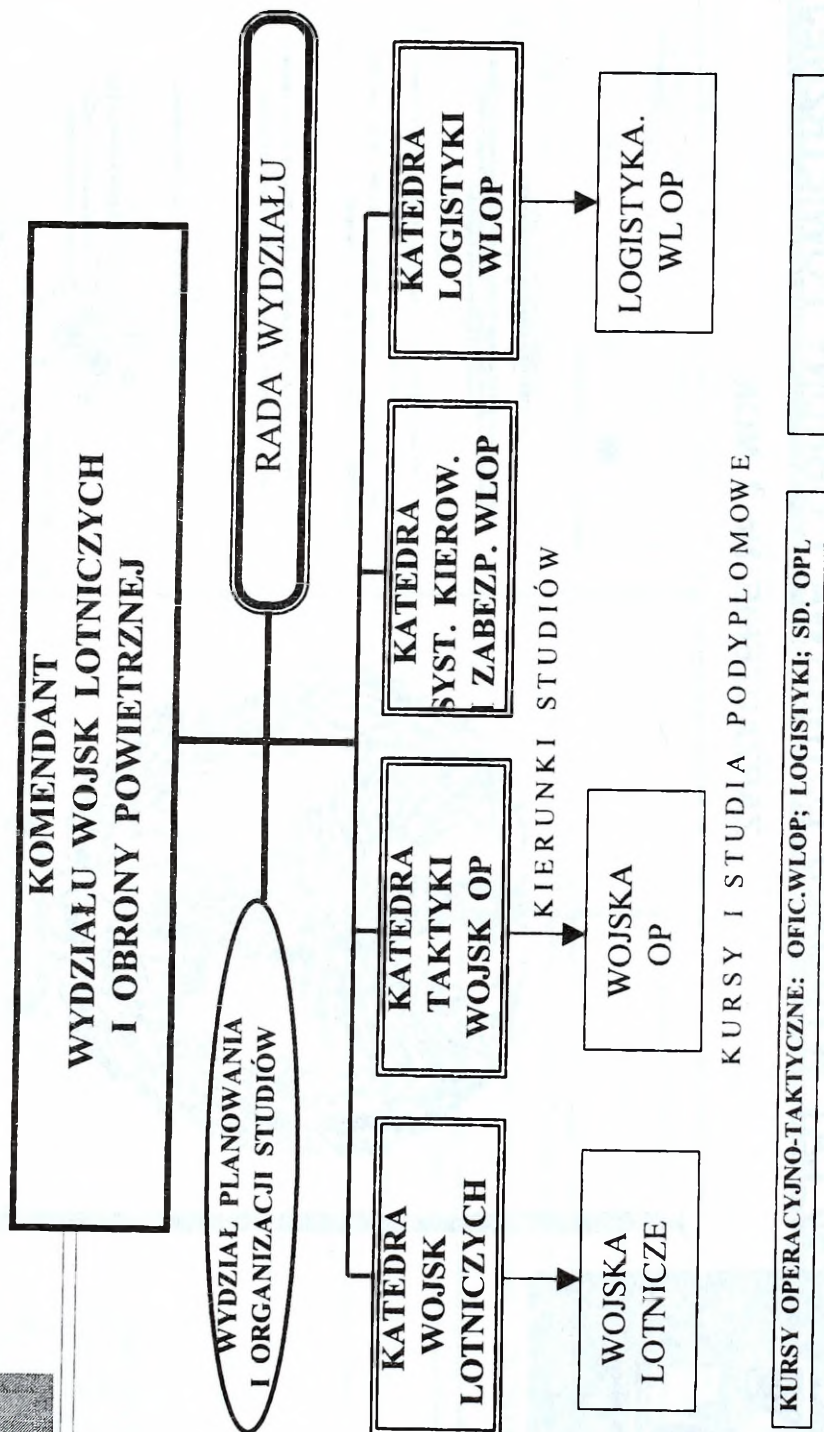
50 LAT WYDZIAŁU LOTNICTWA I OBRONY POWIETRZNEJ

ROZWÓJ NAUKOWY PRACOWNIKÓW PIONU LOTNICTWA I OPK ASG WP

Lp.	Imię i nazwisko	Rok uzyskania stopnia / tytułu naukowego			Uwagi
		doktora	doktora hab.	profesora	
1	Remigiusz WÓJTOWICZ	3	4	5	6
2	Eugeniusz GRYSIEWICZ	1962		1960	
3	Eugeniusz BEJGER	1962			
4	Jan UCHANSKI	1963			
5	Roman DWORAK	1963			
6	Jerzy MACHURA	1963			
7	Janusz MALINOWSKI	1964	1980	1982	
8	Witold DALEWSKI	1966			
9	Ryszard SEREGIET	1967			
10	Kazimierz NOWAK	1968			
11	Józef SMOTER	1969	1978		
12	Zygmunt KUKUŁA	1969	1978		
13	Kazimierz GIERCZAK	1969			
14	Witold POKRUSZYŃSKI	1970	1976	1984	
15	Roman KUJCZYCKI	1972	1979	1986	
16	Mieczysław TORUŃ	1973			
17	Wojciech ŁĘPKOWSKI	1975	1984	1990	
18	Tadeusz KROPIOWSKI	1974			
19	Jerzy FIJAŁKOWSKI	1976			
20	Jerzy KURKUS	1976			
21	Mieczysław CHAMERA	1976	1981	1989	
22	Wacław ŚWIATNICKI	1977	1982	1985	
23	Jan LACHIEWICZ	1977	1982		
24	Józef SAJAK	1977			
25	Stefan PAWŁOWSKI	1977			
26	Euzebiusz BARSZCZ	1977			
27	Eugeniusz ZABŁOCKI	1978	1986	1990	
28	Antoni ADAMCZYK	1978			
29	Zdzisław ŻARSKI	1979			
30	Zdzisław GRZEBA	1979	1983		
31	Stefan ANITCZAK	1979	1986		
32	Władysław BARTOCHA	1979			
33	Eugeniusz GRZESZEK	1979			
34	Roman SZYMANSKI			1980	
35	Ryszard RAJMAŃSKI			1980	
36	Ludwik JABŁONSKI			1980	
37	Marian ŻEBROWSKI			1980	
38	Józef JURA			1981	
39	Zdzisław KIFLAN			1981	1986
40	Marek BLIM			1982	
41	Stanisław MIODEK			1982	
42	Władysław CZABAN			1982	
43	Jerzy LEGUT			1983	
44	Janusz KOWALSKI			1983	
45	Kazimierz BULKA			1983	
46	Zbigniew ŻARNECKI			1983	
47	Alfred KAŻANIECKI			1983	
48	Edmund PIĄTKOWSKI			1984	
49	Jan MICHALAK			1984	
50	Wojciech MICHALAK			1984	1989
51	Romuald MANKOWSKI			1985	1990
52	Stefan RĘKAS			1985	
53	Adam BUGAŁSKI			1986	
54	Jerzy SZCZYGIEL			1987	
55	Stanisław WADOWCZYK			1987	
56	Marek MASTALERZ			1987	
57	Jerzy FILAR			1987	
58	Zbigniew GROSZEK			1988	
59	Krzysztof JÓZWIĄK			1988	
60	Zbigniew DUBRAWSKI			1989	
61	Wojciech DRAŻCZYK			1989	
62	Andrzej RYBACKI			1989	
63	Józef KOPANSKI			1989	
64	Wojciech DUDA			1989	
65	Andrzej GRZEŁKA			1990	
66	Mieczysław ADAMCZYK			1990	

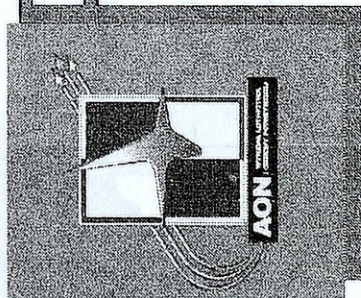
50 LAT WYDZIAŁU LOTNICTWA I OBRONY POWIETRZNEJ

STRUKTURA ORGANIZACYJNA WYDZIAŁU WŁOP W 1991 r.

50 LAT WYDZIAŁU LOTNICTWA I OBRONY POWIETRZNEJ

ZARZĄDZENIE Nr 3 MON

MINISTER OBRONY NARODOWEJ

ZARZĄDZENIE Nr 3 MON
MINISTRA OBRONY NARODOWEJ
 z dnia 29 stycznia 2004 r.
 w sprawie ustalenia dla Akademii Obrony Narodowej „Kamowy program nauczania na kierunkach: Zarządzanie i Dowodzenie, Bezpieczeństwo Narodowe, Lotnictwo oraz Logistyka”.

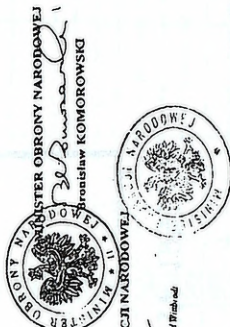
Na podstawie art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 31 marca 1965 r. o wyzrym szkolnictwie wojskowym (Dz. U. z 1992 r. Nr 10, poz. 40, z 1996 r. Nr 7, poz. 44, z 1997 r. Nr 96, poz. 590, Nr 107, poz. 688, Nr 115, poz. 741 i Nr 121, poz. 770 oraz z 1998 r. Nr 106, poz. 668) zarządzam się, co następuje:

§ 1.

Ustala się dla Akademii Obrony Narodowej „Kamowy program nauczania na kierunkach: Zarządzanie i Dowodzenie, Bezpieczeństwo Narodowe, Lotnictwo oraz Logistyka”, stanowiący załącznik do zarządzenia.

§ 2.

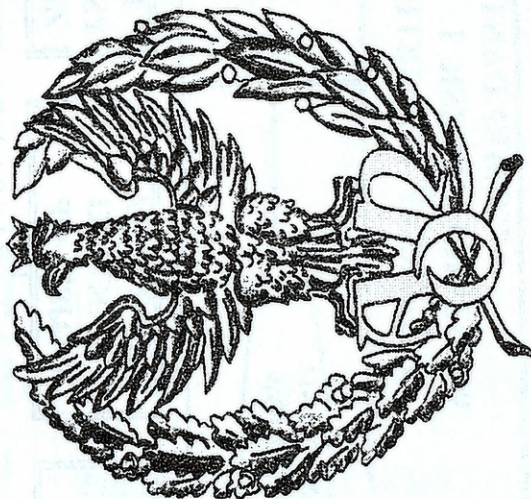
Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia podpisania.

W porozumieniu:
 MINISTER OBRONY NARODOWEJ
 Minister Komorowski

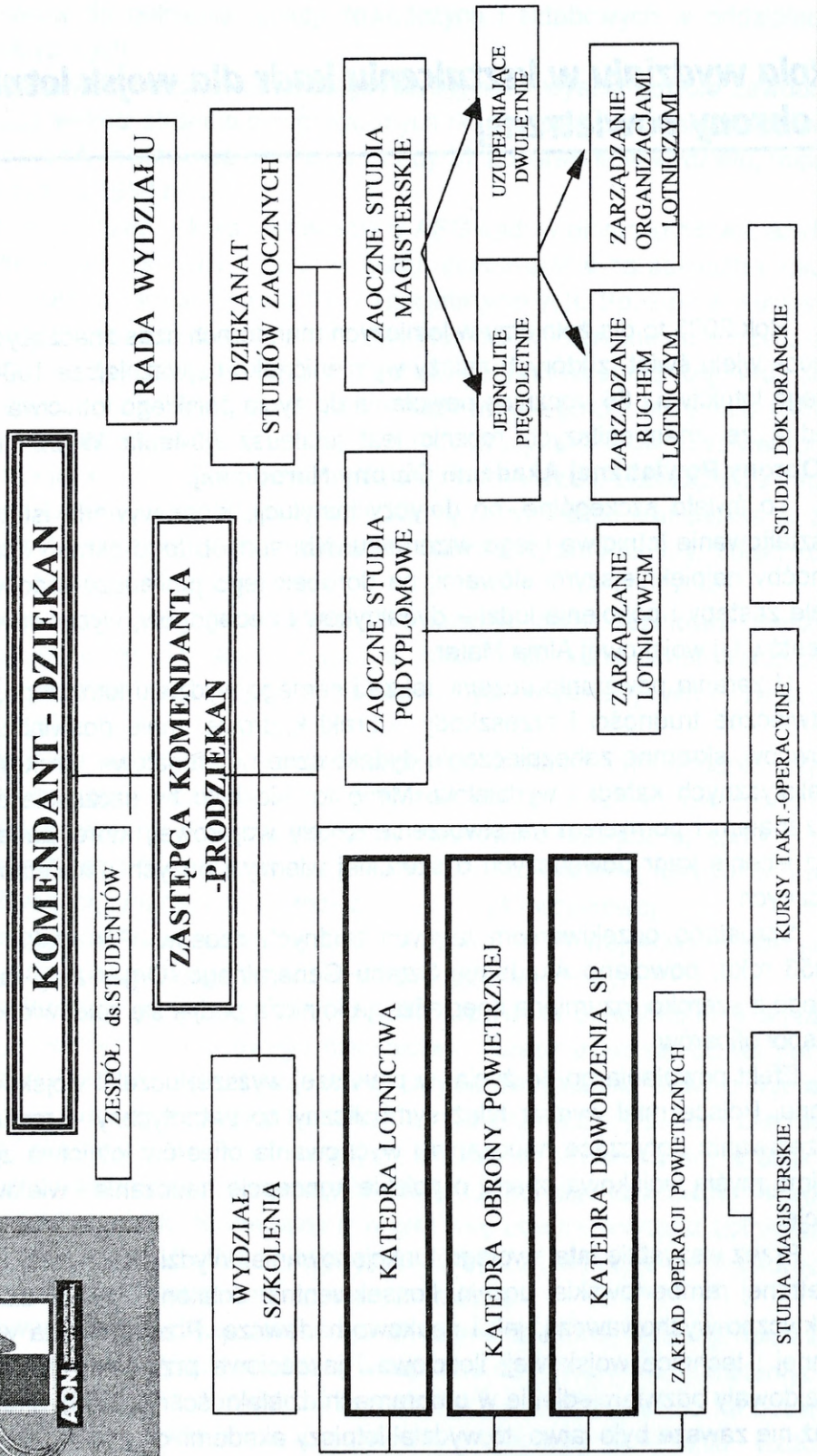
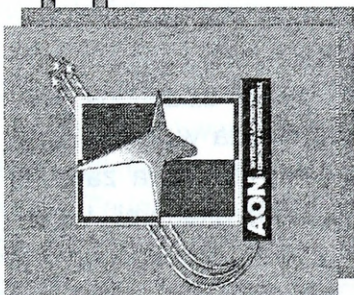
Prof. dr hab. Edward Pruszyński

Załącznik 10

50 LAT WYDZIAŁU LOTNICTWA I OBRONY POWIETRZNEJ

STRUKTURA ORGANIZACYJNA WYDZIAŁU LOTNICTWA I OBRONY POWIETRZNEJ
OD 1.07.2001 r.

Rola wydziału w kształceniu kadr dla wojsk lotniczych i obrony powietrznej

Rok 2003 to dla żołnierzy w lotniczych mundurach czas znaczących jubileuszy. Obok wielu świąt, z których należy wymienić jako najważniejsze 100-lecie światowego lotnictwa i 85. rocznicę powołania do życia polskiego lotnictwa wojskowego, jedną ze znamienitszych rocznic jest jubileusz **50-lecia Wydziału Lotnictwa i Obrony Powietrznej Akademii Obrony Narodowej**.

To święto szczególne, bo dotyczy instytucji, która wywarła istotny wpływ na kształtowanie lotnictwa i jego wizerunku. Nie sposób tego okresu ocenić kilkoma, choćby najpiękniejszymi słowami; na dorobek tego jubileuszu pracowały bowiem całe zastępy i pokolenia ludzi – dydaktyków i pedagogów, wychowawców i absolwentów tej wojskowej Alma Mater.

U zarania powstania uczelni, także i samego wydziału lotniczego, pojawiły się odwieczne trudności i przeszkody – braki kadrowe, małe doświadczenie wykładowców, skromne zabezpieczenie dydaktyczne i materiałowe. Brakowało też specjalistycznych katedr i wydziałów. Mimo to, nie było na szczęście deficytu ludzi z zapałem i pomysłem na stworzenie szkoły wojskowej, której zadaniem byłoby kształcenie kadr dowódczych o szerokiej wiedzy i dużych umiejętnościach praktycznych.

Sprostano oczekiwaniom tamtych trudnych czasów. Pół wieku temu, latem 1953 roku, powołano Akademię Sztabu Generalnego. Organizacji fakultetu lotniczego z szeroko rozumianą specjalizacją lotniczą podjął się zaledwie kilkusobowy zespół oficerów.

Efekt powołania go do życia, w pierwszej wyższej uczelni wojskowej w powojennej Polsce miał wymiar tyleż symboliczny co patriotyczny – realizował nasze oczekiwania dotyczące nauczania i wychowania oficerów lotnictwa zgodnie z rodzimą myślą wojskową opartą o polskie koncepcje nauczania i wielowiekową tradycję.

Przez wszystkie lata swojego funkcjonowania, Wydział Lotnictwa i Obrony Powietrznej rembertowskiej uczelni konsekwentnie doskonalił swoją działalność dydaktyczno-wychowawczą, jak i naukowo-badawczą. Przeobrażenia w sztuce wojennej i technice wojskowej, ilościowe i jakościowe przemiany lotnictwa zawsze znajdowały odzwierciedlenie w programach działalności naukowej akademii. I chociaż nie zawsze było łatwo, to wydział lotniczy akademii odgrywał priorytetową rolę w kształceniu kadr lotniczych.

W pierwszym okresie działalności za cel kształcenia przyjęto przygotowanie słuchaczy-oficerów do pełnienia funkcji dowódczych i sztabowych w oddziałach i związkach taktycznych.

Uczelnia oddawała lotnictwu oficerów prezentujących wysoki poziom zawodowych kwalifikacji, wszechstronnie przygotowanych do realizacji ówczesnych zadań. Warto tu wspomnieć, iż pierwsza promocja, wtedy 37 absolwentów wydziału, miała miejsce we wrześniu 1956 roku.

Trzydziestosiedmioletni okres kształcenia w ASG kadr w pionie lotnictwa, aż do przeformowania uczelni w AON, to ponad tysiąc absolwentów na studiach dyplomowych oraz około sześciuset na kursach specjalistycznych. Spośród absolwentów wydziału ponad sześćdziesięciu ukończyło studia z wyróżnieniem, a trzydziestu trzech dostąpiło zaszczytu awansu generalskiego. Niepoślednią rolę wydziału lotniczego akademii podkreśla fakt, że ośmiu jego absolwentów otrzymało tytuły profesorskie, a jedenastu zostało doktorami habilitowanymi. Pięciu absolwentom powierzono obowiązki dowódców rodzaju sił zbrojnych, a trzem obowiązki zastępcy szefa Sztabu Generalnego. Wielu innych zajmuje inne ważne stanowiska służbowe. Absolwentem wydziału jest też pierwszy i jak do tej pory jedyny, polski kosmonauta, gen. Mirosław Hermaszewski.

Efekt funkcjonowania akademii to nie tylko kolejne, coraz liczniejsze rzesze wykształconych oficerów. To także znaczące ilości prac naukowo-badawczych, podręczników i skryptów oraz artykułów publikowanych w periodykach i czasopiśmie wojskowych.

Wiele materiałów dydaktycznych miało nowatorski charakter i nie utrudniał tego fakt, że treści i programy kształcenia z reguły zdeterminowane były ówczesnymi założeniami doktrynalnymi. Ten wysiłek kadry naukowo-dydaktycznej sprawił, iż teoria wojsk lotniczych i obrony powietrznej stała się samodzielną dyscypliną naukową oddziałyującą tym samym na rozwój nauki i myśli wojskowej.

Wkład pracowników naukowych wydziału w rozwój nauk wojskowych stał się powszechnie znany i doceniany nie tylko w szkolnictwie wojskowym.

Okres transformacji ustrojowej miał oczywisty wpływ na przeobrażenia w naszej armii a tym samym i wojskowego szkolnictwa. Nasza uczelnia, od tej pory znana pod nazwą Akademii Obrony Narodowej, przyjęła za naczelne zadanie wypracowanie nowej, narodowej koncepcji kształcenia, uwzględniającej dotychczasowe doświadczenia i aktualne potrzeby sił zbrojnych, a także ich perspektywiczne cele.

Geopolityczne uwarunkowania wymagały też nowatorskiego spojrzenia na teorię polskich sił powietrznych. Niebagatelną w tym rolę odegrał Wydział Lotnictwa i Obrony Powietrznej AON. Znaczenie tego procesu było zasadnicze, a weryfikacją objęto przede wszystkim działalność naukowo-badawczą.

Dostosowywanie się wydziału lotniczego akademii do nowej sytuacji nabrało szczególnego znaczenia, zwłaszcza wobec wstąpienia do Paktu Północnoatlantyckiego. Teorię funkcjonowania polskich sił powietrznych przeorientowano na nowego militarnego partnera, wprowadzając zmodyfikowane programy kształcenia i wzbogacając je o aktualne treści. Pracownicy wydziału aktywnie włączyli się w proces

przystosowywania naszych sił powietrznych do zaistnienia w nowym sojuszu, stając się pionierami w wypracowywaniu teorii ich użycia i funkcjonowania.

Zmiany w działalności naukowej wydziału i uczelni wynikały nie tylko z konieczności integracji z NATO, lecz także z potrzeby nadążenia za rozwojem teorii sił powietrznych w państwach Sojuszu. Wzmógł się wysiłek w zakresie badań naukowych sprawił, iż w chwili oficjalnego przystąpienia Polski do NATO Wydział Lotniczy i Obrony Powietrznej był w pełni przygotowany do nowych, związanych z tym wyzwań.

Podsumowując ten znaczący etap w historii wydziału, można z pełną odpowiedzialnością stwierdzić, że to ta kadra wprowadzała polskie lotnictwo do Sojuszu Północnoatlantyckiego i za to należą się wszystkim serdeczne podziękowania.

Kilkunastoletni okres działalności wydziału w strukturze AON, w nowych jakościowo warunkach, to czas nieustannych poszukiwań, rozwoju i doskonalenia procesu dydaktycznego. Działania te sprawiły, iż jubileusz półwiecza istnienia to szczególnie powód do dumy i zadowolenia.

Wymiernym efektem przygotowania kadr dowódczo-sztabowych dla wojsk lotniczych przez pięćdziesiąt lat jest potężna liczba ponad 1400 absolwentów, z których blisko 400 ukończyło akademię w ostatnich kilkunastu latach. Te liczby uzupełniają ponad tysiąc oficerów przeszkolonych na studiach podyplomowych i kursach doskonalących. Godny podkreślenia jest także fakt samodoskonalenia kadry wydziału. W ostatnim okresie 33 pracowników wydziału otrzymało stopień doktora.

Światowe trendy i współczesne uwarunkowania nakazują społeczną integrację na wszystkich płaszczyznach. Niezwykle cenna w tym aspekcie jest więc wydziałowa inicjatywa umożliwienia podyplomowych studiów o kierunku zarządzanie lotnictwem dla zainteresowanych ze środowiska cywilnego.

Wychodząc naprzeciw takim potrzebom, wynikającym ze zmian w systemie zarządzania ruchem lotniczym oraz komercyjnym i wojskowym wykorzystaniem przestrzeni powietrznej, wydział lotniczy AON stał się także kuźnią kadr dla lotnictwa cywilnego. Zwiększa to nie tylko prestiż samej uczelni, ale, co najbardziej istotne, adaptuje ją do nowych warunków prawnych, gospodarczych i militarnych. I tej inicjatywy serdecznie Państwu gratuluję!

Każde święto to znakomita okazja do podsumowań i refleksji. Jubileusz 50-lecia istnienia Wydziału Lotnictwa i Obrony Powietrznej to także szczególny asumpt do radości i zasłużonych podziękowań.

W imieniu całej lotniczej braci, a także swoim własnym, składam najserdeczniejsze gratulacje w uznaniu dokonań i historycznego dorobku. Waszą pracą wieńczą nie tylko tysięczne rzesze absolwentów, ale osiągnięcia naukowe. Życzę także wszelkiej pomyślności i nieślabnącego zdrowia oraz poczucia szczególnej dumy z wieloletniej działalności dla dobra polskiej awiacji.

Uwarunkowania i refleksje z działalności Fakultetu (Wydziału, Oddziału) Lotniczego ASG WP w latach 1953-1970

W wystąpieniu swoim mam odnieść się (z pozycji wykładowcy) do działalności Fakultetu Lotniczego ASG WP tylko w latach 1953–1970 (dwóch dekadach) XX. wieku, w pewnym sensie uzupełniając treść prezentowanego w czasie konferencji referatu wprowadzającego. Te dwie dekady działalności Fakultetu (Wydziału, Oddziału) Lotniczego to dwa znacznie różniące się etapy jego rozwoju, kształtowane przez szereg czynników, w tym także politycznych.

Swoje rozważania zdecydowałem się poprzedzić krótką notką biograficzną dotyczącą tylko mojej pracy w ASG WP, która może wzbogacić tło moich ocen i refleksji.

Z Fakultetem Lotniczym ASG WP związany jestem niemal od jego powołania. Trafiłem do ASG WP równo 50 lat temu na krótki kurs doskonalenia oficerów lotnictwa i pozostałem w niej (nie z własnej woli!) na niemal lat 40, z przerwami na studia, podnoszenie kwalifikacji, praktyki liniowe (szkoda, że stosunkowo krótkie!). W ciągu tego okresu „zaliczyłem” wszystkie stanowiska dydaktyczne: od kierownika grupy, zakładu przez wieloletniego szefa katedry do komendanta Wydziału Wojsk Lotniczych i OPK. Uzyskałem również stopnie naukowe: doktora i doktora habilitowanego oraz tytuły: profesora nadzwyczajnego i zwyczajnego nauk wojskowych. Ta wieloletnia praca w Fakultecie (Wydziale, Oddziale i znów Wydziale) Lotnictwa i OPK ASG WP i AON (do 1991 r.) na różnych stanowiskach daje podstawę do w miarę głębokiego (ale chyba jednak subiektywnego!) spojrzenia na jego historię – działalność merytoryczną, metodyczną, organizacyjną, uwarunkowania jego rozwoju i osiągnięcia, a także kulisy przebiegu szeregu procesów i stosowanych rozwiązań.

Zgodnie z założeniami, powołany w ASG WP w 1953 roku Fakultet Lotniczy miał kształcić oficerów lotnictwa – dowódców i sztabowców średniego szczebla dowodzenia, na tzw. 3-letnich studiach stacjonarnych oraz krótkotrwałych kursach doskonalących.

Jego bazę kadrową i merytoryczną stanowiła istniejąca w ASG WP nieliczna komórka lotnicza (Katedra Lotnictwa, sukcesywnie wzmocniana nowymi oficerami).

W 1953 roku nie było już w ASG WP wykładowców – przedwojennych oficerów lotnictwa, na przełomie lat 40. i 50. pracujących w akademii (aresztowanych i wkrótce straconych), po których pozostały jedynie nieliczne materiały szkoleniowe.

Do pracy w Fakultecie Lotniczym skierowano (z różnych przyczyn na tzw. „boczny tor”) grupę oficerów z jednostek lotniczych (H. Barchacza, J. Czownickiego, E. Bejgiera, M. Goworka, B. Gartela i innych).

Większość z nich niedawno ukończyła Akademię Lotniczą w ZSRR. To oni wypracowali, wzorując się na rozwiązaniach radzieckich, model kształcenia lotników polskich w ASG WP. Wkrótce kadre uzupełnili doświadczeni wykładowcy z OSL w Dęblinie: E. Grysiewicz, S. Pawłowski, R. Seregiet, którzy ukierunkowani zostali przede wszystkim na nauczanie tzw. przedmiotów specjalnych (lotniczych) – nawigacji, strzelania powietrznego, techniki lotniczej i innych.

Na wykładowców przysposobieni zostali również niektórzy absolwenci pierwszego kursu doskonalenia oficerów lotnictwa, a wśród nich również ja. Mówiło się wówczas „rzucono nas na głęboką wodę” nie mówiąc nawet „ratuj się kto może”, wymagając natomiast wysokich efektów pracy dydaktycznej. Praca młodych wykładowców to przede wszystkim opracowanie i prowadzenie ćwiczeń grupowych. Obowiązywało wówczas olbrzymie pensum wynoszące 780 godz. lekcyjnych, z tym że do pensum wliczano również opracowanie materiałów szkoleniowych: opracowanie jednej strony skryptu odpowiadało jednej godzinie lekcyjnej, a jednej strony ćwiczenia ½ godz. lekcji. Trzeba było solidnie pracować, aby w ciągu roku zaliczyć pensum, a nawet za jego przekroczenie otrzymać odpowiednią gratyfikację (czasami się to nawet zdarzało). To był rzeczywiście **okres pionierskich zmagañ**.

Kadra wydziału była systematycznie zwiększana, przede wszystkim różnymi specjalistami lotniczymi (meteorologii, teorii lotu, eksploatacji samolotów itp., a po 1956 roku kilkoma absolwentami pierwszego 3-letniego kursu lotniczego w ASG WP. Po tych uzupełnieniach kadrowych Fakultet Lotniczy stanowił już znaczącą komórkę dydaktyczną w ASG WP.

Przez kilka lat urzędował w Fakultecie Lotniczym doradca komendanta (wtedy jeszcze nie nazywanego dziekanem!) radziecki generał lotnictwa I.S. Prokopiew, uczestnik interwencji radzieckiej w Hiszpanii w latach 30. i doradca w lotnictwie chińskim.

Nigdy nie mówił co robił w czasie drugiej wojny światowej. Nazywaliśmy go „dozorcą”. Może niesprawiedliwie ponieważ funkcję swoją sprawował dyskretnie. Nie starał się zarządzać, czasami starał się choć doradzać jako doświadczony człowiek po 50. Bywał nawet na zebraniach partyjnych PZPR, z zasady jednak nie zabierał głosu. Dziwiło go nieraz nasze narzekanie na sprawy bytowe kadry, a także rozliczeniowe dyskusje polityczno-społeczne jesienią 1956 roku. W tymże roku bez wielkich pożegnań wyjechał do ZSRR. Inne środowiska akademickie zazdrościły nam, że mamy takiego przyzwoitego „dozorcę”.

Kilka słów o słuchaczach, szczególnie pierwszego 3-letniego kursu lotniczego, stosunkowo licznego – ponad 40 słuchaczy o bardzo różnym poziomie intelektualnym. Około 50% z nich prezentowało niski stopień przygotowania lotniczego. Mówiło się, że oni przed przyjściem do akademii jedynie „otarli się o lotnictwo”. Sytuacja ta zmusiła kierownictwo fakultetu do eksponowania w pierwszej fazie szkolenia podstaw taktyki lotnictwa, nawigacji techniki lotniczej i elementów jego zabez-

pieczenia, a zatem części programu szkoły lotniczej. To rozwiązanie stosunkowo szybko przyniosło bardzo dobre efekty i znacznie ułatwiło późniejsze opanowywanie akademickiej już problematyki lotniczej.

W pierwszych latach działalności Fakultetu Lotniczego, w sytuacji posiadania „raczkującej” kadry i na ogół słabo przygotowanych słuchaczy do kształcenia akademickiego, jego kierownictwo rozsądnie i racjonalnie nastawiło się niemal wyłącznie na realizację zadań dydaktycznych. Oparto się na radzieckiej wojennej teorii zastosowania lotnictwa w operacjach zaczepnych, przede wszystkim do wsparcia i osłony wojsk lądowych na polu walki oraz modelach procesów decyzyjnych i metodyce szkolenia lotniczego, również opartych na wzorach radzieckich. Niewiele mówiło się o obronie powietrznej kraju, chociaż w Polsce wówczas istniały już dywizje myśliwskie przeznaczone do obrony powietrznej kraju. Dominowało natarcie, operacje zaczepne na ETDW (aż do Pirenejów!).

Na uwagę zasługuje wprowadzenie w połowie lat 50. do programu studiów (zarówno do teorii, jak i ćwiczeń) broni atomowej. Bardzo nierozważnie przewidywano skutki jej rażenia również dla lotnictwa wspierającego wojska lądowe w natarciu, bezpośrednio po uderzeniach atomowych. Nie byliśmy osamotnieni w tych ocenach i przewidywaniach. Dopiero po kilkunastu latach zdaliśmy sobie sprawę jakie to było awanturnictwo.

Materiały źródłowe to niemal wyłącznie skrypty opracowane przez naszych wykładowców, oparte na materiałach radzieckich, krótkie o charakterze instrukcyjnym, z zasady prezentujące przykłady radzieckich rozwiązań stosowanych w czasie drugiej wojny światowej (oczywiście bez broni atomowej), ale z masowym zastosowaniem lotnictwa szturmowego i myśliwskiego.

W programach szkolenia poza wykładami (tzw. kursowymi) i stosunkowo rzadko stosowanymi seminariami, dominowały ćwiczenia grupowe, rzadziej stosowano ćwiczenia na mapach. Te podstawowe formy szkolenia obfitowały w gamę sprawdzianów i egzaminów, a studia kończono pracą dyplomową z zasady w formie ćwiczenia do przeprowadzenia w wojskach. Stosunkowo niewiele niestety było wspólnych zajęć ze słuchaczami kursów ogólnowojskowych. Nieliczne były również kontakty z jednostkami wojsk lotniczych i ich dorobkiem szkoleniowym. Zarówno treść, jak i stosowane formy i metody szkolenia (przez niektórych klasyfikowane jako rzemieślnicze!) na ogół zapewniały przygotowanie teoretyczne i praktyczne dowódcy i oficera sztabu szczebla taktycznego. W wystarczającym stopniu również zapoznawały z podstawowymi problemami sztuki operacyjnej lotnictwa. Potwierdzali to dowódcy jednostek lotniczych, w których pracowali pierwsi i kolejni absolwenci 3-letnich kursów lotniczych w ASG WP.

Do 1956 roku kadra Fakultetu Lotniczego, poza nielicznymi wyjątkami i to w niewielkim zakresie, nie zajmowała się pracą naukową. Nikt też poważnie nie myślał o podnoszeniu kwalifikacji (doktoryzacji). Do tego typu działalności nie mobilizowali, ani też nie dawali przykładu przełożeni. Zdaniem ówczesnej młodej kadry organizowane w tym czasie konferencje naukowe w ASG WP miały charakter reklamowy, powielały teorie i nowe rozwiązania radzieckie i w najlepszym wypadku prze-

nosiły je na polski grunt. Ich wyniki najczęściej nie miały większego przełożenia na rozwój sztuki wojennej i podnoszenie kwalifikacji kadry. Ten okres (2/3 lat 50.) nazywaliśmy później „okresem raczkowania” Fakultetu Lotniczego i jego kadry – okresem wymuszonym szeregiem uwarunkowań. Ale w sumie był to okres owocny. W końcu lat 50. był on już liczącą się lotniczą placówką dydaktyczną, nie tylko w ASG WP i można było myśleć o kolejnym etapie jego rozwoju. Wyraźnie sprzyjały temu procesowi zmiany w sytuacji politycznej w kraju i w wojsku (restrukturyzacja sił zbrojnych), jednoznaczne postawienie na jakość (nie tylko na ilość!), udoskonalenia objęły również szkolnictwo wojskowe, między innymi odrzucono wiele stosowanych wojennych rozwiązań i nawyków.

W ASG WP wprowadzono wiele zmian w programach kształcenia, zarówno merytorycznych, jak i metodycznych – w sumie był to wielki postęp. Wyraźnie unaukowiono kształcenie, jego treść i formy, zwiększono wymagania kandydatom na studia, zdecydowanie postawiono na podnoszenie kwalifikacji kadry. Doskonalenie jej na różnego rodzaju kursach w kraju i za granicą, oraz przez doktoryzację, ze skierowaniem szczególnej uwagi na użyteczność podejmowanych tematów prac promocyjnych.

Zmniejszono znacznie obciążenie dydaktyczne kadry – pensum tylko 120–240 godzin dydaktycznych, ale nie wliczano już do niego opracowań naukowych (ćwiczeń, skryptów i innych).

W materiałach szkoleniowych pojawiły się znacznie szersze spojrzenia na sztukę wojenną, oparte na różnych źródłach – wschodnich i zachodnich. Wprowadzano nowatorskie, krajowe rozwiązania w sztuce operacyjnej i taktyce lotnictwa i obronie powietrznej. Pozytywne rezultaty tych poczynań wyraźnie widoczne były już na początku lat 60.

Na szczególną uwagę zasługuje powołanie w Wydziale (Oddziale) Lotniczym w 1963 roku katedry OPK i otwarcie nowego kierunku studiów – obrona powietrzna kraju. Na kierunku tym mieli być kształceni dowódcy i oficerowie sztabów wszystkich rodzajów wojsk (lotnictwa, wojsk rakietowych i artylerii, wojsk radiotechnicznych, a także przeciwdziałania radioelektronicznego, a nawet łączności) wchodzących w skład wojsk obrony powietrznej kraju (WOPK) – nowo powołanego rodzaju sił zbrojnych WP. Głównym założeniem tego kierunku kształcenia była nauka kompleksowego wykorzystania wszystkich rodzajów wojsk działających w systemie OPK.

Przez kilka lat ten kierunek studiów był wyraźnie preferowany, nawet nazwę wydziału zmieniono na Wydział OPK i Lotnictwa. Uruchomienie tego kierunku studiów wymagało olbrzymiej pracy organizacyjnej i merytorycznej – opracowanie programów, przygotowanie materiałów szkoleniowych, wybór form i metod szkolenia tego „różnorodnego kursu” zapewniających osiągnięcie założonych celów kształcenia. Wydział wzmocniono specjalistami OPK, w tym przede wszystkim raketowcami i radiotechnikami.

Zmieniona została również struktura organizacyjna wydziału, w miejsce 4 katedr powołano 8, w większości małych znów „raczkujących”. Tym rozwiązaniem

rozproszony został wysiłek dydaktyczny i naukowy kadry Wydziału OPK i Lotnictwa. Ta struktura nie zdała egzaminu w praktyce i po kilku latach wrócono do starych, sprawdzonych rozwiązań strukturalnych i nazwy wydziału – Wydział Lotnictwa i OPK.

Na rozwój Wydziału Lotniczego w połowie lat 60-tych pozytywnie wpłynęły rozwiązania dydaktyczne i naukowe wprowadzone przez ówczesnego komendanta ASG WP gen. dyw. J. Kuropieskę, a przede wszystkim treść i formy ćwiczeń prowadzonych w terenie, z wykorzystaniem pociągu, podróże historyczno-wojskowe i inne. Podniosło się wówczas znaczenie i pozycja Wydziału Lotnictwa i OPK w akademii, jako ważnego i nieodzownego partnera w dydaktyce i w ogólnoakademickich przedsięwzięciach naukowych.

W sumie lata 60. dla Wydziału Lotnictwa i OPK to okres „dojrzewania” jako znaczącej już komórki dydaktycznej i naukowej, z liczącym się dorobkiem, posiadającej wykształconą i utytułowaną kadre, zdolną do podjęcia każdego zadania dydaktyczno-naukowego.

Zasygnalizowane cechy i osiągnięcia Wydziału Lotniczego w ASG WP w dwóch pierwszych dekadach jego rozwoju (w latach 50. i 60.) świadczą o potrzebie jego istnienia, trudnym ale owocnym jego „raczkowaniu” i „dojrzewaniu”, wynikającym z potrzeb a także wielu uwarunkowań, ale w efekcie stworzenie realnych podstaw do trwania i rozwoju w kolejnych dekadach, jako nieodzownej komórki dydaktyczno-naukowej w składzie ASG WP, a następnie w AON.

To był trudny, ale w sumie udany start do długiego i wciąż trwającego lotu!

Ja natomiast mam satysfakcję, że uczestniczyłem w tych początkowych „rozruchowych” okresach bytu Wydziału Lotniczego ASG WP, które były również bazą mego osobistego rozwoju i sukcesów dydaktyczno-naukowych, a w sumie i życiowych.

Refleksje słuchacza pierwszego kursu lotniczego w ASG WP w latach 1953-1956

Byłem słuchaczem pierwszego kursu lotniczego w ASG WP.

Studia rozpocząłem w 1953 roku w Fakultecie Wojsk Lotniczych, jako porucznik pilot, dowódca klucza w OSL, który po 3 latach instruktorskiego latania pragnął przejść do jednostki bojowej, gdzie moi koledzy z promocji latali już na odrzutowych samolotach myśliwskich. Ogłoszony nabór do ASG WP był okazją wyrwania się z OSL. Przełożeni niezbyt chętnie chcieli pozbyć się instruktora z eskadry szkolnej, ale po pewnych perturbacjach z kadrami, skierowany zostałem na studia w Fakultecie Lotniczym w ASG WP. Po zdaniu egzaminów, ku memu zdziwieniu, zostałem przyjęty na 3-letnie studia w ASG WP na kierunku lotniczym.

Rozpocząłem studia, kiedy ASG WP mieściła się jeszcze w Warszawie przy ul. Opaczewskiej, wkrótce znaleźliśmy się w Rembertowie. A Rembertów to moja rodzinna miejscowość, z którą związany byłem od 1936 roku, kiedy to jako uczeń i harcerz hufca im. gen. Orlicz-Dreszera uczestniczyłem w uroczystościach państwowych na terenie tzw. „Poligonu”, czyli w Centrum Wyszkożenia Piechoty. Tutaj na stadionie sportowym odnosiłem pierwsze zwycięstwa i porażki w zawodach sportowych. Tutaj 1 września 1939 roku na dworcu kolejowym pełniłem służbę i kierowałem rezerwistów do punktów zbornych oraz obserwowałem pierwszy raz walkę powietrzną samolotów myśliwskich, myśląc, że to manewry wojskowe, dopiero wówczas, gdy jeden z samolotów płonąc runął na ziemię zrozumiałem, że to już wojna. Nie myślałem wtedy, że zostanę pilotem wojskowym i znajdę się znów w Rembertowie na „Poligonie”.

Poziom mego przygotowania do studiów na akademii, pilota, instruktora po OSL, szczególnie ze znajomości wiedzy wojskowej, taktyki rodzajów wojsk i zaplecza, pracy sztabów, znajomości przeciwnika oraz historii sztuki wojennej był bardzo niski. Podobne przygotowanie do studiów prezentowała większość kolegów kandydatów na pierwszy kurs lotniczy w ASG WP. Z 42 oficerów przyjętych na studia tylko 18 miało ukończoną OSL i było pilotami lub nawigatorami. Pozostali tylko „otarli się o lotnictwo”, po krótkich kursach lotniczych lub po ukończeniu innych szkół wojskowych pełnili służbę w jednostkach lotniczych skąd, już jako lotników, skierowano ich do akademii. Oni start na studiach mieli jeszcze trudniejszy.

Program studiów – treść, formy i metody szkolenia, uwzględniał tę sytuację. Nawet absolwentom OSL nie zaszkodziły powtórki ze szkoły lotniczej, szczególnie z podstaw taktyki, nawigacji, bombardowania, strzelania powietrznego, czy też

techniki lotniczej. Trzeba było jednak rzetelnie pracować. Dużo czasu zajmowało przygotowanie się do kolejnych zajęć, szczególnie do ćwiczeń grupowych (w tym artystyczne wykonanie map), a także do innych zajęć, w tym szczególnie do seminarium z przedmiotów społeczno-politycznych. Zazwyczaj nie starczało czasu obowiązkowej nauki własnej i trzeba było pracować po kolacji.

W sytuacji tej dosyć szybko opanowaliśmy metody racjonalnej pracy osobistej, a także kolektywnej. Zdecydowanie pomagał nam młodzieńczy zapał, upór, dążenie do celu – ukończenia studiów. Wydawało nam się, że jesteśmy wręcz prześladowani różnego rodzaju sprawdzianami, kolokwiami, ćwiczeniami sprawdzającymi i egzaminami. One jednak zmuszały do samodzielnego myślenia, indywidualnego rozwiązywania mniejszych i większych problemów.

Z perspektywy czasu mogę ocenić, że byliśmy nadmiernie obciążani ukierunkowanym studium, a za mało poświęcaliśmy czasu na samodzielne zgłębianie wybranych zagadnień (tematów). Większą samodzielność uzyskaliśmy dopiero na III roku, podczas opracowywania prac dyplomowych.

Już w połowie I-go roku studiów byliśmy rozumiejącym się kolektywem, zdyscyplinowanym, wyraźnie nastawionym na współpracę i pomoc koleżeńską. Nie znaczy to, że zamarła rywalizacja, słynne wówczas przodownictwo. Czasami ujawniali się indywidualiści, na szczęście nie groźni dla kolektywu, to oni prezentowali własne, oryginalne rozwiązania i uzasadniali ich poprawność, a pozostali je ostro weryfikowali (sami przy okazji się ucząc!).

Podziwialiśmy zaangażowanie, profesjonalizm naszych wykładowców, ich pomoc w każdej naszej potrzebie, ale również wymagania w czasie zajęć, sprawdzianów i egzaminów, czasami nawet nieco przesadne. Dużą pomoc świadczyli nam w czasie opracowania prac dyplomowych, nie szczędząc czasu na ukierunkowania, wskazywanie błędów merytorycznych i redakcyjnych.

W imieniu wszystkich absolwentów I-go kursu lotniczego chcę jeszcze raz podziękować (szczególnie przebywającym na dzisiejszej konferencji) za wysiłek w doprowadzeniu całej grupy do ukończenia studiów.

Ci, którzy przetrwali pierwszy rok studiów szczęśliwie dobrnęli do ich zakończenia i uzyskania dyplomu.

Wyniki studiów doceniliśmy dopiero w nielekkiej pracy w wojskach lotniczych na różnych stanowiskach, a część z nas (sześciu) jako wykładowcy w macierzystym Fakultecie Lotniczym w ASG WP.

Bezpośrednio po ukończeniu akademii w jednostkach nie zajęliśmy wysokich stanowisk (raczej tzw. stanowiska robotnicze!). Część kadry w jednostkach (a nawet ich dowódcy) traktowała nas nieufnie, jak rywali z cenzusem uprawniającym do zajęcia wyższych stanowisk. Zazwyczaj cenzus jednak nie wystarczał, trzeba było wykazać się umiejętnościami i osiągnięciami godnymi akademika.

Po kilku latach (kilkunastu!) znaczna część absolwentów pierwszego kursu lotniczego niełatwej pracy w jednostkach wojsk lotniczych i wojsk OPK zajęła poważne stanowiska. Dwóch dosłużyło się stopnia generała, wielu zajmowało generalne stanowiska. Większość odchodziło na emeryturę w stopniu pułkownika. Tylko

nieliczni, z różnych przyczyn, w tym i zdrowotnych wykruszyli się stosunkowo wcześniej.

Do dnia dzisiejszego z naszego liczącego 42 absolwentów I kursu lotniczego w ASG WP żyje 21 – wszyscy od wielu lat na emeryturze.

Koleżeństwo i przyjaźń zawiązane w czasie studiów również nieprzerwanie kultywowane są po ich zakończeniu. Interesowaliśmy się sobą pracując w jednostkach i na uczelni, w miarę potrzeb i możliwości pomagaliśmy sobie. Utrzymujemy koleżeńskie kontakty będąc na emeryturze. Co kilka lat spotykamy się w murach Wydziału Lotnictwa i OP w ASG WP, a ostatnio AON w Rembertowie. Zawsze życzliwie nas goszczono, prezentując jego współczesny wizerunek i osiągnięcia.

Jesteśmy wdzięczni, że zaproszono nas również na dzisiejszą uroczystą konferencję z okazji 50-lecia istnienia tzw. pionu lotniczego (Fakultetu, Wydziału, Oddziału i znów Wydziału Wojsk Lotniczych i OP) w AON. Dziękujemy serdecznie komendantom: AON i WWLiOP za ten wymowny dla nas gest pamięci, szacunku i uznania. Jednocześnie prosimy przyjąć od nas gorące życzenia dla Wydziału WLiOP nie tylko trwania w tych nowych, trudnych czasach, ale również rozwoju we współczesnych uwarunkowaniach.

Jesteśmy przekonani, że tak jak dotąd Wydział WLiOP i jego kadra będzie pamiętał o swych absolwentach, nie tylko z pierwszej promocji.

Refleksje słuchacza pierwszego kursu OPK w ASG WP w latach 1963-1966

Byłem słuchaczem pierwszego kursu OPK w ASG WP, który rozpoczął się jesienią 1963 roku. Kurs ten skupił przedstawicieli rodzajów wojsk wchodzących w skład wojsk OPK (lotników, raketowców i artylerzystów, radiotechników, a także łącznościowców).

Założeniem programowym tego kursu było wyrównanie i podniesienie poziomu znajomości wszystkich rodzajów wojsk OPK przez słuchaczy – przyszłych dowódców i oficerów sztabu oddziałów i związków operacyjno taktycznych (korpusów) WOPK.

W grupie 17 słuchaczy było 4 lotników, 8 przedstawicieli wojsk raketowych i artylerii, 3 z wojsk radiotechnicznych i 2 z łączności. Ich poziom przygotowania do studiów był stosunkowo wysoki i w zasadzie wyrównany, ale tylko w obrębie reprezentowanego rodzaju wojsk. Większość słuchaczy służyła w wojskach OPK na stanowiskach od dowódcy pułku i szefa sztabu, oficera sztabu dywizji i korpusu oraz posiadała stopnie wojskowe od podpułkownika do kapitana. To doświadczenie słuchaczy w pracy dowódczej i sztabowej na różnych stanowiskach, a także znajomość swego rodzaju wojsk OPK ukierunkowała treść, formy i metody procesu dydaktycznego tego kursu i pozwoliła skierować uwagę na problematykę racjonalnego wykorzystania każdego z rodzajów wojsk, współdziałanie między różnymi oddziałami (związkami) wojsk OPK, a także ich kompleksowe zastosowanie przede wszystkim na szczeblu korpusu OPK.

Takie założenia programowe studiów, mnie oficerowi po studiach w Wojskowej Akademii Technicznej i 10-letniej służbie w jednostkach radiotechnicznych, jak i pozostałym oficerom bardzo odpowiadały: poznanie współdziałającego (zabezpieczonego) sąsiada, pogłębienie wiedzy o nim, wykorzystanie własnego rodzaju wojsk i kompleksowe zastosowanie wszystkich sił na szczeblu korpusu OPK.

To poznawanie sąsiada (np. lotnictwa, wojsk raketowych i artylerii, wojsk radiotechnicznych i innych) jego sprzętu, zasad zastosowania bojowego, współdziałania i zabezpieczenia nie sprawiało większych trudności, szczególnie w sytuacji możliwości uzyskania rzeczowej pomocy (konsultacji) kolegi danego rodzaju wojsk.

Na uznanie zasługiwały stosowane formy nauczania zapewniające osiągnięcie założonych programowych celów studiów. Wyraźnie preferowano seminaria i ćwiczenia grupowe, a także ćwiczenia na mapach, wnikliwie podsumowywane i oma-

wiane. Interesujące i użyteczne były również pokazy i ćwiczenia prowadzone w jednostkach wszystkich rodzajów wojsk OPK.

Na drugim roku studiów kadra i słuchacze zastanawiali się, czy celowe jest wyznaczanie artylerzysty na ćwiczącego dowódcę pułku myśliwskiego, czy też na dowódcę batalionu radiotechnicznego (i odwrotnie!). Praktyka ćwiczeń pokazała jednak, że jest to celowe i poznawczo użyteczne, nie tylko dla ćwiczącego ale również jego współpracowników (oficerów sztabu, także z innych rodzajów wojsk).

Najbardziej utkwily w pamięci ćwiczenia na 3 roku, na szczeblu korpusu OPK, kiedy mogliśmy reprezentować swoje rodzaje wojsk i uczestniczyć w racjonalnym ich wykorzystaniu, organizować współdziałanie i dowodzić nimi.

Szkoda, że pisząc prace dyplomowe znów wróciliśmy na szczebel taktyczny, macierzystego rodzaju wojsk OPK, w większości opracowywaliśmy ćwiczenia (nawet z wojskami!) do przeprowadzenia w wojskach OPK. Kilku z nas (tylko!) opracowywało referaty dot. współdziałania rodzajów wojsk OPK na szczeblach taktycznych.

W porównaniu z innymi kursami specjalistycznymi w ASG WP i na innych uczelniach były to racjonalnie prowadzone, użyteczne i ciekawe studia. Tradycyjnie jednak narzekaliśmy na duże obciążenie pracą (a szczególnie tzw. syzyfową – klejenie i rysowanie wielu map), na niezliczone sprawdziany i egzaminy, na wymagania wykładowców, precyzyjny język w czasie referowania i wiele innych. Po studiach wróciliśmy w zasadzie na stanowiska, z których startowaliśmy na akademię, ale już inaczej patrzyliśmy na poszczególne rodzaje wojsk OPK, ich wykorzystanie i dowodzenie nimi. Wkrótce wielu z absolwentów pierwszego kursu OPK w ASG WP awansowało i sukcesywnie zajmowało coraz wyższe stanowiska niemal wszyscy w stopniu pułkownika odeszli na emeryturę. Niestety 4 z naszego kursu już nie żyje.

Ukończone studia w ASG WP na kierunku OPK zawsze ocenialiśmy wysoko. Poza ogólnymi walorami jakie daje ukończenie wojskowych studiów wyższych, umożliwiły nam poznanie specyfiki wojsk OPK, właściwości ich bojowego zastosowania i dowodzenia nimi na różnych szczeblach. Walnie przyczyniły się do naszej owocnej pracy, wielu satysfakcji i osobistych sukcesów.

Mile wspominamy ASG WP, a szczególnie Wydział Lotnictwa i OPK i jego kadre. Jesteśmy wdzięczni wszystkim naszym wykładowcom i jeszcze raz dziękujemy za ich trud i wielkie zaangażowanie w kształcenie nas.

Dziękuję również za zaproszenie mnie – przedstawiciela pierwszego kursu OPK w ASG WP (1963–1966 r) na uroczystą konferencję z okazji 50-lecia istnienia Wydziału Lotnictwa i OP – naszego wydziału!, z którego działalności jesteśmy dumni.

Liczymy, że w obecnej niełatwej sytuacji będzie kontynuował chlubne tradycje i zajmował zaszczytne miejsce w kształceniu kadr współczesnych Sił Powietrznych RP.

gen. bryg. pil. w st. spocz. prof. dr Zdzisław Żarski

Fakty, uwarunkowania, refleksje z działalności Wydziału Lotnictwa i OPK w latach 1970-1990

Przez 50 lat budowano w Akademii Sztabu Generalnego i Akademii Obrony Narodowej trwałą budowlę, jaką jest kształcenie oficerów wojsk lotniczych i obrony powietrznej na poziomie akademickim. Umownie te 50 lat organizatorzy dzisiejszej konferencji podzielili na trzy kilkunastoletnie okresy obejmujące lata 1953–1970, 1970–1989 i od roku 1990 do chwili obecnej. Mnie osobiście przypadł zaszczyt pełnienia funkcji komendanta – dziekana wydziału w okresie lat 70. i 80. Do akademii przybyłem w styczniu 1972 roku i odszedłem do Sztabu Generalnego WP we wrześniu 1984 roku. W latach 1953–1970 stworzono solidny fundament pod działalność Wydziału Lotnictwa i OP w latach 70. i 80. ub. wieku. My przystąpiliśmy do budowania pierwszego piętra tego solidnego budynku, zwracając szczególną uwagę na najważniejsze obszary działalności wydziału.

W materiałach na konferencję (w wydanej książce) zapisano, że najistotniejsza dla mnie była sprawa nauki. Myślę, że nie tylko temu poświęciłem swoje działanie i pewne elementy ówczesnej aktywności chciałem tu poruszyć.

Pierwszą sprawą, którą się zająłem to była walka o wzrost autorytetu Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej w wojskach, instytucjach centralnych MON, w tym szczególnie w Sztabie Generalnym i Inspekcji Sił Zbrojnych, a także w Akademii Sztabu Generalnego. Poprzez udział naszych wykładowców we wszystkich imprezach, które odbywały się w tych instytucjach oraz w wojskach lotniczych i wojskach obrony powietrznej kraju byliśmy aktywni w ćwiczeniach, naradach i inspekcjach. Równocześnie oddziaływaliśmy na wojska, np. dwóch dowódców związków taktycznych po inspekcji, której byłem przewodniczącym, mianowano do stopni generalskich, innego wyznaczono na stanowisko dowódcy pułku i awansowano w drodze wyróżnienia, wielu innych otrzymało wyróżnienia i nagrody. Byli oni później wiernymi przyjaciółmi wydziału i wspierali nas zwłaszcza w działalności dydaktycznej i kadrowej.

Staraliśmy się interesować naszymi wychowankami, śledziliśmy ich przygotowanie i efekty pracy, pomagaliśmy im tam, gdzie trzeba było i krytykowaliśmy, jeżeli coś było nie w porządku. Myślę, że ten rodzaj działalności przypisałbym sobie jako rzecz zasługującą na uznanie i godną polecenia, nawet obecnie.

Drugą najistotniejszą sprawą był rozwój naukowy kadry; nie będę o tym mówił szerzej, gdyż jest to opisane w książce. Nie było to jednak zadanie łatwe i proste. Chcę tu wyrazić słowa podziękowania szczególnie prof. Pokruszyńskiemu, który

jako pierwszy został doktorem habilitowanym i zmobilizował innych do podnoszenia kwalifikacji naukowych. Bowiem część kadry, która budowała fundament zatrzymała się na doktoratach i była usatysfakcjonowana stanowiskami docentów. Groźba zdjęcia ich z tych stanowisk i przykład prof. Pokruszyńskiego zaowocowały zmianami. Jeśli zajrzemy w dokumenty z tych lat, to zobaczymy, że w tym właśnie czasie został stworzony główny trzon naukowy naszego wydziału. Ale oczywiście, w tym była też duża zasługa tych opornych sześciu docentów; notabene dzięki nim powstał Wydział Wojsk Lotniczych i OPK jako wydział akademicki. W oparciu o ich stanowiska wystąpiłem z wnioskiem do generała Chochy – komendanta ASG WP, by został utworzony klasyczny wydział akademicki i to się udało. Podobnie postąpił gen. Dęga – komendant Wydziału Wojsk Lądowych.

Trzecią sprawą, na którą zwróciłem uwagę – to rozbudowa bazy szkoleniowej i tutaj walenie nam pomogły wojska. Niekiedy mieliśmy czterdziestu żołnierzy delegowanych z WL i WOPK, którzy pracowali u nas nad unowocześnieniem infrastruktury dydaktycznej. Zdobywaliśmy ponadto pieniądze i materiały z wojsk i z instytucji centralnych MON po to, żeby poprawić warunki nauki i służby. Myślę że nie tylko szkolne stanowisko dowodzenia zasługuje na uznanie. Do dzisiaj patrzę na niezmienny wystrój auli im. gen. de Gaulle'a, której głównym budowniczym w ówczesnym budynku Wydziału Lotnictwa i OP był prof. Kulczycki. Warto nadmienić, że w 1980 roku ówczesny komendant akademii, kiedy się już zaczęły protesty solidarnościowe sugerował przerwanie prac, gdyż obawiał się, że może to być wykorzystane przeciwko uczelni. Odpowiedziałem, że wolę żeby mówiono o tym, że zrobiłem tę aulę, aniżeli mieliby mówić, że nic nie zrobiłem. Udało nam się także zbudować wiele gabinetów metodycznych, nowoczesnych sal wykładowych i pierwsze gabinety komputerowe.

Pragnę zwrócić uwagę na to, że przykładaliśmy dużą rolę do wychowania naszej kadry i słuchaczy. Często mówiłem wtedy „lepsze bite jak zdechłe” i byłem zwolennikiem wysokich wymagań. I chociaż zbyt często nie korzystałem z uprawnień dyscyplinarnych, to jednak ciągle oddziaływałem na podwładnych słowem i postawą. Proces wychowawczy uznawałem bowiem za bardzo ważny. W tym zakresie zdarzało się, że odesłałem do wojsk kandydata do akademii, którego gen. Krawczyk – ówczesny dowódca wojsk lotniczych – skierował w drodze wyróżnienia na studia w ASG WP. Uznałem, że jest zbyt młody, powiedziałem żeby poszedł na rok do wojsk i dojrzał, bo jeszcze nie pasuje do niego tytuł oficera dyplomowanego. Oficer ten wrócił po roku, skończył akademię jako prymus i został generałem.

Chciałbym powiedzieć parę słów o roli wydziału szkolenia, którym kierował płk Zajac, a spełniał swą funkcję tak, że nie mieliśmy kłopotów w planowaniu i wykonywaniu spraw dydaktycznych i organizacyjnych. Dowódca kursów płk Bedeń włożył wiele pracy w kształtowanie postawy wojskowej słuchaczy, ich zdyscyplinowanie i żołnierskie postępowanie. Chciałbym przypomnieć o zacnej Pani Jadwidze Gąsowskiej, która utrzymywała porządek na terenie wydziału. Chciałbym tutaj szczególnie przypomnieć nazwiska kolegów: płk. Uchańskiego, płk. Machury, Gry-

siewicz, Pawłowski, Siedlecki i płk. Pokruszyński, którzy w największym zakresie pomagali mi zrealizować najważniejsze zadania.

Kończąc, myślę, że drugie piętro dokonań wydziału, które zaczęliście Panowie budować od 1990 roku będzie trwałe, zasłuży przy okazji następnej rocznicy na słowa uznania.

Uwarunkowania merytoryczne i metodyczne studiów

Okres kształcenia oficerów w pionie lotnictwa wojskowego i obrony powietrznej w latach 1971–1990 obejmuje wiele wydarzeń polityczno-militarnych, ustrojowych państwa polskiego, co nie mogło nie wpływać na wszystkie procesy zachodzące w Wydziale Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej.

W latach 70. następuje poważny przełom w programach, w których wyraźnie odchodzi się od szkolenia i przejście na bardziej racjonalną formę kształcenia. To wymagało dokonania wielu zmian jakościowych zarówno w programach kształcenia, jak i w przygotowaniu kadry naukowo-dydaktycznej, a także w tzw. bazie dydaktycznej.

Wprowadzenie do programów nowych przedmiotów – głównie humanistycznych – pociągnęło za sobą konieczność zmniejszenia liczby godzin z lotniczych przedmiotów specjalnych, matematyki i przedmiotów technicznych. Z niektórych zagadnień likwidowanych studenci (słuchacze) musieli samodzielnie uzupełniać wiedzę, a z innych w ogóle rezygnowano. W tym samym czasie likwidowano na wydziale gabinety o tematyce technicznej. Ogólnie można powiedzieć, że przechodziło się na studia bardziej teoretyczne z wyjątkiem taktyki i sztuki operacyjnej. Tu następował wyraźny postęp zarówno od strony merytorycznej, jak i dydaktycznej.

W programach zostały zmienione metody kształcenia. W wyniku kolejnych modyfikacji zmniejszyła się liczba metod „podających” na rzecz aktywizujących słuchaczy. Metody podające dominowały wyłącznie na pierwszym roku studiów.

Zawarte treści i problematyka kształcenia w programach były ukierunkowane na przygotowanie oficerów do działań w każdych warunkach hipotetycznego pola walki. Szeroko uwzględniano w nich użycie broni masowego rażenia, głównie broni jądrowej, poświęcając tej problematyce cały cykl zajęć. Ten właśnie program wyraźnie wskazywał na rozbudowę studium operacyjno-taktycznego kosztem pozostałych działów i rezerwy czasowej. To wszystko świadczyło o wyraźnym odchodzeniu od szkolenia technicznego i specjalistycznego na rzecz kształcenia operacyjno-taktycznego.

Okres lat 70. to dążenie do wykształcenia inwencji i samodzielności studentów. Miała się ona przejawiać głównie podczas podejmowania różnych decyzji. Wymagano aby decyzje studentów były śmiałe, uzasadnione argumentami wynikającymi z racjonalnej oceny sytuacji taktyczno-operacyjnej. Duży nacisk kładziono też na szybkie zdobywanie i przetwarzanie informacji o przeciwniku i wojskach własnych.

Miały one być podstawą oceny szans na polu bitwy oraz oceny możliwości zastosowania określonych działań bojowych.

Wymagano także od studentów opanowania praktycznych umiejętności organizowania i prowadzenia działań bojowych wielodobowych (ze szczególnym uwzględnieniem planowania oraz umiejętności dowodzenia na polu walki).

Aby zrealizować powyższe kierunki kształcenia oficerów, znacząco poszerzano zajęcia w terenie i organizowano więcej ćwiczeń dowódczo-sztabowych z wykorzystaniem transportu kolejowego. Prowadzono obozy szkoleniowe, ćwiczenia na realnych (bojowych) stanowiskach dowodzenia w wojskach oraz ćwiczenia o charakterze gier wojennych z wojskami. Przewodziła w tym Katedra WOPK i Katedra Lotnictwa. W tym też czasie rozpoczęto szkolenie specjalistyczne w ośrodkach szkolenia wojsk oraz prowadzono dużo pokazów uzbrojenia. Każdy pobyt w terenie był wykorzystywany do zapoznania studentów z geograficzno-topograficznymi i taktyczno-operacyjnymi właściwościami regionu i sytuacją polityczno-militarną. Oficerowie byli także zapoznawani z kluczowymi dla gospodarki narodowej zakładami produkcyjnymi, zabytkami kultury i pomnikami polskości oraz z perspektywami rozwoju tych regionów, w których przebywali.

Oddział WLiOPK wyszedł z propozycją, by większa część ćwiczeń słuchaczy grup lotniczych w terenie była prowadzona wspólnie z grupami kierunków ogólnowojskowych. Przynosiło to korzyści jednym i drugim.

W trakcie realizacji tych ćwiczeń słuchacze kursów ogólnowojskowych nabywali i zgłębiali wiedzę oraz umiejętności efektywnego wykorzystania lotnictwa przez dowódcę ogólnowojskowego do wykonania zadań na korzyść wojsk lądowych.

Z kolei studenci kursów lotniczych doskonalili umiejętności analizowania i przedkładania możliwości na polu walki, organizowania współdziałania z wojskami lądowymi i dowodzenia lotnictwem podczas wspierania wojsk lądowych.

Podczas wszystkich niemal ćwiczeń koncentrowano się na problemach wsparcia i rozpoznania lotniczego, osłony wojsk lądowych, osłony przez lotnictwo transportowania i wysadzania desantów taktycznych i operacyjnych, a także zaopatrywania wojsk i ich ewakuacji transportem powietrznym.

Do wspólnych ćwiczeń włączono także studentów kursów OPK oraz ZWLiOPK. Oficerowie OPK rozpatrywali swoją problematykę w ścisłym powiązaniu z tłem operacyjno-taktycznym zakładanym i tworzonym w ćwiczeniu.

Natomiast studenci kursów zaopatrzenia analizowali i wypracowywali decyzje z zakresu problemów lotniczo-taktycznego zaopatrzenia lotnictwa frontowego i wojsk OPK. Zajmowali się również zagadnieniami rozbudowy, remontu i utrzymania lotnisk, możliwościami organizacji i planowania manewru lotniskowego oraz wszystkimi innymi problemami z zakresu zabezpieczenia działań ćwiczących wojsk.

Chcąc przybliżyć proces dydaktyczny do realiów pola walki nauczyciele Oddziału WLiOPK organizowali i prowadzili ćwiczenia i gry wojenne na bojowych stanowiskach dowodzenia wojsk lotniczych i OPK. Umożliwiały one organizację działań bojowych lotnictwa i dowodzenie nimi w warunkach zbliżonych do przyszłego, przewidywanego pola walki. Zaś słuchacze trzeciego roku studiów, zarówno kie-

runku wojsk lotniczych, jak i OPK, brali udział w ćwiczeniach lotniczo-taktycznych prowadzonych w wojskach przez DWLot i DWOPK. Ćwiczenia te były zawsze połączone z wykorzystaniem lotów. Słuchacze pozytywnie prezentowali się w czasie tych ćwiczeń, a niekiedy zaskakiwali oficerów z wojsk pomysłowością, zdecydowaniem w działaniu i oryginalnością w rozwiązywaniu trudnych problemów walki.

Doświadczenia nabyte w czasie takich ćwiczeń oraz obserwacja zachowań ćwiczących słuchaczy przez kadrę dydaktyczną, przyczyniały się do wzbogacenia treści kształcenia. Pozwalały także eliminować z programów problematykę nieprzydatną absolwentom – przyszłym dowódcom i oficerom sztabu.

Prowadzono w tym okresie, szczególnie w latach 1982–1990, zajęcia ze słuchaczami II i III roku OPK z dynamiki walki na PiSD i SD korpusu OPK wspólnie z wojskami przy użyciu realnych pułków LM i brygad raketowych oraz BRT w warunkach maksymalnie zbliżonych do realnych. Ćwiczenia te przyczyniały się do uatrakcyjnienia studiów i miały duże znaczenie w przygotowaniu oficerów do praktycznego działania w jednostkach wojskowych na różnych szczeblach dowodzenia.

W tym omawianym okresie nastąpiły również pewne zmiany w prowadzeniu wykładów, seminariów i konwersatoriów. Zajęcia te w szerokim zakresie były ilustrowane materiałami poglądowymi, za pomocą technicznych środków audiowizualnych.

Rozbudowano infrastrukturę dydaktyczną. Zbudowano w tym czasie dwie sale kursowe (bl. 25), dwa gabinety metodyczne, 12 sal grupowych, pracownie katedralne oraz gabinet informatyki i służby sztabów.

Wszystkie obiekty dydaktyczne zostały wyposażone w jednolity system sterowania za pomocą urządzeń technicznych oraz w jednorodny sprzęt techniczny. Gabinety informatyki i służby sztabów były połączone z akademickim centrum informatyki. To dawało możliwość wykorzystywania EMC w toku ćwiczeń prowadzonych w wydziale. W późniejszych latach zbudowano od nowa szkolny ośrodek dowodzenia, który funkcjonuje do dziś.

W tworzeniu infrastruktury dydaktycznej była mocno zaangażowana kadra dydaktyczno-naukowa wydziału. Należy w tym miejscu odnotować szczególne zasługi komendanta wydziału Pana gen. prof. Z. Żarskiego, profesorów: Kulczyckiego, Machury, Pokruszyńskiego, Świątnickiego, Chamery i innych, a także pułkowników: Paradowskiego, Kansego, majora Paupy oraz podoficerów będących na etatach wydziału. Jednym słowem każdy na swoim odcinku wносił wkład w rozbudowę ówczesnej infrastruktury dydaktycznej.

Już na początku lat 70. rozpoczęto kształcenie na kursach doskonalenia kadry dowódczej szczebla operacyjno-taktycznego. Były to odrębne kursy, prowadzone równolegle dla oficerów lotnictwa i OPK.

Celem szkolenia na tych kursach było zgłębianie wiedzy wojskowej słuchaczy z zakresu sztuki operacyjnej i taktyki dwóch głównych rodzajów wojsk oraz doskonalenie ich umiejętności dotyczących organizowania i kierowania działaniami lotnictwa w operacjach armijnych. Oficerowie wojsk OPK ujednolicali poglądy na charakter współczesnych działań bojowych i organizowania obrony powietrznej na teryto-

rium kraju, a także zapoznawali się z najnowszymi poglądami na użycie innych rodzajów sił zbrojnych na ówczesnym, prognozowanym polu walki.

Kursy te trwały dwa miesiące (392 godz.) i były przeznaczone dla oficerów i generałów z wyższym wykształceniem wojskowym i odpowiednim stażem dowódczym i sztabowym.

Przeszkolenie na tym kursie podnosiło kwalifikacje uczestników i stanowiło przesłankę do określenia stopnia opanowania przez nich programu oraz do ewentualnej oceny ich cech (predyspozycji) dowódczych i sztabowych. Kursy te prowadzono do 1983 roku, w następnym, tj. 1984 roku zastąpiono je kursem operacyjnym, a w 1986 roku – operacyjno-taktycznym.

Niemalym przełomem w działalności dydaktycznej i naukowej był rok 1977. Powstał Wydział WLiOPK na ogólnych zasadach spełniający wymogi ustawy o szkolnictwie wyższym, a przyjęcie stanowiska komendanta wydziału przez gen. bryg. pil. Zdzisława Żarskiego jeszcze bardziej zdynamizowało aktywność twórczą i dydaktyczną kadry. Odtąd priorytetowym zadaniem było podnoszenie kwalifikacji głównie poprzez zdobywanie stopni i tytułów naukowych oraz kursy zagraniczne i praktyki w wojskach na różnych odpowiedzialnych stanowiskach.

Zmieniono wymagania rekrutacji kandydatów do ASG WP, nie było kursu przygotowawczego, znacznie podniesiono poziom wymaganej wiedzy podczas egzaminu wstępnego.

Znów zostały zmienione programy kształcenia, dopasowując je do wymagań nowej doktryny militarnej. Założenia owej doktryny tworzyły poglądy na zasady strategii, sztuki operacyjnej i taktyki. Rolą akademii i wydziału było przeniesienie ich do programów i wcielenie w procesie dydaktycznym.

Pragnę w tym miejscu dodać, że programy były nowelizowane tak często (co 2–3 lata), jak tylko było to możliwe, nie zważając przy tym na skuteczność ich realizacji. Głównym tego powodem było nienadążanie z opracowaniem materiałów dydaktycznych i literatury przedmiotów. To oczywiście musiało odbijać się na jakości kształcenia.

W tym też okresie rozszerzano współpracę z dowództwami WLiOPK oraz szkołami oficerskimi, WAT, a także akademiami w Kalininie, Monino, Dreźnie. Było to aktywne uczestnictwo w przedsięwzięciach dydaktycznych i naukowo-badawczych aż do roku 1989. Nie można oceniać procesu dydaktycznego bez dobrze przygotowanych nauczycieli akademickich.

W okresie 1970–1990 stopnie doktorów otrzymało 26 oficerów wydziału WLiOPK; doktorów habilitowanych – 11; tytuły profesorów – 8.

Tu nie chodziło li tylko o stopnie i tytuły naukowe i ich liczbę. Chodziło głównie o nieformalny autorytet wydziału, o wymagany status Rady Naukowej Wydziału, a także rzeczywisty poziom merytoryczny kadry dydaktyczno-naukowej.

A teraz pragnę wyrazić swoje spostrzeżenia dotyczące przyszłego procesu dydaktycznego na najbliższe lata XXI wieku.

Po pierwsze – należałoby „dopasować” programy i metody podawania wiedzy na poziomie uniwersyteckim. Zamienić słowo nauczanie na studiowanie, gdyż tu

leży istota problemu. Odejść od wykładów akademickich – jak dotychczas, a przejść do wykładów problemowych.

Po drugie – więcej zajęć seminaryjnych (dobrze przygotowanych) dających więcej swobody wypowiedzenia studentom swoich myśli i sądów.

Po trzecie – przewidzieć więcej godzin na bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe (choć 20 godzin).

Po czwarte – niezwłocznie odejść od tradycyjnej nazwy „słuchacz” na rzecz nazwy „student”. Niech w końcu w AON oficer poczuje się studentem i zacznie studiować a nie słuchać.

Po piąte – więcej niż dotychczas poświęcać czasu na wychowanie, etykę zawodu oficerskiego i kulturę osobistą.

Moje doświadczenia i wspomnienia z okresu studiów

Wiosną 1984 roku – trzeci rok z kolei – przygotowuję się merytorycznie i psychicznie do rozpoczęcia studiów w Akademii Sztabu Generalnego. W końcu marca otrzymuję informację, że w roku tym nie przewiduje się naboru. Rozgoryczony skupiam się na codziennym dowodzeniu moją „leśną” kompanią radiotechniczną. Niespodziewanie dla mnie w kwietniu przychodzi polecenie stawienia się w akademii na kurs przygotowawczy kończący się egzaminami. Już później dowiedziałem się, że bezpośrednim powodem tej decyzji była konieczność utworzenia grupy dla oficera Armii Radzieckiej, kończącego właśnie lektorat języka polskiego.

Na kursie po raz pierwszy spotkałem swoich kolegów, z którymi przez najbliższe trzy lata miałem przebywać zdecydowanie dłużej niż z rodziną. Byli to kapitanowie: Stanisław Lewoniewski, Janusz Korasiak, Marek Romski i major Michaił Szkurin. Egzaminy z matematyki, taktyki, armii obcych, języka obcego i WF-u cała grupa zdała bezproblemowo, a we wrześniu 1984 roku rozpoczęliśmy właściwe studia.

Z pierwszych miesięcy studiów najbardziej pamiętam ciągły brak czasu spowodowany koniecznością przyswajania dużej ilości różnorodnych informacji oraz bardzo „zorganizowanym” porządkiem dnia.

Jako WAT-owiec na starcie miałem zdecydowanie mniejszy zasób wiedzy taktyczno-operacyjnej niż moi koledzy absolwenci szkół oficerskich i WKDO (Wyższy Kurs Doskonalenia Oficerów), jednak wraz z upływem czasu problem ten przestał istnieć. Jako grupa o specjalności obrony powietrznej kraju musieliśmy zgłębiać tajniki wszystkich rodzajów wojsk wchodzących w skład WOPK. Fakt, że byliśmy chyba najmniejszą grupą w historii wydziału, nie dawał nam żadnych przywilejów. Zmorą były czterogodzinne seminaria, na które wszyscy zawsze musieli się przygotowywać. Co prawda, u niektórych wykładowców mogłem jako starszy grupy dokonywać podziału zagadnień, ale i tak praktycznie każdy „zagospodarowywał” około 45 minut. Oficer radziecki – szczególnie na pierwszym roku studiów – ze względu na trudności językowe był traktowany nieco ulgowo, a poza tym nigdy nie wiedziałem, kiedy zostanie wezwany do swojej ambasady na zebranie partyjne i nie będzie obecny na zajęciach.

Druga połowa roku akademickiego charakteryzowała się zdecydowaną przewagą różnego rodzaju ćwiczeń. Codzienne obowiązkowe nauki własne poświęcaliśmy „działalności artystycznej” przygotowując dziesiątki różnych dokumentów na mapach. W pierwszym semestrze mogliśmy wykorzystywać do tego celu tylko

kredki „Taktyka”, w kolejnych już pisaki. Estetycznie i zgodnie z „instrukcją pracy na mapie” wykonany dokument to była połowa sukcesu, drugą połowę stanowiła przygotowywana na piśmie: analiza, ocena, zamiar, decyzja czy rozkaz. W większości przypadków ważne było, aby nasze rozwiązanie było zbliżone do tego zawartego w słynnej „metodyczce”. Nieocenionym w tym zakresie był Marek Romski, który w soboty i niedziele, na ogół, przebywał w akademiku i potrafił wówczas przepisywać całe zeszyty od starszych kolegów. A ponieważ ćwiczenia były zmieniane co kilka lat, często mieliśmy do dyspozycji gotowe „rozwiązania katedralne”. Szczególnie było to przydatne na zajęciach z taktyki wojsk lądowych. My staraliśmy się traktować ją „lekko”, jednak nie zawsze było to po myśli wykładowców.

Złożoność taktyki WOPK powodowała, że w trakcie studiów – ode mnie, radiotechnika – wymagano, abym zgłębił tajniki budowy i teorii lotu rakiet OPK, szczegółowo zapoznał się z czynnościami na poszczególnych stanowiskach ich elaboracji, poznał zasady strzelania powietrznego i bombardowania oraz szybko i prawidłowo dokonywał niezbędnych obliczeń nawigatorskich. Naszymi mistrzami w tym obszarze byli słynni „trzej panowie P”, pułkownicy: Paleń, Paradowski i Pawlak. Z tej grupy najbardziej w pamięci pozostał mi płk Pawlak, z którym kilkakrotnie próbowaliśmy rywalizować w szybkości dokonywania obliczeń nawigatorskich. My z pomocą kalkulatora on z nieodłącznym suwakiem nawigatorskim. Nigdy jednak nie odnieśliśmy w tych zawodach sukcesu. Płk Pawlak zawsze był gotów wyjaśnić nasze problemy. Jeżeli w trakcie zajęć zgłaszaliśmy, że mamy jakieś trudności ze zrozumieniem części materiału mogliśmy być pewni, że zjawi się po południu na nauce własnej i nie wyjdzie, aż sam nie stwierdzi, że wszystko jest już jasne.

Chciałbym podkreślić, że dyspozycyjność, otwartość a nawet pewnego rodzaju partnerstwo cechowało większość kadry wydziału. Wręcz koleżeńskie kontakty – służbowe i pozasłużbowe – mieliśmy z opiekunami grupy, pułkownikami Markiem Blimem i Janem Michalakiem, co bardzo szybko doprowadziło do pełnej integracji grupy oraz wzajemnego poznania nas i naszych rodzin.

Zmorą słuchaczy (studentów) z tego okresu były tak zwane „techminima” stanowiące każdorazowo przepustkę do sesji egzaminacyjnej. Polegały one na konieczności udzielenia pisemnej odpowiedzi na kilkadziesiąt pytań taktyczno-technicznych. Najdziwniejsze z nich, które pamiętam do dzisiaj to: waga pustego Mi-24, resurs kilometrowy gąsienic czołgu T-55, czy też zasięg wykrywania obiektu przez jedną ze stacji radiolokacyjnych będących na wyposażeniu wojsk na określonym pułapie. Dzień i noc uczyliśmy się setek danych jednocześnie prowadząc działania zmierzające do rozpoznania osoby lub osób, które w danym roku miały za zadanie przygotować zestawy pytań. Nigdy nie udało się zdobyć wcześniej pełnych zestawów, ale nawet różnego stopnia uszczegółowienia obowiązującego zakresu były dla nas nie do przecenienia. Myślę, że małą przydatność w procesie dydaktycznym tego przedsięwzięcia, a z drugiej strony zbędny stres widziała także komenda wydziału, która wkrótce zadecydowała o rezygnacji z tego egzaminu.

Z dużym sentymentem wspominam różnego rodzaju praktyczne zajęcia z taktyki wojsk OPK: indywidualne i grupowe praktyki w jednostkach oraz ćwiczenia dowódczo-sztabowe – w akademii i w wojskach na realnych stanowiskach dowodzenia.

Ćwiczenia dowódczo-sztabowe ze względu na mikry stan osobowy stanowiły dla nas nie lada wyzwanie. Tę samą ilość pracy koncepcyjnej, organizacyjnej i pisarsko-kreślarskiej, którą realizowały grupy kilkunastoosobowe my wykonywaliśmy w pięciu. Aby zrealizować scenariusz ćwiczenia niejednokrotnie występowaliśmy w kilku rolach. Każdorazowe pozytywne oceny ze strony rozjemców stanowiły wystarczającą satysfakcję za nasz trud. Przykładowo, do dzisiejszego dnia pamiętam pochwały kierowane do mnie przez gen. Belczewskiego za „dowodzenie” pułkiem lotnictwa myśliwskiego na wyjazdowym ćwiczeniu we Władysławowie. Od tej pory niejednokrotnie słyszałem stwierdzenie, że jestem najlepszym lotnikiem wśród radiotechników.

Najważniejsze ćwiczenie w roku akademickim; „Wydziałowa Gra Wojenna” była świętem całej kadry. Zasadnicze przedsięwzięcia zawsze były wizytowane przez komendę akademii oraz szczegółowo omawiane i oceniane. Na trzecim roku ćwicząc za sztab korpusu OPK wszyscy zostaliśmy ocenieni na „piątkę”, co stanowiło ewenement na skalę wydziału. Oceny, kalkulacje i decyzje formułowaliśmy korzystając z map sytuacyjnych oraz założeń i rozkazów. Meldunki decyzji, obowiązkowo w naszej katedrze, mieliśmy obowiązek przedstawiać z pamięci bez pomocy tak dzisiaj wykorzystywanych prezentacji komputerowych – wtedy jeszcze nieznanymi. Po indywidualnych wystąpieniach ze strony kadry (rozjemcy, goście) zawsze padało szereg szczegółowych pytań celem sprawdzenia „głębokości” naszych przemyśleń.

Musieliśmy wówczas precyzyjnie odpowiadać na pytania „gości”, ale niekiedy wystarczała głośno wyartykułowana, wymyślona na poczekaniu odpowiedź, bazująca na fakcie, że pytający nie znają dokładnie sytuacji taktyczno-operacyjnej, a „gospodarze”, czyli nasi rozjemcy nie mają interesu, aby nas „kopać” przy „obcych”.

Aczkolwiek pamiętam jedną sytuację odmienną. Po jednym z meldowań decyzji, ze strony ówczesnego komendanta wydziału gen. Rybackiego padła prośba o podanie ilości „kanałów celowania” na poszczególnych, przewidywanych kierunkach nalotu lotnictwa przeciwnika. Kolejno wrywani do odpowiedzi koledzy milczeli. Chcąc ratować sytuację poszedłem na całość, zgłosiłem się do odpowiedzi. Udzieliłem jej szybko i głośno. Generał stwierdził, że honor grupy został uratowany, my odetchnęliśmy z ulgą. Wówczas stało się to najgorsze. Szef katedry płk Pokruszyński poprosił, abym przedstawił kalkulacje, w efekcie których uzyskaliśmy te dane. Wyniki przeprowadzonych ocen oczywiście nie mogły się pokrywać z tymi zameldowanymi, wziętymi z przysłowiowego sufitu. Do dnia dzisiejszego trudno mi ocenić, kto był bardziej zmieszany tą sytuacją, ja czy generał, który zaakceptował moją odpowiedź.

Bardzo intensywny tok studiów spowodował, że trzyletni pobyt w akademii, który początkowo wydawał się długim okresem, minął nadzwyczaj szybko. I w lipcu 1987 roku – kończąc z wyróżnieniem studia – byłem świadom faktu, że lata te na pewno nie były stracone, a wręcz odwrotnie, wiedza uzyskana w rembertowskiej Alma Mater pozwoli mi na dalsze pełnienie służby wojskowej na nieporównywalnie wyższym jakościowo poziomie.

Zmiany w funkcjonowaniu wydziału w warunkach samodzielności obronnej RP (1990-1999) oraz w warunkach członkostwa w NATO (1999-2003)

Wydział Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej został powołany wraz z Akademią Obrony Narodowej w dniu 21 maja 1990 r. Nazwa wydziału i jego struktura organizacyjna miały istotny związek z przemianami w AON i siłach zbrojnych RP. Był to czas tworzenia polskich sił powietrznych, czyli powstania nowego rodzaju sił zbrojnych – wojsk lotniczych i obrony powietrznej. Lata dziewięćdziesiąte charakteryzowały się zmianami polityczno-militarnymi oraz dynamicznym rozwojem teorii i doświadczeń sił powietrznych. Były to główne uwarunkowania, które ukierunkowały działalność naukową i dydaktyczną wydziału na okres kilku lat.

Główne obszary działalności wydziału ujęte zostały w Statucie AON: „Wydział Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej prowadzi działalność dydaktyczną, wychowawczą i naukowo-badawczą oraz kształci kadry naukowe w zakresie nauk wojskowych, zwłaszcza taktyki i sztuki operacyjnej wojsk lotniczych i obrony powietrznej”.

W obszarze naukowym podniesiona została ranga i rola wydziału w tworzeniu i rozwijaniu teorii współczesnych sił powietrznych – zarówno dla sił zbrojnych RP, jak i dla potrzeb dydaktycznych. Zadania dydaktyczne, w wymiarze praktycznym, oznaczały przygotowanie intelektualne i zawodowe wysoko kwalifikowanych kadr dowódczych i sztabowych oficerów sił powietrznych dla wszystkich rodzajów sił zbrojnych, a w szczególności dla wojsk lotniczych i obrony powietrznej oraz lotnictwa i obrony przeciwlotniczej wojsk lądowych i marynarki wojennej. W obszarze tym ujęto także kształcenie kadr dla wyższego szkolnictwa wojskowego, instytutów naukowych i instytucji centralnych MON. Tak szeroki zakres zadań dydaktycznych powodował pewien dylemat w kształtowaniu programu studiów, polegający na znalezieniu kompromisu między niepodlegającą dyskusji koniecznością kształcenia ogólnego, w zakresie szeroko rozumianej teorii sił powietrznych, a oczekiwaniami wymienionych instytucji, zmierzającymi często do specjalizacji oficerów. Uwzględniając powyższe uwarunkowania, w latach 1990–1993 ciągle modyfikowano program, rozszerzając wspólną bazę teoretyczną dla wszystkich studentów, ale pozostawiono wydzielone trzy kierunki studiów, realizowane przez wyspecjalizowane katedry: wojsk lotniczych, obrony powietrznej i logistyki WLOP. W tym okresie rozpoczęto także proces podnoszenia rangi i rozszerzania podyplomowego kształce-

nia kursowego. Wymienione kierunki studiów „przetwały” do roku akademickiego 1997/98.

Zakres oraz treść zadań dydaktycznych i naukowych, szczególnie ich priorytety i metody realizacji, podlegały ciągłym przemianom, w większości o charakterze ewolucyjnym, ale w znacznej części także radykalnym, rewolucyjnym. Były one uwarunkowane trzema głównymi czynnikami:

- wymaganiami współczesności – rozwojem sił powietrznych i koniecznością ciągłej weryfikacji ich teorii;
- zmianami doktrynalnymi w sferze polityczno-militarnej;
- koniecznością doskonalenia form i metod kształcenia.

Z punktu widzenia powyższych uwarunkowań, w dziesięcioletniej historii wydziału można umownie wyróżnić trzy okresy: samodzielności politycznej i militarnej Polski; przygotowania do integracji z NATO; członkostwa w NATO.

Okres samodzielności charakteryzował się brakiem jasnych założeń doktrynalnych w sferze politycznej i militarnej. Polska nie była już członkiem Układu Warszawskiego, ale nie sformułowano jeszcze w sposób jednoznaczny kierunku integracji z NATO jako podstawy przemian w siłach zbrojnych RP, w tym w siłach powietrznych. Pojawiły się niezbyt precyzyjnie sformułowane i nie do końca oficjalne koncepcje „samodzielności” i „samowystarczalności” obronnej Polski. Powstałe zaś w tym czasie wojska lotnicze i obrony powietrznej nie posiadały pogłębionej teorii, gdyż ta z Układu Warszawskiego była już nieaktualna, nowa – stosowna do samodzielności polityczno-militarnej – jeszcze nie była rozwinięta.

W tych warunkach głównym zadaniem wydziału była weryfikacja dotychczasowych teorii i doktrynalnych koncepcji użycia WLOP, a zwłaszcza opracowanie nowych – zarówno dla wojsk, jak i dla potrzeb dydaktycznych. Temu problemowi poświęcono większość prac naukowych w latach 1991–95 – własnych i zleconych. W tym czasie udoskonalona została metodyka planowania działalności naukowej wydziału, a jednym z jej założeń było w miarę równomierne zaangażowanie w badaniach całej kadry dydaktycznej, co wobec szerokiego zakresu merytorycznego i liczby prac stało się konieczne. Począwszy od 1993 r. każdy nauczyciel uczestniczy w pracach jednego lub dwóch zespołów naukowych (tematach badawczych) – średnio 1,4 pracy na jednego nauczyciela rocznie. Miało to decydujące znaczenie dla rozwoju i podnoszenia kwalifikacji kadry naukowej, szczególnie młodych nauczycieli.

Efektom badań były głównie prace o charakterze studyjnym, tworzące teoretyczne podstawy użycia WLOP w nowych uwarunkowaniach. Znaczna część prac zleconych, szczególnie przez WLOP i MON, dotyczyła doktrynalnych koncepcji systemu obronnego państwa. W tym okresie wprowadzono do teorii i zinterpretowano pojęcie „siły powietrzne”, co w znacznym stopniu ułatwiło unowocześnienie podstaw teoretycznych oraz zintegrowanie rozproszonych często i nie zawsze spójnych koncepcji użycia lotnictwa i obrony powietrznej. Prace te stanowiły merytoryczną podstawę opracowywania podręczników, skryptów i innych materiałów dydaktycznych. Służyły także weryfikacji i modyfikacji programu studiów. Dla zo-

brazowania ich tematyki i charakteru warto niektóre wymienić: „Siły powietrzne w systemie obronnym państwa”, „Lotnictwo w systemie obronnym państwa”, „Teoria obrony powietrznej”, „Zarys użycia lotnictwa wojskowego”, „Teoria użycia lotnictwa szturmowego”.

Na podstawie tych prac opracowano podręczniki i skrypty będące rozwinięciem teorii sił powietrznych na poziomie operacyjnym, taktycznym i specjalistycznym, dotyczące rodzajów lotnictwa i wojsk obrony powietrznej, logistyki, rozpoznania, walki radioelektronicznej itp. Materiały te zostały przekazane do WLOP i były w tym czasie podstawowym źródłem teoretycznym do wypracowywania koncepcji użycia polskich sił powietrznych.

Wysiłek wydawniczy wydziału w zakresie opracowań dydaktycznych obrazuje liczba ponad 150 podręczników i skryptów wydanych w latach 1991–1995, a w rekordowym roku 1993 – 60. Podobnie jak w odniesieniu do prac naukowych, od 1994 r. ukształtował się względnie stały (w ostatnich latach rosnący) poziom obciążenia nauczycieli wydziału w zakresie opracowań dydaktycznych. Średnio każdy nauczyciel opracowuje w ciągu roku 1–2 podręczniki lub skrypty oraz 3–4 inne materiały dydaktyczne (opracowania metodyczne, skrypty wykładów itp.).

Znaczna część prac naukowych, dotycząca założeń doktrynalnych i koncepcji systemu obronnego w warunkach „samodzielności militarnej”, niewątpliwie straciła aktualność z chwilą jednoznacznie określonego kierunku integracji z Sojuszem Północnoatlantyckim. Z satysfakcją należy natomiast odnotować fakt, że zdecydowana większość opracowań z zakresu teoretycznych podstaw użycia sił powietrznych i rodzajów wojsk przetrwała próbę czasu. W dalszym ciągu stanowią one istotny element bazy dydaktycznej.

Trudno jednoznacznie określić cezurę czasową rozpoczęcia przygotowań wydziału do integracji z NATO. Można przyjąć, że najważniejszym impulsem było jasne określenie stanowiska Polski w tej kwestii i przystąpienie do programu „Partnerstwo dla Pokoju” (PdP) w 1994 r. W programie tym za priorytetowe cele i przedsięwzięcia uznano, między innymi: osiąganie interoperacyjności Wojska Polskiego i sił NATO, co w praktyce oznaczało wprowadzanie wspólnych procedur, norm i standardów; wspólne ćwiczenia; integrację systemów obrony powietrznej; tworzenie zintegrowanego cywilno-wojskowego systemu kontroli przestrzeni powietrznej. Z analizy programu PdP oraz innych dokumentów i publikacji (głównie prasowych) wynikało jednoznacznie, że jednym z głównych i najtrudniejszych problemów integracji będzie uzyskanie szeroko rozumianej interoperacyjności sił powietrznych RP i NATO. Nie ulegało także wątpliwości, że będzie to proces trudny i długotrwały, a w procesie tym na wydziale spoczywa jedno z najważniejszych zadań, to znaczy opracowanie teorii problemu oraz przygotowanie kadr dowódczych i sztabowych do funkcjonowania w nowych uwarunkowaniach.

Na podstawie powyższych przesłanek przyjęto ramowy program osiągania „interoperacyjności dydaktycznej” z analogicznymi uczelniami wojskowymi państw NATO. W programie tym wyeksponowano trzy główne kierunki działania, będące jednocześnie etapami jego realizacji: przygotowanie merytoryczne i metodyczne

kadry dydaktyczno-naukowej; opracowanie i pozyskanie materiałów dydaktycznych; weryfikacja i ewolucyjne zmiany programu studiów. W praktyce etapy te w znacznej części były realizowane równolegle.

W przygotowaniu kadry najważniejsze znaczenie miały bezpośrednie kontakty z partnerami wybranych państw NATO, szczególnie w sytuacji, kiedy dostęp do materiałów źródłowych był znikomy. Zakres tych kontaktów był rozległy, a formy zróżnicowane. W początkowym okresie główna forma współpracy polegała na wymianie delegacji z uczelniami wojskowymi Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Republiki Federalnej Niemiec, Francji, Holandii i Danii. Z perspektywy czasu można ocenić, że zasadniczym efektem tego typu kontaktów było wzajemne poznanie się i zbudowanie klimatu zaufania. Tak rozległe kontakty miały niewątpliwie swoje zalety. Szybko jednak przyjęto założenie, że dla osiągnięcia wymiernych efektów konieczny jest wybór partnerów strategicznych oraz opracowanie i konsekwentna realizacja programu współpracy z nimi – pod względem merytorycznym i organizacyjnym. Przy obopólnym porozumieniu, podjęto szczególnie ścisłą współpracę z przedstawicielami sił powietrznych Wielkiej Brytanii i Republiki Federalnej Niemiec. W latach 1994–1995 zorganizowano wspólne grupy robocze oraz opracowano programy tej współpracy. Podtrzymano i rozszerzono ponadto tradycyjną więź z uczelniami wojskowymi Czech i Słowacji.

Jedna grupa robocza wydziału współpracowała z zespołem doradców ministra obrony narodowej Wielkiej Brytanii ds. obrony powietrznej, którego kierownikiem był płk Derek E. NORTH. Głównym obszarem zainteresowania tej grupy były problemy współczesnych teorii sił powietrznych i doktryny powietrznej NATO, a w szczególności zagadnienia projektowania i funkcjonowania nowoczesnych systemów obrony powietrznej. Poza wzajemnymi wizytami w sztabach i na stanowiskach dowodzenia, zorganizowano kilka wspólnych seminariów oraz opublikowano materiały teoretyczne. Zgodnie z przyjętymi założeniami, efekty tej współpracy miały znaczenie głównie w dwóch obszarach działalności wydziału. Po pierwsze, pozyskiwano wiedzę i informacje, częściowo także materiały źródłowe, pozwalające rozwijać własne prace studyjne w zakresie teorii sił powietrznych. Drugim efektem, równie ważnym, był znaczący postęp w merytorycznym przygotowaniu kadry do podejmowania nowych wyzwań dydaktycznych, w nowych uwarunkowaniach.

Program oraz cele i zadania grupy współpracującej z oficerami Luftwaffe miały charakter głównie dydaktyczny. Zespołem roboczym ze strony partnera niemieckiego kierował płk Reinhard VOGT, a w jego skład wchodził oficerowie z Akademii Dowodzenia z Hamburga oraz ze sztabów i stanowisk dowodzenia sił powietrznych NATO. Zasadniczym celem dydaktycznym współpracy była weryfikacja i modyfikacja bazy dydaktycznej i programu studiów w takim kierunku, aby był on porównywalny z programami kształcenia oficerów sił powietrznych w wyższych uczelniach wojskowych państw NATO. Uznano bowiem, że jest to jeden z podstawowych warunków organizowania w przyszłości efektywnej współpracy dydaktycznej, np. wspólnych ćwiczeń dowódczo-sztabowych, wymiany studentów itp. Na podstawie tak sformułowanego celu głównego sprecyzowano trzy szczegóło-

we: przygotowanie teoretyczne i metodyczne kadry dydaktycznej, opracowanie materiałów dydaktycznych – teoretycznych i metodycznych, ewolucyjne wprowadzanie zmian do programu studiów.

Zasadniczą formą przygotowania teoretycznego był stały cykl wykładów i seminariów z udziałem oficerów niemieckich, ujęty w programie kształcenia kadry. W zajęciach tych koncentrowano się na zasadach, systemach i procedurach dowodzenia w siłach powietrznych NATO oraz teorii i metodyce szkolenia operacyjno-taktycznego.

Zespół polsko-niemiecki wykonywał równoległe bardzo trudne zadanie dydaktyczne, na którego treść składały się trzy główne elementy: opracowanie ćwiczenia dowódczo-sztabowego zgodnie z metodyką i procedurami dowodzenia stosowanymi w siłach powietrznych NATO; zaproponowanie niezbędnych zmian w programie i organizacji studiów; przeprowadzenie ćwiczenia.

Efektom tych prac były pierwsze istotne zmiany programu studiów. W 1995 r. wprowadzono cykl wykładów i seminariów oraz epizody ćwiczeń według procedur NATO, a od 1996 r. dwutygodniowe ćwiczenie dowódczo-sztabowe. W tym samym roku po raz pierwszy ukończył w wydziale dwuletnie studia dyplomowe oficer sił powietrznych RFN mjr Christof SCHEFFEL. Było to ciekawe doświadczenie dydaktyczne. Z satysfakcją należy odnotować fakt, że oficer ten opublikował 5 skryptów o doktrynie i taktyce sił powietrznych NATO, a obecnie z powodzeniem kontynuuje karierę zawodową i awansuje na kolejne stopnie i stanowiska wojskowe. W latach 1997–1999 następowały kolejne modyfikacje programu w jego części metodycznej, ale głównie w sferze merytorycznej. Od 1997 r. w ćwiczeniach uczestniczyli studenci z państw NATO, a w 1998 r. w jednej z mieszanych grup polsko-niemieckich po raz pierwszy całe ćwiczenie opracowano i przeprowadzono w języku angielskim. Także w ćwiczeniach głównym i szkieletowym (tzw. ogólnoakademickich) studenci wydziału ćwiczą zgodnie z procedurami dowodzenia sił powietrznych NATO.

Należy podkreślić, że ewolucyjne, ale dynamiczne zmiany programowe wynikały nie tylko z potrzeb integracji z NATO, lecz w równym stopniu z konieczności nadszarpnięcia za rozwojem teorii sił powietrznych. Wykorzystywano w tym celu wiedzę i programy Uniwersytetu Sił Powietrznych USA oraz innych uczelni. Pojawiły się nowe zagadnienia, które w poprzednich latach nie były eksponowane. Można do nich zaliczyć, między innymi: teorię przywództwa, misje pokojowe, zarządzanie przestrzenią powietrzną, problematykę wojen i doktryn powietrznych. Generalnie można przyjąć, że w momencie oficjalnego przystąpienia Polski do NATO w 1999 r. program studiów w Wydziale Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej był już w pełni porównywalny z programami podobnych uczelni państw NATO, co zapewnia szeroką międzynarodową współpracę dydaktyczną.

Tak głębokie zmiany merytoryczne spowodowały konieczność istotnych korekt wewnętrznej struktury wydziału i organizacji studiów. Jedną z najważniejszych zmian było wprowadzenie od roku akademickiego 1998/99 jednego kierunku studiów – dowódczo-sztabowego sił powietrznych. Zachowując nazwę i liczbę katedr, zorganizowano etatowe oraz nieetatowe zakłady i zespoły, dostosowując ich strukturę

i zadania dydaktyczne do nowych treści kształcenia (aktualna struktura wydziału – załącznik).

Do istotnych kierunków zmian należy także zaliczyć podniesienie rangi i rozszerzenie zakresu kształcenia podyplomowego i kursowego. Programy studiów podyplomowych i kursów zostały skorelowane ze zmieniającymi się programami studiów dyplomowych oraz rosnącymi wymaganiami wobec kwalifikacji oficerów zajmujących stanowiska na wyższych poziomach dowodzenia.

Podstawą merytorycznych zmian programowych był wzmożony wysiłek w zakresie badań naukowych oraz liczne prace teoretyczne, w których dominowały dwa obszary problemowe: kierunki integracji z siłami powietrznymi NATO i współczesne teorie sił powietrznych. Były to badania zmierzające głównie do zbudowania nowoczesnej teoretycznej bazy dydaktycznej, w tym podręczników i skryptów akademickich. Znaczna ich część, wykonywana na zlecenie lub we współpracy z MON, WLOP i innymi instytucjami, miała charakter prognoz, koncepcji, ekspertyz itp. prac związanych z przygotowaniem sił zbrojnych do integracji z NATO. Tym problemom poświęcono większość sympozjów i konferencji naukowych organizowanych przez wydział w latach 1996–1999.

Prace badawcze i teoretyczne obejmowały następujące główne obszary tematyczne: współczesne teorie wojny powietrznej; kierunki rozwoju współczesnych sił powietrznych; zintegrowany system obrony powietrznej NATO; siły powietrzne w koalicyjnym systemie obronnym; dowodzenie siłami powietrznymi w koalicyjnym systemie obronnym; kampanie i połączone operacje powietrzne; doktryna powietrzna NATO; zarządzanie przestrzenią powietrzną. Charakterystyczne dla tego okresu było metodologiczne i merytoryczne przewartościowanie prac naukowych oraz priorytetów badań – od przeważających często elementów pragmatyzmu i faktografii do formułowania prawidłowości i podstaw teoretycznych. Zasadniczą trudność w badaniach naukowych stanowił ograniczony dostęp do materiałów źródłowych, szczególnie dokumentów NATO o charakterze normatywnym. Tym niemniej dorobek naukowy tego okresu był powszechnie wykorzystywany we WLOP do formułowania sposobów osiągania kompatybilności i interoperacyjności polskich sił powietrznych z NATO, głównie w zakresie dowodzenia i połączonych (koalicyjnych) operacji powietrznych.

Na podstawie wyników badań opracowano liczne podręczniki i skrypty dostosowane w pełni do nowych treści kształcenia, głównie z punktu widzenia nowoczesnych teorii i doktryn użycia sił powietrznych. Do najbardziej charakterystycznych pod względem merytorycznym podręczników i skryptów wydanych w tym okresie można zaliczyć następujące: „Współczesna wojna powietrzna”; „Współczesne siły powietrzne”; „Doktryna powietrzna NATO”; „Zarządzanie przestrzenią powietrzną podczas kryzysu i wojny”; „Połączone działania powietrzne”; „Dowodzenie siłami powietrznymi NATO”; „Kierowanie zabezpieczeniem logistycznym sił powietrznych według procedur NATO”.

Ważne znaczenie dla teoretycznego i metodycznego przygotowania kadry dydaktycznej wydziału miały studia zagraniczne w uczelniach wojskowych państw

NATO, które ukończyło siedmiu oficerów. W okresie od 1994 r. oficerowie wydziału uczestniczyli w 41 różnego typu krótkotrwałych przedsięwzięciach za granicą. Były to głównie ćwiczenia, sympozja oraz wizyty w uczelniach i sztabach wojskowych.

Rok 1996 można uznać za przełomowy w działalności publicystycznej kadry dydaktycznej. Na szczególne podkreślenie zasługuje ich liczba (ponad 50 rocznie), ale także publikacje zagraniczne i książki. Znaczny udział w dorobku publicystycznym wydziału mieli studenci, którzy opublikowali w periodykach wojskowych 69 artykułów. Opracowywanie artykułów i innego typu indywidualnych prac pisemnych przez studentów stało się stałym i ważnym elementem ich edukacji.

Dziesięciolecie zaowocowało wydaniem przez nauczycieli wydziału bardzo interesujących książek naukowych, np.: „Wojna w kosmosie”, „Broń inteligentna”, „Dominacja z powietrza”.

Wysiłek wydziału w zakresie integracji z NATO oraz rozwoju teorii sił powietrznych i przygotowania nowoczesnej bazy dydaktycznej obrazują niektóre dane liczbowe. Na ogólną liczbę 142 podręczników i skryptów, wydanych w latach 1996–1999, ponad 50 z nich (54) dotyczy podstawowych zagadnień teorii użycia sił powietrznych w koalicyjnym systemie obronnym. Problematyce tej poświęcono ponadto jedną książkę, 14 prac studyjnych, 4 rozprawy doktorskie oraz większość prac dyplomowych. Zgromadzono ponad 20 oryginalnych dokumentów standaryzacyjnych sił powietrznych NATO, co jednak nie w pełni zaspokaja potrzeby dydaktyczne i badawcze.

Merytoryczne i organizacyjne przemiany programu studiów, wprowadzane ewolucyjnie, spowodowały, że od roku akademickiego 1998/99 był on w pełni porównywalny z programami podobnych wyższych uczelni wojskowych państw NATO. Opracowano podstawową bazę dydaktyczną – teoretyczną i metodyczną. Prace twórcze pozwoliły spełnić niezbędne wymagania integracyjne, ale zapewniły także wypracowanie własnych, oryginalnych rozwiązań teoretycznych i metodycznych, szczególnie w odniesieniu do narodowych problemów użycia sił powietrznych w systemie obronnym państwa. Rozbudowana baza dydaktyczna umożliwiła unowocześnienie programu studiów. Jego istotą było przechodzenie od występującego swoistego encyklopedyzmu do aktywizujących form i metod kształcenia, preferowania wiedzy teoretycznej i intelektualnej swobody wypowiedzi studentów. Prace teoretyczne i doświadczenia wyniesione ze współpracy z innymi uczelniami zaowocowały dobrym przygotowaniem kadry dydaktycznej do realizacji nowych programów studiów.

W początkowym okresie przygotowania do integracji z NATO wydział spełniał szczególną rolę wobec dowództw i sztabów WLOP – jako główne źródło informacji o siłach powietrznych Sojuszu oraz swoiste centrum edukacyjne. Oficerowie z WLOP uczestniczyli w organizowanych przez wydział wykładach, seminariach i ćwiczeniach dowódczo-sztabowych prowadzonych zgodnie z procedurami dowodzenia i metodyką szkolenia sił powietrznych NATO.

W ciągu dziesięciu lat wydział wypromował 304 absolwentów studiów dyplomowych oraz 264 na studiach i kursach podyplomowych, przy czym liczba tych ostatnich systematycznie wzrastała.

W latach 1991–2000 w Wydziale WLiOP przeprowadzono 97 przewodów doktorskich. Stopnie doktora nauk wojskowych uzyskało 23 pracowników dydaktycznych i studentów studiów doktoranckich przydzielonych do wydziału, 26 z Wyższej Szkoły Oficerskiej Sił Powietrznych (dawniej WOSL) oraz 48 z innych instytucji wojskowych, w tym głównie z WLOP, ośrodków szkoleniowych i Wojskowej Akademii Technicznej. Należy podkreślić rosnące w ostatnich latach zainteresowanie studiami doktoranckimi oficerów dowództw i sztabów WLOP. Rok 2001 rozpoczęto z ponad 50 otwartymi przewodami doktorskimi.

W omawianym okresie dwóch nauczycieli akademickich uzyskało stopnie doktora habilitowanego nauk wojskowych, a pięciu otrzymało tytuły profesora. W końcowym etapie przygotowań rozpraw habilitacyjnych są czterej oficerowie, a pięciu pracowników wydziału zamierza bronić rozpraw doktorskich w roku 2001. Doceniając znaczenie podnoszenia kwalifikacji naukowych przez nauczycieli, raz w miesiącu prowadzone są seminaria habilitacyjne z udziałem doświadczonych samodzielnych pracowników naukowych wydziału oraz zapraszanych z innych uczelni wojskowych i cywilnych.

Podkreślenia wymaga aktywne uczestnictwo wielu oficerów w pracach różnych organizacji i stowarzyszeń naukowych. Ważniejsze z nich to: Centralna Komisja ds. Tytułów i Stopni Naukowych, zespół ekspertów ds. samolotu wielozadaniowego, Centrum Reagowania Kryzysowego MON, Historyczne Towarzystwo Lotnicze, Polskie Towarzystwo Logistyczne, Zespół WLOP ds. Normalizacji, Towarzystwo Wiroplątowe, komitety redakcyjne pism wojskowych. Trzech oficerów brało udział w pracach misji pokojowych ONZ.

Dziesięciolecie Wydziału WLiOP charakteryzowało się pokoleniową zmianą kadry dydaktycznej. Pozyskano młodych, nowocześnie i wszechstronnie wykształconych wykładowców. Są wśród nich oficerowie, którzy ukończyli studia w Akademii Obrony Narodowej z wyróżnieniem.

Liczebność kadry w tym okresie utrzymywała się w zasadzie na niezmiennym poziomie około 40 pracowników dydaktyczno-naukowych. Jednocześnie malała liczba pracowników personelu zabezpieczającego proces dydaktyczny. Natomiast systematycznie wzrastało obciążenie dydaktyczne nauczycieli akademickich, które w 1990 r. wynosiło średnio około 250 godzin na jednego nauczyciela, a od 1996 r. utrzymuje się na poziomie około 330 godzin. Zdecydowanie rozszerzył się także merytoryczny i ilościowy zakres zajęć prowadzonych przez wykładowców wydziału poza AON, które nie są wliczane do pensum dydaktycznego. Są to głównie wykłady i seminaria w dowództwie i sztabach WLOP, Wyższej Szkole Oficerskiej Sił Powietrznych, ośrodkach szkoleniowych i instytucjach centralnych MON. Pod względem merytorycznym zajęcia te w ostatnich latach zostały zdominowane problematyką integracji z siłami powietrznymi NATO, szczególnie w zakresie doktryn powietrznych, dowodzenia i logistyki.

Dziesięciolecie Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej charakteryzowało się rewolucyjnymi przemianami w informatyzacji bazy dydaktycznej i zastosowaniu multimediów. Oficerowie wydziału opracowali, po raz pierwszy w AON, podręcznik multimedialny. Opracowano także ponad 30 własnych programów komputerowych, kalkulacyjnych i symulacyjnych, które wkomponowano do programu studiów. Stały się one stałym elementem wszystkich ćwiczeń, ale także innych form i metod dydaktycznych. W efekcie takich zmian programowych każdy absolwent studiów dyplomowych umiejętnie posługuje się tego typu „narzędziami” w procesie dowodzenia oraz w codziennej pracy sztabowej. Sieć komputerowa i programy symulacyjne stały się także jednymi z podstawowych narzędzi badawczych. Spektakularnym efektem informatyzacji było otwarcie wydziałowej strony w Internecie w marcu 2000 r. (www.wvlop.wp.mil.pl).

Data wstąpienia Polski do NATO w 1999 r. była dla wydziału momentem symbolicznym i uroczystym. Nie spowodowała jednak rewolucyjnych zmian w zasadniczych kierunkach działalności dydaktycznej i naukowej. W nowej sytuacji w zasadzie kontynuowano wcześniej zaplanowane przedsięwzięcia. W działalności naukowej w dalszym ciągu najważniejszym zadaniem pozostało rozwijanie nowoczesnej teorii sił powietrznych oraz badania zmierzające do pełnej integracji z NATO. Istotnym udogodnieniem stał się rosnący systematycznie, chociaż ciągle niewystarczający dostęp do materiałów źródłowych, szczególnie oryginalnych dokumentów standaryzacyjnych.

Przystąpienie do NATO zbiegło się z poważnymi pracami w zakresie programu i organizacji studiów. W 1999 r. zakończono proces modernizacji programu, uzyskując jego pełną porównywalność z programami wyższych uczelni wojskowych państw sojuszniczych, mając świadomość, że wymaga on ciągłej weryfikacji i doskonalenia. W tym samym czasie kontynuowano prace, rozpoczęte w 1998 r., nad dostosowaniem programu do nowych uwarunkowań, związanych głównie z wprowadzanymi i projektowanymi zmianami prawa o szkolnictwie wyższym w RP oraz rozpoczęciem od 2000 r. studiów magisterskich na kierunku lotnictwo.

W celach programu, w aspekcie poznawczym, wyeksponowano trzy główne obszary tematyczne:

- podstawy bezpieczeństwa,
- znaczenie przestrzeni powietrznej i unormowań prawnych jej użytkowania,
- podstawy zarządzania, a na tym tle zasady i procedury dowodzenia narodowymi oraz sojuszniczymi jednostkami sił powietrznych w działaniach bojowych i misjach pokojowych.

Założono także „nabycie przez studentów umiejętności kierowania jednostkami sił powietrznych i wypełniania funkcji sztabowych w narodowych oraz sojuszniczych organach dowodzenia”.

Realizacja programu i osiągnięcie tak sformułowanych celów umożliwi wyposażenie absolwentów w gruntowną i wszechstronną wiedzę w zakresie teorii zarządzania, bezpieczeństwa militarnego oraz dowodzenia i kierowania organizacjami militarnymi, głównie jednostkami sił powietrznych. W ten sposób będą oni przy-

gotowani do podjęcia pracy w narodowych i sojuszniczych strukturach sił powietrznych szczebla taktycznego oraz w wyższym szkolnictwie wojskowym. „Nabywanie umiejętności dowódczych i sztabowych” jest tradycyjnym i charakterystycznym celem kształcenia w uczelniach wojskowych. Należą do nich tzw. umiejętności wyższego rzędu, przede wszystkim poznanie i stosowanie metod rozwiązywania problemów taktycznych i operacyjnych. Oznacza to także konieczność opanowania „warsztatu” pracy współczesnego oficera sztabu. Dla oficerów sił powietrznych tego typu wiedza i umiejętności mają fundamentalne znaczenie. Jest to bowiem rodzaj sił zbrojnych wysoce „utechniczniony” i „zautomatyzowany”, szczególnie w obszarze rozpoznania i dowodzenia. Z tych względów w programie studiów istotną rolę przypisano kształceniu o charakterze zajęć praktycznych, głównie w zakresie nowoczesnych form, metod i „narzędzi” planowania użycia sił powietrznych. Wydział jest dobrze przygotowany do realizacji celów kształcenia w tym obszarze, które wytyczają także jeden z ważnych kierunków rozwoju bazy dydaktycznej. Stosownie do programu studiów i wynikających z niego treści kształcenia, prowadzone są prace nad dostosowaniem struktury wydziału do nowych zadań.

W badaniach naukowych zarysowane zostały na najbliższe lata dwa główne obszary tematyczne. Pierwszy z nich obejmuje prace z zakresu normalizacji, we współpracy z WLOP, w celu wypracowania norm obronnych dla polskich sił powietrznych, zgodnych ze standardami NATO. Drugi obszar dotyczy prac, których zasadniczym celem jest pogłębianie i rozwijanie teorii sił powietrznych, w szczególności w zakresie: teorii wojen i doktryn powietrznych, zarządzania i dowodzenia zasobami powietrznymi, użycia sił powietrznych w operacjach innych niż wojna.

Prace nad nową doktryną obronną były kontynuowane od przełomu lat 1997/1998. Obejmowały one studia nad charakterem zagrożeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego, z uwzględnieniem nowych uwarunkowań wynikających z członkostwa w NATO. W grudniu 1999 r. minister obrony narodowej przedstawił parlamentowi RP założenia polityki obronnej państwa, w marcu kolejnego roku założenia te zostały przyjęte przez parlament i stały się podstawą do opracowania strategii obronności Rzeczypospolitej Polskiej. Ten dokument, mający charakter doktryny obronnej państwa został przyjęty na posiedzeniu Rady Ministrów 23 maja 2000 r. Strategia obrony RP jest zgodna z założeniami „koncepcji strategicznej NATO” z 1999 r. i uznaje podstawowe funkcje i zadania Sojuszu.

W celu opracowania narodowej doktryny obronnej, przed siłami zbrojnymi RP, także przed szkolnictwem wojskowym postawiono następujące zadania ogólne:

- poznanie procedur, dokumentów i zasad stosowanych w procesie dowodzenia, opracowanie nowych dokumentów normatywnych, uwzględniających standaryzacyjne wymogi NATO;
- doskonalenie znajomości języków obcych, zgodnie z wymogami NATO, w tym zintensyfikowanie kształcenia językowego oraz uczestniczenia w procesie dydaktyczno-metodycznym nt. taktyki, sztuki operacyjnej, systemów uzbrojenia i organizacji wojsk;

– dostosowanie struktur jednostek (sztabów) i przebudowanie ich struktur odpowiednio do stanu sił i środków oraz zadań realizowanych w Sojuszu.

Wydział od początku aktywnie uczestniczy w opracowaniu narodowej doktryny obronnej, głównie w części dotyczącej bezpieczeństwa w wymiarze powietrznym.

W 2000 r. MON wydaje decyzję, że absolwenci wydziału mają uzyskiwać tytuł zawodowy magistra lotnictwa. W związku z powyższym rozpoczęto prace nad programem studiów magisterskich na kierunku lotnictwo. Równoległe z inicjatywy komendanta wydziału – płk. prof. dr. hab. Wojciecha Michalaka przedstawiono na posiedzeniu Rady Wydziału, a następnie na posiedzeniu Senatu AON koncepcję uruchomienia w wydziale jednolitych i uzupełniających zaocznych studiów magisterskich na kierunku lotnictwo w dwóch specjalnościach: zarządzanie ruchem lotniczym oraz zarządzanie organizacjami lotniczymi. Zaproponowana inicjatywa spotkała się z poparciem obu gremiów naukowych. Komendant wydziału uzasadniając słuszność tej koncepcji wyjaśnił, iż miał na uwadze wypełnienie istniejącej luki, jaka od lat występowała w procesie kształcenia, a właściwie jego braku dla potrzeb lotnictwa działającego w układzie sojuszniczym i w gospodarce wolnorynkowej. Ponadto kierunek ten w sposób znaczący integruje społeczność wojskową i cywilną, które dotychczas tworzyły dwa odrębne podsystemy edukacyjne. Według przeprowadzonych wstępnych kalkulacji i symulacji, taki rodzaj studiów pozwoli, zarówno młodzieży zafascynowanej lotnictwem, jak i już pracującym w branży lotniczej, na uzyskiwanie wyższego wykształcenia. Uruchomienie zaocznych studiów magisterskich było także swoistą odpowiedzialnością środowiska naukowego na potrzebę kształcenia i podwyższania kwalifikacji zawodowych pracowników cywilno-wojskowego systemu zarządzania ruchem lotniczym. Międzynarodowe standardy i uwarunkowania stawiają wobec cywilnych i wojskowych kadr tego systemu szczególne wysokie wymagania zarówno w zakresie wiedzy, jak i umiejętności. Uniwersalność wykształcenia w zarządzaniu cywilnym i wojskowym ruchem lotniczym umożliwi elastyczne i wszechstronne wykorzystanie (zatrudnianie) pracowników.

Uroczysta inauguracja pierwszego roku nowych studiów zaocznych na kierunku lotnictwo miała miejsce dnia 6 października 2001 r. w sali kinowej Klubu AON. Inauguracji dokonał komendant-dziekan Wydziału WLOP w obecności rektora AON, wielu dostojnych gości i delegacji reprezentujących różne środowiska lotnicze. W swoim wystąpieniu nakreślił cele i zadania, jakie stoją przed studentami, wydziałem i uczelnią. Wykład inauguracyjny wygłosił gen. broni pil. dr hab. Jerzy Gotowała, w którym określił misję lotnictwa cywilnego i wojskowego w XXI wieku.

Był to bardzo ważny i doniosły moment w funkcjonowaniu wydziału, który otwierał nowy okres rozwoju w niemal 50-letniej jego historii. Był to akt ważny także dla całej społeczności wydziału i środowiska lotniczego, które otrzymało doskonałe możliwości do podwyższania swoich kwalifikacji, warunki zintensyfikowania integracji lotnictwa cywilnego i wojskowego.

W lutym 2002 r. na studiach zaocznych uruchomiono podyplomowe studia na kierunku zarządzanie lotnictwem. Na studia przyjęto około 80 osób reprezentujących pracowników instytucji lotniczych, takich jak: PP Porty Lotnicze, Aeroklub

Polski, Wojska Lotnicze i Obrony Powietrznej, PPL „LOT”, Agencja Ruchu Lotniczego i wiele innych.

Wszystkie wymienione zmiany związane z uruchomieniem studiów zaocznych spowodowały, iż ukształtowała się nieco zmieniona struktura organizacyjna wydziału przy znacznie zmniejszonym składzie kadry dydaktyczno-naukowej. W połowie 2002 r. Wydział Lotnictwa i Obrony Powietrznej funkcjonował w składzie trzech etatowych katedr i etatowego Zakładu Operacji Połączonych Sił Powietrznych. W wydziale było zatrudnionych ogółem 31 osób kadry zawodowej, w tym 26 na etatach dydaktycznych oraz 5 na administracyjnych. Kadre wspierało 18 pracowników cywilnych, w tym 6 zatrudnionych na etatach dydaktycznych.

Wraz z nastaniem 2003 r. wydział wszedł w rok jubileuszu, z kolejną zmianą. W lutym 2003 r. zakończył służbę wojskową komendant-dziekan płk prof. dr hab. Wojciech Michalak, który pozostał w wydziale jako cywilny nauczyciel akademicki. Od 5 lutego 2003 r. obowiązki komendanta-dziekana Wydziału Lotnictwa i Obrony Powietrznej przyjął płk pil. dr hab. Stanisław Zajas – długoletni pracownik Katedry Lotnictwa. W końcu lutego odbyła się w wydziale pierwsza promocja absolwentów Zaocznego Podyplomowego Studium na kierunku zarządzanie lotnictwem. Swoje wykształcenie podwyższyło ogółem 57 osób, w tym wiele pań. Z każdym rokiem powiększa się stan studentów na studiach zaocznych. Wraz ze wzrostem liczby studiujących zwiększają się także obowiązki kadry dydaktycznej i personelu pomocniczego, zwłaszcza dziekanatu studiów zaocznych.

Zbliżająca się jesienią 2003 r. – 50. rocznica funkcjonowania wydziału w strukturach ASG WP i AON jest doskonałą okazją do przedstawienia jego rozwoju i bogatego dorobku. Pół wieku działalności przyniosło znaczący wkład całej społeczności wydziału w proces kształcenia kadr lotnictwa i obrony powietrznej. Przez ten okres wypromowano na studiach dyplomowych, doktoranckich i różnego rodzaju kursach doskonalących ponad tysiąc oficerów różnych specjalności, którzy dzięki nabytej i doskonalonej tu wiedzy osiągnęli wysokie szczeble wojskowej kariery. W wydziale przez ten okres pracowało ponad dwieście osób kadry zawodowej, w tym kilkunastu profesorów, kilku generałów oraz ponad stu wysokokwalifikowanych nauczycieli akademickich. Pracę administracyjną wykonywało kilkudziesięciu oficerów, chorążych i podoficerów przy wydatnym wsparciu takiej samej liczby niezastąpionych pracowników cywilnych. To dzięki ich wzorowej i nienagannej pracy wydział wszedł w XXI wiek ze wspaniałymi osiągnięciami, mimo iż dane mu było funkcjonować w bardzo trudnych czasach.

Atmosfera i charakter studiów 1991-2003 (subiektywne wrażenia wykładowcy)

Służbę w akademii (ASG) rozpocząłem w sierpniu 1987 r. i z perspektywy minionego czasu mogę z dużą pewnością stwierdzić, że jej przebieg był dosyć typowy dla wielu moich starszych i młodszych kolegów wykładowców. W moim przypadku można scharakteryzować go następująco:

- Zaczynałem pracę w Układzie Warszawskim, a kończyłem w NATO.
- Zaczynałem jako jeden z najmłodszych, kończyłem jako jeden z najstarszych w wydziale.
- Zaczynałem służbę w wojskach OPK, kończąc utożsamiałem się z SP.
- Zaczynałem postępując się przy redakcji opracowań jako podstawową metodą maszynową „REKLE” (od rosyjskiego „riez i klej”), kończyłem w czasach, gdy brak komputera osobistego uniemożliwiał jakkolwiek pracę twórczą.
- Zaczynałem gdy zdarzało się że, ważniejszym od przeprowadzenia zajęć był dobrze opracowany konspekt, zaś ostatnio liczyła się przede wszystkim merytoryczna strona procesu dydaktycznego.
- Zaczynałem gdy decyzja dowódcy dowolnego szczebla musiała być zameldowana z pamięci, a mapy przypominały arcydzieła sztuki – potem meldunek-referat odczytywano, a grafika (na folii) ilustrująca ideę decyzji czasami przypominała ręczne szkice Picasso.
- Zaczynałem gdy w kontaktach z sąsiadami królował język rosyjski, a potem nastały czasy, gdy bez znajomości angielskiego nie można było napisać poprawnej merytorycznie pracy dyplomowej – nie mówiąc o prowadzeniu badań naukowych.
- Zaczynałem gdy inspiracją odkryć naukowych były wyjazdy do ZSRR, potem po wizytach w armiach państw członków NATO powstawały nowe oryginalne skrypty i jeszcze poważniejsze opracowania.

W tym kontekście, z racji dysponowania przeze mnie określonym czasem, ograniczę się zaledwie do kilku zdarzeń z niezwykle bogatego w wydarzenia i emocje okresu. Ranga zdarzeń, o których wspomnę będzie odwrotnie proporcjonalna do ilości i znaczenia zasadniczych zajęć wykładowcy, którymi były: wykłady, semina-ria, ćwiczenia, przyjmowanie lub zdawanie egzaminów, kierowanie pracami dyplomowymi lub spełnianie roli kierownika taktycznej grupy szkoleniowej oraz praca wydawnicza itd. Na te tematy, składające się na codzienny trud, wiele mówili moi przedmówcy.

Niewątpliwie najwięcej wrażeń przynosiły wizyty w uczelniach i jednostkach wojskowych państw NATO. Miałem przyjemność być w Akademii Dowodzenia w Hamburgu (1996 r.), w CID w Paryżu (uczelnia wojskowa kształcąca na poziomie odpowiadającym naszemu PSOS) oraz we francuskiej bazie lotniczej w Luxeil.

W Hamburgu, podczas naprawdę roboczej wizyty, grupę wykładowców pod kierownictwem komendanta wydziału Pana płk. W. Michalaka interesował przede wszystkim proces dydaktyczny oraz uzyskanie merytorycznych podstaw do realizacji ambitnego planu zorganizowania pierwszego lub jednego z pierwszych wydziałowego ćwiczenia w oparciu o natowskie procedury dowodzenia. Wizyta bardzo owocna, a w kontekście wrażeń przytoczę następujące przykłady: meldunki studentów oceniał „liniowy” dowódca w stopniu generała; gdy jeden z referujących rozpoczął wystąpienie po niemiecku na prośbę prowadzącego (ze względu na gości z Polski) przeszedł na angielski i płynnie kontynuował wystąpienie.

Natomiast w Paryżu byłem pod wrażeniem organizacji studiów. Kadra zawodowa uczelni stanowiła stosunkowo nieliczną grupę. Wykłady w zasadzie prowadzili wysocy dowódcy, znani politycy i przemysłowcy (jak to powiedział jeden z oficerów „ludzie z pierwszych stron gazet i znani goście programów telewizji francuskiej”). Oficerowie, pracownicy uczelni (swego rodzaju dowódcy kursów) prowadzili ćwiczenia i kompleksowo oceniali słuchaczy. Informatyzacja kadry po francusku polegała na tym, że student rozpoczynając studia otrzymywał do wyłącznego użytkowania przenośny komputer, z możliwością podłączenia się do uczelnianej sieci komputerowej. Po roku studiów odchodził do dalszej służby ze „swoim” komputerem, co zdaniem byłych studentów w znaczący sposób wpływało na szybkość informatyzacji „w terenie”. Już wówczas we wszystkich najważniejszych wykładach udział brała jednocześnie cała uczelnia (słuchacze i kadra). Była to swego rodzaju „telekonferencja” polegająca na tym, że słuchacze (ok. 400 osób) znajdowali się w kilku salach, w których na telebimach widziano i słyszano występującego (zazwyczaj znajdującego się w sali największej), przy czym była możliwość z każdej sali zadać pytania, a pytany polityk na ekranie znajdującym się w jego sali widział i słyszał osobę zadającą pytanie.

Z kolei, baza lotnicza w Luxeil zaskoczyła mnie takimi „drobiazgami” jak, np.: okazało się, że na jednym lotnisku mogą bazować trzy bojowe eskadry różnego przeznaczenia, a ogólnie uznanym za gospodarza był dowódca bazy (nota bene stanowisko będące marzeniem każdego francuskiego pilota). Obrona przeciwlotnicza bazy – zapoznanie się z nią było zasadniczym celem wizyty, to bateria wyposażona w PZR Crotale i Mistral oraz przeciwlotniczą broń strzelecką, mogłaby być wzorem dla naszych lotnisk.

W aspekcie kontaktów międzynarodowych również w wydziale miały miejsce ciekawe zdarzenia. W jednej z grup szkoleniowych studiował oficer niemiecki, a w 1998 r. na staż przybył oficer francuski SP J.F. LIPKA. Ponieważ, przed przybyciem do Polski zajmował stanowisko dowódcy eskadry myśliwców, nosicieli broni jądrowej – brał on wielokrotnie udział w misjach natowskiego lotnictwa myśliwskiego w wielu częściach świata – był wówczas jedyną osobą, która z autopsji

i od podszewki znała organizację i prowadzenie COMAO. Dla wielu osób był więc wiarygodnym interpretatorem regulaminowych zapisów znanych nam zasadniczo wyłącznie z dokumentów. Jego pobyt w akademii zaowocował nie tylko poznaniem przez nas SP Francji, ale również przyspieszył i uwiarygodnił znajomość natowskich procedur szczególnie na szczeblu taktycznym. Myślę, że wielu z nas mile wspomina tego niezwykle sympatycznego, uczynnego pilota. Pamiętał o nas również wówczas, gdy przez kolejne trzy lata pracował w Polsce jako attaché lotniczy.

Natomiast w wydziale, oprócz licznych przemian merytoryczno-metodycznych, przeżyaliśmy etap komputeryzacji. Dla wielu osób przewodnikiem w tym okresie był płk Z. GROSZEK. To on wprowadzał nas w świat informatyki, a jego umiejętności i wiedza w tym zakresie powodowały, że „nie taki diabeł był straszny”. Jego pomoc była wielokrotnie cenniejsza niż modne wówczas kursy komputerowe. Później gdy już sami opanowaliśmy te narzędzia szybko staliśmy się w tym zakresie przykładem dla studentów, a decyzja komendy wydziału o obowiązkowym korzystaniu z komputera podczas obrony prac dyplomowych, przekonała nawet najbardziej opornych studentów do zalet „maszyn cyfrowych”. Zresztą zrozumienie ze strony naszych wychowanków dotyczyło nie tylko tego zagadnienia. Zapoznając się z teorią i praktyką prowadzenia operacji powietrznych ze zrozumieniem przyjmowali argumenty, że kształcimy ich nie na „jutro”, a na „przyszłość”, być może odległą. Sądzę, że kontakty ze studentami były partnerskie. Potwierdzały to liczne wyrazy sympatii okazywane nam podczas wizyt w jednostkach, jak również zaproszenia na „rocznicowe” spotkania grup absolwentów.

Ważną rolę dydaktyczną oraz integracyjną spełniały ćwiczenia studentów z wykorzystaniem obiektów wojsk (np. SD KOP lub SD brygad) oraz podróże studyjne. Podczas ćwiczeń i podróży zawsze spotykaliśmy się z dużą życzliwością ze strony dowództw i kadry jednostek. Możliwość praktycznego działania na realnych SD, bezpośrednia obserwacja pracy bojowej w wykonaniu specjalistów, a potem osobisty udział w dowodzeniu w założonej sytuacji taktyczno-operacyjnej była bardzo ceniona nie tylko przez wykładowców, ale przede wszystkim przez studentów, podkreślali to często podczas nieformalnych spotkań zazwyczaj kończących ćwiczenia wyjazdowe.

Istotny wpływ na atmosferę pracy wykładowców w wydziale miały kontakty towarzyskie w ramach katedr w godzinach i po godzinach służbowych. Powszechnym zwyczajem były mile wspomniane spotkania świąteczne. W katedrze kierowanej przez Pana płk. S. ANTCZAKA szczególnie ceniona była obecność na nich emerytów, byłych pracowników katedry. Ale zdarzały się inne formy spotkań integracyjnych. Np. w katedrze OP inicjatywa spotkania się po godzinach przy muzyce i dobrej kuchni spotkała się z żywą aprobatą ówczesnego kierownika katedry Pana płk. B. Zdrodowskiego i szybko stały się tradycją spotkania dancinowe z udziałem naszych małżonek. Odbywały się one zazwyczaj na początku roku akademickiego. Z biegiem czasu zastąpione zostały nie mniej udanymi spotkaniami na łonie natury.

Reasumując jednym zdaniem – charakter studiów w omawianym okresie był bardzo twórczy, a atmosfera znakomita.

Wspomnienia i doświadczenia z okresu studiów w wydziale w latach 1993-1995

Początek lat dziewięćdziesiątych był pierwszymi latami „samodzielności obronnej” Polski, kolokwialnego określenia bycia poza sojuszami militarno-politycznymi i zdania tylko na własne siły w obliczu rozpadu Związku Radzieckiego i niestabilności w naszej części Europy. Partnerstwo dla pokoju zainicjowane przez USA traktowaliśmy wtedy jako studenci bardziej jako listek figowy niż rzeczywisty przesłaniek do członkostwa w NATO. W siłach zbrojnych nastąpiło połączenie WL i WOPK w jeden rodzaj sił zbrojnych, tworzono też załączki nowej jakościowo formacji – kawalerii powietrznej. Były to też trudne początki „cywilnej kontroli nad siłami zbrojnymi” co dobitnie uwiarydliły „obiad drawski”, walka o kontrolę nad „resortami siłowymi”, czy wreszcie ówczesny styl kierowania resortem obrony narodowej.

Kandydaci na studia w AON byli ludźmi doświadczonymi i młodymi. Po fali rezygnacji i wcześniejszego odchodzenia na emeryturę całej generacji lotniczych kadr dowódczych, większość z nas rozpoczynała studia jako kapitanowie lub porucznicy z kilkuletnim doświadczeniem w dowodzeniu eskadrą lotniczą. Część była dowódcami eskadr, większość zastępcami dowódców. Osobiście rozpocząłem studia jako szef sztabu 1 elmb 6 plmb w Pile. Novum był pomysł, aby po siedmiu latach służby, każdy oficer bez względu na zajmowane stanowisko służbowe mógł ubiegać się o przyjęcie na studia w AON. W konsekwencji kilku z naszych kolegów rozpoczęło studia jako starsi piloci, bez większych doświadczeń dowódczo-sztabowych.

Studia trwały dwa lata i były poprzedzone sześciomiesięcznym kursem językowym. Chociaż wszyscy rozumieli, że to język angielski będzie tym najważniejszym, to organizacja szkolenia językowego odzwierciedlała bardziej potrzeby studium językowego niż wojsk, i w konsekwencji podzielono nas dość równomiernie na grupy nauczania języka angielskiego, francuskiego, niemieckiego i rosyjskiego. Ukie-runkowanie na język angielski miało nadejść dopiero później.

Dwa lata studiów były edukacją o wyraźnym profilu dowódczo-sztabowym. Taktyka i dowodzenie były przedmiotami kierunkowymi, co widać było po ich udziale w ogólnej liczbie godzin studiów. Podejście do nauczania można byłoby określić jako blokowe nauczanie od podstaw do coraz bardziej skomplikowanych zagadnień operacyjno-taktycznych. Szczegółowo rozpatrywaliśmy najpierw zagadnienia związane z działaniami pułków wszystkich rodzajów lotnictwa, aby potem przejść do studiowania problemów działań dywizji lotnictwa i zakończyć na szczeblu kor-

pusu lotniczego. Każdy z bloków tematycznych rozpoczynał się wykładami, po których następował cykl ćwiczeń grupowych i kończył w formie wyjazdowego seminarium w dowództwie jednostki danego rodzaju lotnictwa i szczebla dowodzenia. Jako grupa dowódczo-sztabowa kierunku wojska lotnicze szczegółowo rozpatrywaliśmy również taktyczne założenia użycia wojsk lądowych, które mieliśmy wspierać. Studia obejmowały obronę i natarcie dywizji zmechanizowanej, w tym rekonesans w terenie, a w drugim roku studiów operacje korpusu zmechanizowanego.

Intensywność ćwiczeń była mniejsza niż na początku lat 80., ale wciąż było ich kilkanaście w ciągu roku studiów. Zaliczenie każdego semestru rozpoczynało się rozwiązaniem epizodu taktycznego i wypracowaniem zamiaru lub decyzji dowódcy lotniczego (pułku, dywizji bądź korpusu lotniczego), a więc mapa i dokument tekstowy, które były świetnym wstępem do bardziej szczegółowego sprawdzenia wiedzy studenta w trakcie egzaminu ustnego. Rok studiów kończył się niemal miesiącem ćwiczeń, które dzisiaj określilibyśmy mianem „joint”. Wspólnie ze studentami wydziału wojsk lądowych oraz słuchaczami PSOS tworzyliśmy dowództwo korpusu zmechanizowanego, z mobilnymi dowództwami dywizji i brygad zmieniającymi raz na dobę położenie na poligonie żagańskim czy drawskim. Ćwiczenia trwały nieprzerwanie przez pięć do sześciu dni, co było dobrym sprawdzianem odporności na trudy żołnierskiego życia. Nie wszyscy ten sprawdzian zaliczali. Ćwiczenia uczyły zespołowości działania i umiejętności rozróżniania rzeczy ważnych i mniej ważnych. Deficyt czasu był wpisany w filozofię studiów. Podobnie, nie sposób było nauczyć się wszystkiego. Trzeba było podjąć decyzję, których szczegółów nie będzie się znało.

Wymagania wykładowców, w powiązaniu z chyba świadomym przeładowaniem programu kształcenia, stwarzała warunki do selekcji studentów i eliminowania najsłabszych i najmniej sumiennych. Z czterdziestu studentów, którzy rozpoczęli studia w wydziale w 1993 roku promowano w 1995 roku trzydziestu sześciu. Zaliczenie egzaminu w pierwszym podejściu było dowodem ugruntowanej wiedzy z danego przedmiotu. Ale nie było sesji, aby przynajmniej jedna trzecia z nas nie musiała zaliczać egzaminów poprawkowych. Ci, którzy musieli to uczynić mieli jeszcze bardziej dogłębną wiedzę z danego przedmiotu. Egzamin komisyjny powodował, że student osiągał wiedzę porównywalną z wiedzą wykładowcy tego przedmiotu. Jakim kosztem to już jakby inna historia.

Z perspektywy ośmiu lat mogę stwierdzić, że Wydział Lotnictwa i OP AON w latach 1993–1995 był jednym z najbardziej profesjonalnych wydziałów uczelni wojskowej, które mogłem porównać.

Wysoki profesjonalizm i ścisła więź z WLOP i LWL dawały wymierne rezultaty. Absolwenci wydziału natychmiast po promocji obejmowali stanowiska służbowe w dowództwach oddziałów lotnictwa, w praktyce sprawdzając wiedzę teoretyczną zdobytą w akademii. Kontynuacja i synchronizacja studiów z dalszą karierą wojskową większości absolwentów była wyraźnie widoczna i w pełni przewidywalna. Jeśli miałbym wskazać na jedną tylko zaletę studiów w odniesieniu do wiedzy profesjonalnej, to byłaby to zdolność do rozumienia kompleksowości walki zbrojnej na

wszystkich jej szczeblach oraz umiejętność dokonywania ocen operacyjno-taktycznych, nie tylko w odniesieniu do swojej wąsko pojmowanej specjalności wojskowej, ale przez pryzmat celów działania wszystkich sił zaangażowanych w walce. Umiejętność taką można dostrzec u bardzo niewielkiej grupy najmłodszych absolwentów wydziału. Nie jest ona również powszechna u naszych sojuszników. To czego nie udało się zachować w ciągłości tradycji edukacyjnej wydziału, to w mojej opinii właśnie wspomniany profesjonalizm i szeroka perspektywa spojrzenia. Zastąpiły je ogólny przegląd uwarunkowań strategicznych i wąska wiedza specjalistyczna wyniesiona przez studentów z jednostek wojskowych. Zabrakło spajającej je wiedzy operacyjnej i myślenia w szerszych kategoriach operacyjno-taktycznych. Ale, to raczej „signum temporis”, a nie jednostkowy problem Wydziału WLOP AON.

Wspomnienia ze studiów byłyby niepełne bez spostrzeżeń natury kulturowej. Lata 1993–1995 nie były już erą brydża. W karty właściwie nikt już nie grał. Sport coraz bardziej stawał się formą wspólnego spędzania czasu przez studentów. Aczkolwiek lotnicza herbata nie do końca odeszła w zapomnienie, to jednak podstawowym napojem podczas spotkań nieformalnych stawało się piwo (kto za kilka lat będzie pamiętał co to było EB? – wówczas najmodniejsze piwo w kraju).

Studia były epoką „ksero”. Kopiowaliśmy naprawdę dużo i nie zawsze, gdy to było potrzebne. Komputery nie zdominowały procesu dydaktycznego i jeszcze w 1995 roku ich wykorzystanie przez nas sprowadzało się do programów taktycznych „Przenikanie” czy „Promień”. Podstawowym edytorem był wówczas TAG, a pierwsze „Wordy” jeśli nawet były, to gdzieś daleko i niedostępne. „Power Point” rozpoczął swoją karierę w wydziale już rok później, ale za moich studenckich czasów nie był jeszcze ogólnie dostępny. Podobnie było z Internetem. Wiedzieliśmy, że jest, ale był wtedy nieosiągalny.

Kariery wojskowe kolegów, z którymi wspólnie studiowałem w wydziale potoczyły się w różny sposób. Wspólną cechą wszystkich naszych karier stało się to, że rozpoczynały się one jeszcze w czasach Układu Warszawskiego, przypadły na lata przygotowań do członkostwa w NATO i są kontynuowane w pierwszych latach udziału Polski w Sojuszu. Nie będzie przesadą stwierdzenie, że absolwenci wydziału z lat 1993–1995 stanowią obecnie trzon kadr dowódczych i sztabowych w Dowództwie WLOP, brygadach i eskadrach lotnictwa oraz jednostkach lotnictwa wojsk lądowych, a także reprezentują lotnictwo w zintegrowanych strukturach dowodzenia NATO.

Dzień dzisiejszy i kierunki rozwoju Wydziału Lotnictwa i Obrony Powietrznej

W dzisiejszych wystąpieniach były prezentowane odniesienia do obecnych warunków funkcjonowania wydziału. Wynikają one z ugruntowanego członkostwa w Sojuszu Północnoatlantyckim, permanentnej restrukturyzacji sił zbrojnych i szkolnictwa wojskowego, zmniejszających się nakładów budżetowych na siły zbrojne. Przyjęcie przez rząd i parlament założeń, że siły zbrojne RP mają być mniejsze, lecz lepiej wyposażone i wyszkolone (co założono w „Programie przebudowy i rozwoju SZ RP w latach 2003–2008”) ma bezpośredni wpływ na miejsce, rolę i sposób funkcjonowania Akademii Obrony Narodowej i Wydziału Lotnictwa i OP w systemie szkolnictwa wojskowego. Skutkuje to przede wszystkim zmniejszaniem się ilości studentów wojskowych (oficerów) na stacjonarnych uzupełniających (2,5-letnich) studiach magisterskich.

Akademia Obrony Narodowej, jako uczelnia państwowa (co wynika z uchwalonej w marcu 2003 r. ustawy o AON) ma kształcić dla potrzeb obronności studentów wojskowych i cywilnych. To powoduje, że w AON i w Wydziale Lotnictwa i OP rozwijana jest oferta skierowana do osób cywilnych w formie studiów zaocznych, a także (w mniejszym jak na razie zakresie) w formie studiów dziennych.

Studia magisterskie na kierunku **lotnictwo** zapewniają wszechstronne przygotowanie kadr dowódczych i sztabowych sił powietrznych oraz lotnictwa wojsk lądowych, zdolnych efektywnie kierować organizacjami wojskowymi, w układzie sojuszniczym i koalicyjnym, na obszarze kraju i poza nim, umiających skutecznie wykorzystywać nowoczesne środki walki i technikę bojową, a także potrafiących funkcjonować w strukturach poza siłami zbrojnymi.

Główne cele kształcenia to:

1. Poznanie:

- Podstaw bezpieczeństwa;
- Znaczenia przestrzeni powietrznej i unormowań prawnych jej użytkowania;
- Zasad użycia lotnictwa oraz innych jednostek sił powietrznych i lotnictwa wojsk lądowych w operacjach wojennych i pozawojennych;
- Podstaw zarządzania i na tym tle zasad i procedur dowodzenia narodowymi i sojuszniczymi jednostkami sił powietrznych w działaniach wojennych i pozawojennych.

2. Nabycie umiejętności:

– Kierowania jednostkami sił powietrznych i lotnictwa wojsk lądowych oraz wypełniania funkcji sztabowych w narodowych oraz sojusznicznych organach dowodzenia.

Kształcenie na kierunku lotnictwo prowadzi się w systemie zintegrowanym, tj. w grupach oficerów wszystkich specjalności sił powietrznych oraz lotnictwa wojsk lądowych i marynarki wojennej. Ponadto program przewiduje doskonalenie specjalistyczne, które prowadzi się w grupach oficerów rodzajów wojsk.

Program przewiduje indywidualizację kształcenia poprzez przedmioty fakultatywne, przedsięwzięcia studyjne, opracowanie prac promocyjnych oraz cykle zajęć z przedstawicielami instytucji wojskowych i cywilnych.

Studia trwają pięć semestrów i obejmują:

I semestr – intensywny kurs języka angielskiego, historię rozwoju sił powietrznych, podstawy bezpieczeństwa, teorię konfliktów i zasady prawa międzynarodowego.

II semestr – podstawy teoretyczne organizacji zarządzania, socjologii i psychologii dowodzenia, roli oraz znaczenia potęgi powietrznej, sztuki wojennej, działań operacyjnych, podstaw ekonomii i logistyki, doktryn i strategii militarnych.

III semestr – taktykę rodzajów wojsk sił powietrznych.

IV semestr – dowodzenie jednostkami sił powietrznych szczebla taktycznego i lotnictwem wojsk lądowych oraz problematykę szkolenia operacyjno-taktycznego sił powietrznych.

V semestr – dowodzenie siłami powietrznymi na szczeblu operacyjnym w operacjach wojennych i reagowania kryzysowego, ćwiczenia grupowe i dowódczo-sztabowe (operacje wojenne i pozawojenne).

Na studiach zaocznych celem kształcenia jest wyposażenie absolwentów w gruntowną i wszechstronną wiedzę o zarządzaniu organizacjami lotniczymi i ruchem lotniczym oraz wyposażenie w umiejętności jej twórczego i praktycznego stosowania.

Zadania badawcze

Badania naukowe poświęcone są najistotniejszym problemom sił powietrznych, a w szczególności: znaczeniu i zadaniom potęgi powietrznej w realizacji polityki, trendom rozwojowym sił powietrznych, powietrznym systemom walki, walce informacyjnej oraz zastosowaniu symulacyjnych modeli działań powietrznych.

Badania podstawowe ukierunkowane są na: poszukiwanie prawidłowości rozwoju działań w wymiarze powietrznym, formułowanie zasad ogólnych i szczegółowych użycia oddziałów i pododdziałów sił powietrznych w operacjach pokojowych oraz doskonalenia procedur dowodzenia.

Badania stosowane ukierunkowane są na: opracowanie materiałów dydaktycznych (podręczników, skryptów, materiałów studyjnych) oraz stworzenie warunków do wdrożenia symulacyjnego systemu informatycznego wspomagającego procesy dydaktyczne i naukowe.

Promocja wiedzy

Promowanie wiedzy i dorobku wydziału w siłach zbrojnych poprzez podejmowanie przedsięwzięć naukowych, w tym wymianę doświadczeń, wykłady i informacje, udział w pracach badawczych, publikacje w czasopismach i periodykach wojskowych oraz współpracę z instytucjami i ośrodkami naukowo-dydaktycznymi w kraju i za granicą.

W wydziale realizowane są:

- uzupełniające magisterskie studia stacjonarne na kierunku lotnictwo dla oficerów kierowanych z Departamentu Kadr MON;
- Kursy Taktyczno-Operacyjne Oficerów Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej;
- uzupełniające i pełne studia magisterskie na kierunku lotnictwo w specjalnościach: zarządzanie organizacjami lotniczymi i zarządzanie ruchem lotniczym;
- Zaoczne Podyplomowe Studium Zarządzania Lotnictwem.

Aktualnie w wydziale łącznie studiuje 709 osób w 24 grupach szkoleniowych (tab. 1 i 2) oraz sprawujemy opiekę merytoryczną nad grupą 14 specjalistów wojsk obrony przeciwlotniczej studiujących w Wydziale Wojsk Lądowych.

Tabela 1

Studia stacjonarne

Wyszczególnienie	I semestr	III semestr	V semestr	KTO O WLOP
Liczba grup	1	1	2	2
Liczba studentów	15 (2 zagran. – RFN, Węgry)	12	21	19 04 – 06. 2003
Razem	48			19
Ogółem	67			

Tabela 2

Studia zaoczne

Wyszczególnienie	Uzupełniające		Pełne			Podyplomowe
	Pierwszy rok	Drugi rok	Pierwszy rok	Drugi rok	Trzeci rok	
Lata studiów						
Liczba grup	4	4	4	4	4	1
Liczba studentów	149	87	139	93	116	98
Razem	236		348			98
Ogółem	682					

Wydział ma także duży wkład w realizację studiów doktoranckich (tab. 3). W wydziale studiuje aktualnie 32 doktorantów, z czego 27 w trybie indywidualnym oraz 5 w trybie zaocznym. Od roku akademickiego 2003/2004 rozpocznie dodatkowo studia zaoczne 5 doktorantów.

Studia doktoranckie

Wyszczególnienie	Rodzaj studiów		
	stacjonarne	zaoczne	tryb indywidualny
	-	5	27
Ogółem	32		

Struktura organizacyjna wydziału

W skład Wydziału Lotnictwa i Obrony Powietrznej wchodzi następujące etatowe komórki organizacyjne:

- Komenda,
- Katedra Lotnictwa (odpowiada za problematykę całości lotnictwa, w tym wojskowego i cywilnego),
- Katedra Obrony Powietrznej (odpowiada za problematykę obrony powietrznej, w tym przeciwrakietowej, OPL sił lądowych i morskich),
- Katedra Dowodzenia Siłami Powietrznymi (odpowiada za problematykę zarządzania i dowodzenia siłami powietrznymi oraz zarządzania przestrzenią powietrzną),
- Zakład Operacji Powietrznych (odpowiada za problematykę operacyjną wymiaru powietrznego),
- Wydział Szkolenia (jest organem administracyjnym, odpowiadającym za planowanie i koordynację wszelkich przedsięwzięć realizowanych w wydziale (poza studiami zaocznymi),
- Dziekanat Studiów Zaocznych ((jest organem administracyjnym, odpowiadającym za planowanie i koordynację wszelkich przedsięwzięć realizowanych w wydziale na studiach zaocznych).

Organem opiniującym i doradczym komendanta-dziekana jest Rada Wydziału. Ponadto w wydziale funkcjonuje nieetatowy zespół ds. studentów, który pomaga rozwiązywać problemy studentów – oficerów studiów stacjonarnych.

W katedrach powołane są nieetatowe zespoły celowe:

- w Katedrze Lotnictwa – zespoły: lotnictwa sił powietrznych i lotnictwa wojsk lądowych;
- w Katedrze Obrony Powietrznej – zespoły: obrony powietrznej i obrony przeciwlotniczej;
- w Katedrze Dowodzenia SP – zespoły: dowodzenia i automatyzacji dowodzenia.

Obsada personalna wydziału

W wydziale zatrudnionych jest 50 pracowników (tab. 4), z czego 45 w działalności budżetowej i pozabudżetowej. Wśród nich jest 31 żołnierzy zawodowych i 19 pracowników cywilnych. Na etatach dydaktyczno-naukowych zatrudnionych jest 32 pracowników, a administracyjno-technicznych 14 i gospodarczych 4.

Tabela 4

Stan pracowników Wydziału Lotnictwa i Obrony Powietrznej

Działalność budżetowa				Działalność pozabudżetowa	
Żołnierze zawodowi		Pracownicy cywilni		Żołn. zawod.	Prac. cyw.
Pracownicy dyd.-nauk.	Pracownicy zabezpiecz.	Pracownicy dyd.-nauk.	Pracownicy zabezpiecz.	Pracownicy dyd.-nauk.	Pracownicy zabezpiecz.
26	5	6	8	-	5
Razem: 31		14		5	
Ogółem: 50					

Kadrę dydaktyczno-naukową tworzą (tab. 5): 26 żołnierzy i 6 pracowników cywilnych. Jest wśród nich 4 profesorów (pracownicy cywilni), 9 doktorów habilitowanych (7 wojskowych i 2 pracowników cywilnych), 15 doktorów (wszyscy żołnierze zawodowi) oraz 4 oficerów dyplomowanych.

Tabela 5

Potencjał naukowy wydziału

Profesorowie		Doktorzy habilitowani		Doktorzy	Of. dypl.
żołn. zawod.	prac. cyw.	żołn. zawod.	prac. cyw.	żołn. zawod.	żołn. zawod.
-	4	7	2	15	4
Razem: 4		9		15	4
Ogółem: 32					

Wszyscy pracownicy dydaktyczno-naukowi ukończyli co najmniej studia podyplomowe w kraju, a dwóch dodatkowo zagraniczne (tab. 6). Przeważająca część (25 pracowników, co stanowi przeszło 78%) zna język angielski, ponadto 7 (ponad 22%) zna dodatkowy język obcy.

Tabela 6

Kwalifikacje pracowników dydaktyczno-naukowych

Studia podyplomowe		Potwierdzona znajomość języka angielskiego			Potwierdzona znajomość innych języków			
zagran.	krajowe	III ^o	II ^o	I ^o	IV ^o	III ^o	II ^o	I ^o
3xR	1xR	6	13	6			1xU 1xN	1xN
Razem: 32		25			7			

Trwa intensywny proces podwyższenia kwalifikacji naukowych kadry wydziału (tab. 7). Planuje się, że do 2005 r. tytuł naukowy profesora otrzyma 4 pracowników, a stopnie naukowe doktora habilitowanego i doktora odpowiednio 8 i 3 oficerów. W kolejnych trzech latach możliwe jest wypromowanie kolejnych 6 doktorów habilitowanych i 4 doktorów.

Proгноza rozwoju pracowników dydaktyczno-naukowych

Prognozowane uzyskanie tytułów i stopni naukowych			Lata
Profesor	Doktor habilitowany	Doktor	
2-3	2-3	3	2003-2005
2-3	3-4	1	2006-2008
Razem:	4-6	5-7	4

Baza dydaktyczna

Posiadana przez wydział baza dydaktyczna zabezpiecza realizację procesu dydaktycznego na studiach stacjonarnych. Składają się na nią:

- materiały dydaktyczne opracowywane w formie podręczników, skryptów i innych wydawnictw. Są one uaktualniane i dostosowywane do zmian w wojskach. Średnio w roku pracownicy wydziału wydają ok. 20 skryptów i podręczników. Ponadto opracowywane są i wydawane materiały do ćwiczeń, wykłady i inne niezbędne pozycje.

- sale wykładowe, pracownia komputerowa i laboratorium symulacji pola walki. Wszystkie przedsięwzięcia dydaktyczne prowadzone są z zastosowaniem środków multimedialnych i wykorzystaniem najnowszych osiągnięć technicznych. Każda grupa dydaktyczna posiada w sali po 2 komplety komputerowe i sprzęt audiowizualny.

Do prowadzenia zajęć na studiach zaocznych wykorzystujemy 9 sal: 2 aule i 7 sal grupowych, pracownię komputerową i punkt informatyczny, spełniający rolę kawiarenki internetowej – na 17 grup dydaktycznych.

Działalność naukowo-badawcza

Głównymi formami działalności naukowej w wydziale są:

- zespołowe i indywidualne prace badawcze;
- konferencje, sympozja i seminaria;
- wydawnictwa książkowe (publikacje) i popularno-naukowe;
- współpraca z innymi ośrodkami badawczymi w kraju (Dowództwo Polskich Sił Powietrznych, Sztab Generalny, Dowództwo WL, WSO, Centrum Informatyki i Łączności MON) i za granicą (akademie wojskowe w Niemczech, Słowacji, Czechach i Francji).

Wynikiem tej działalności w każdym roku są:

- opublikowanie 20-30 prac naukowych;
- wydanie 2-3 książek;
- opublikowanie 20-30 artykułów;
- zorganizowanie 1-2 konferencji i 10-12 sympozjów naukowych;
- comiesięczne seminaria habilitacyjne;
- obrona 5-8 doktoratów.

Wydział realizuje działalność naukową, skupiając wysiłek w następujących obszarach problemowych:

- Dowodzenie siłami powietrznymi, w tym szczególnie: sojuszniczy system dowodzenia i kontroli przestrzeni powietrznej, zarządzanie strategiczne siłami powietrznymi, procedury dowodzenia, dokumenty bojowe, metodyka podejmowania decyzji.
- Sztuka operacyjna sił powietrznych, w tym szczególnie zasady użycia sił powietrznych w operacjach połączonych i pokojowych.
- Taktyka sił powietrznych, w tym szczególnie metody realizacji zadań przez lotnictwo, jednostki raketowe i rozpoznania oraz problematyka targetingu.
- Sojusznicza i narodowa obrona powietrzna, w tym przeciwraketowa i przeciwlotnicza.
- Lotnictwo wojsk lądowych.
- OPL wojsk lądowych.
- Zastosowania symulacyjnych systemów growych w dydaktyce, szkoleniu i badaniach naukowych.

W wydziale realizowane są obecnie dwa projekty celowe, współfinansowane przez Ministerstwo Nauki i Informatyzacji:

- Pierwszy, na temat: „Wdrażanie informatycznego pakietu narzędzi eksperckich wspomagających procesy oceny sytuacji logistycznej i wariantowania działań logistycznych w operacjach sił powietrznych”. Jego celem jest opracowanie systemu doradczego (eksperckiego), umożliwiającego wdrożenie do praktyki dowodzenia i szkolenia wojsk pakietu metod oraz programów wspomagających procesy oceny i planowania działań logistycznych w operacjach sił powietrznych. Realizatorami projektu są: Wydział Lotnictwa i Obrony Powietrznej AON oraz Instytut Podstaw Informatyki PAN. Czas realizacji projektu: 01.09.2002–31.03.2005 r.
- Drugi, na temat: „Symulator operacyjno-taktycznych działań powietrznych”. Jego celem jest skonstruowanie informatycznego systemu symulacyjnego, umożliwiającego rozgrywanie gier wojennych wymiaru powietrznego. Realizatorem projektu jest Wydział Lotnictwa i OP. Czas realizacji projektu: 1.06.2003–30.06.2005.

W ramach współpracy naukowo-badawczej z innymi podmiotami, wydział realizuje:

- z Biurem Wojskowej Służby Normalizacyjnej – założenia do realizacji pracy typu ABZ, nt. „Możliwości stosowania sojuszniczych procedur dowodzenia w lotnictwie WL i OP” oraz „Sztuka operacyjna sił powietrznych”.
- z Wojskową Akademią Techniczną:
 - w zadaniu nt.: „Opis wybranych struktur, procedur i działań wojsk w operacji i w walce” – trzy tematy, a mianowicie: „Obrona przeciwlotnicza”; „Charakterystyka użycia jednostek lotnictwa SP w operacjach”; „Lotnictwo wojsk lądowych”;
 - ponadto dwa odrębne tematy: „Przykłady misji realizowanych przez grupy podstawowe lotnictwa wojsk lądowych” oraz „Przykłady typowych misji lotnictwa taktycznego w ramach wsparcia lotniczego wojsk lądowych”;

- z Instytutem Technicznym Wojsk Lotniczych – temat „Lotnicze bombardierskie środki rażenia NATO”;
- z Wojskowymi Zakładami Uzbrojenia Nr 2 – temat „Potrzeby operacyjno-taktyczne identyfikacji obiektów powietrznych”.

Współpraca z innymi uczelniami i instytucjami – krajowymi i zagranicznymi

W działalności dydaktycznej i naukowej bardzo duże znaczenie przywiązujemy do bezpośrednich kontaktów z uczelniami państw NATO. Zakres tej współpracy jest rozległy, a formy zróżnicowane. Poza wymianą delegacji z uczelniami wojskowymi Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Niemiec, Francji, Holandii i Danii; zorganizowaliśmy wspólne zadaniowe grupy robocze do współpracy z uczelniami: Słowacji, Czech i Niemiec. Efekty współpracy mają istotne znaczenie głównie w trzech obszarach:

- pozyskiwania wiedzy i informacji, często także materiałów źródłowych, pozwalających rozwijać własne prace studyjne w zakresie teorii sił powietrznych;
- merytoryczne przygotowanie kadry do podejmowania nowych wyzwań;
- prowadzenie wspólnych ćwiczeń.

Zasadniczymi formami współpracy są cykle wykładów i seminariów oraz wspólna organizacja, a także udział w ćwiczeniach. We współpracy tej koncentrowaliśmy się na problemach dowodzenia oraz doktrynie użycia sił powietrznych. W wyniku realizowanej współpracy kontynuowane są konsultacje nt. teorii przywództwa, operacji połączonych i pokojowych, zarządzania przestrzenią powietrzną, problemów wojen i doktryn powietrznych. Współpraca ma charakter konsultacji oraz wspólnego przygotowania i prowadzenia ćwiczeń dowódczo-sztabowych.

Wydział owocnie współpracuje z wojskami lotniczymi i obrony powietrznej oraz Wyższą Szkołą Oficerską Sił Powietrznych. Poprzez udział we wspólnych przedsięwzięciach naukowych i szkoleniowych możliwa jest wymiana doświadczeń i ścisła więź między teorią i praktyką.

Realizacja studiów zaocznych otworzyła nam nowe kierunki współpracy. W celu właściwej ich realizacji, naboru kandydatów i prowadzenia zajęć wydział nawiązał konkretne kontakty m.in. z Urzędem Lotnictwa Cywilnego, Państwowym Przedsiębiorstwem Porty Lotnicze, Aeroklubem RP, Państwowymi Liniami Lotniczymi LOT.

Kierunki rozwoju Wydziału Lotnictwa i Obrony Powietrznej

1. Kontynuowanie dziennych, magisterskich studiów uzupełniających dla oficerów na kierunku lotnictwo w grupach zintegrowanych ciągle doskonaląc programy w celu sprostania przyszłym wyzwaniom, przed jakimi staną siły działające w wymiarze powietrznym – użycie ich w operacjach reagowania kryzysowego o charakterze militarnym i pozamilitarnym.

2. W dydaktyce w pełni wdrożyć, będący na etapie testowania i doskonalenia, program symulacyjny działań powietrznych (wszystkich uczestniczących w nich sił).

3. Wyposażyć wszystkich studentów w komputery (laptopy), kształcić z intensywnym wykorzystaniem wewnętrznej sieci komputerowej i Internetu (dostęp do

literatury i danych z sali wykładowej, internatu lub w innych udostępnionych miejscach.

4. Rozszerzenie oferty edukacyjnej – prowadzenie dziennych 5-letnich i 2-letnich uzupełniających studiów magisterskich na kierunku lotnictwo w specjalnościach zarządzanie organizacjami lotniczymi i zarządzanie ruchem lotniczym.

5. Organizacja i prowadzenie kursów dla oficerów – np. dla kapitanów będących kandydatami na majorów i innych kursów (krótko- i długoterminowych) przygotowujących do działań w sytuacjach nietypowych (np. użycie lotnictwa w zwalczaniu klęsk żywiołowych, katastrof przemysłowych, zagrożeń terrorystycznych w powietrzu).

6. Zintensyfikowanie tempa podnoszenia kwalifikacji naukowych kadry (prof., dr. hab., dr).

7. Praktyki kadry dydaktycznej na sojusznicznych stanowiskach dowodzenia lub w sojusznicznych dowództwach.

8. Po przebudowie systemu dowodzenia WLOP organizować ćwiczenia dowódczo-sztabowe na realnych stanowiskach dowodzenia (COP).

Publikacje Akademii Obrony Narodowej

do nabycia w Wydziale Wydawniczym AON
al. gen. A. Chuściela 103, bl. 2
00-910 Warszawa,
tel. 681 40 55, tel./faks 681 37 52

- S. Bartosiewicz, M. Mróz – Zaopatrywanie jednostek wojsk lotniczych i obrony powietrznej w techniczne środki materiałowe techniki naziemnej – 7,00 zł
- Bezpieczeństwo niebo. Materiały z konferencji naukowej – 14,00 zł
- J. Bieńkowski, R. Stępień (red.) – Edukacja pedagogiczna w wyższej uczelni wojskowej – 16,00 zł
- H. Binkowski (red.) – OBWE w procesie umacniania bezpieczeństwa europejskiego – 16,00 zł
- A. Bujak – Praca w terenie na szczeblach taktycznych według standardów NATO – 10,00 zł
- W. Chojnacki – Socjologiczne aspekty tendencji instytucjonalno-organizacyjnego rozwoju wojska – 16,00 zł
- R. Chrobak i in. – Działania bojowe dywizji – 15 zł
- M. Cieślarczyk, P. Krawczyk, Z. Korulczyk – Poradnik metodyczny autorów prac kwalifikacyjnych – 8,00 zł
- M. Cieślarczyk, M. Chojnacki, A. Radomyski – Współpraca cywilno-wojskowa (CIMIC) w siłach zbrojnych (SP) RP – 13,00 zł
- M. Cieślarczyk (red.) – Metody, techniki i narzędzia badawcze oraz elementy statystyki – 13,00 zł
- A. Ciupiński, M. Zając (red.) – Wybrane problemy walki z terroryzmem międzynarodowym – 17 zł
- A. Ciupiński (red.) – Dyplomacja wielostronna – 25,00 zł
- A. Ciupiński – Podstawowe elementy polityki bezpieczeństwa i obrony RP – 15,00 zł
- A. Ciupiński, R. Białoskórski – Wczesne ostrzeżenie i zapobieganie współczesnym konfliktom zbrojnym w strategii Sojuszu Północnoatlantyckiego – 7,00 zł
- A. Ciupiński, H. Binkowski, A. Legucka – Bezpieczeństwo w stosunkach międzynarodowych – 30,00 zł
- T. Compa – Zarządzanie przestrzenią powietrzną – 10,00 zł
- J. Czaja – Stolica apostolska wobec integracji europejskiej – 15,00 zł
- K. Czajka – Użycie artylerii w obronie oddziału – 8,00 zł
- P. Daniluk – Radiostacje pola walki – 10,00 zł
- A. Dawidczyk – Nowe wyzwania, zagrożenia i szanse dla bezpieczeństwa Polski u progu XXI w. – 9,00 zł
- P. Dela, J. Wolejszo – Wsparcie komputerowe ćwiczeń wojskowych 16 zł
- Dowodzenie lotnictwem sił powietrznych w działaniach wojsk lądowych (praca zbiorowa) – 15,00 zł
- W. Drażczyk – Logistyka sił powietrznych w działaniach wielonarodowych – 9,00 zł
- A. Fellner – Zautomatyzowane systemy kontroli ruchu lotniczego przestrzeni powietrznej – 20,00 zł
- M. Flemming – Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych – 45,00 zł
- P. Gawliczek, J. Pawłowski – Zagrożenia asymetryczne – 14,00 zł
- M. Gaska, A. Ciupiński – Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych – 21,00 zł
- A. Glen, W. Marud – Kontrola przestrzeni powietrznej w czasie kryzysu i wojny – 18,00 zł
- J. Gotowała – Lotnictwo XXI wieku – 11,00 zł
- J. Groskrejc – Antropologiczne i aksjologiczne aspekty edukacji oficerów – 10,00 zł
- J. Halik – Metodyka opracowania pracy magisterskiej i studyjnej – 15,00 zł
- J. Halik, J. Wolejszo – Ćwiczenia wojskowe sił zbrojnych RP w aspekcie interoperacyjności w ramach NATO – 14,00 zł
- M. Huzarski (red.) – Taktyka ogólna wojsk lądowych – 21,00 zł
- K. Jałoszyński – Terroryzm antyizraelski – 12,00 zł
- K. Jałoszyński – Terroryzm czy terror kryminalny w Polsce? – 12,00 zł
- K. Jałoszyński – Zagrożenie terroryzmem w wybranych krajach Europy Zachodniej oraz w Stanach Zjednoczonych – 12,00 zł
- J. Janczak – Zakłócanie informacyjne – 12,00 zł
- Cz. Jarecki – Użycie wojsk raketowych i artylerii w operacji – 13,00 zł
- T. Jemiolo – Globalizacja. Szanse i zagrożenia – 8,00 zł
- T. Jemiolo, K. Malak (red.) – Bezpieczeństwo zewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej – 25,00 zł
- A. Józwiak, Cz. Marcinkowski – Wybrane problemy współczesnych operacji pokojowych – 18,00 zł
- M. Juszczyk – Wsparcie działań przez państwo gospodarza – 14 zł
- L. Kanarski, P. Gawliczek – Przywództwo w armiach NATO – 9,00 zł
- L. Kanarski, B. Rokicki (red.) – Teoria i praktyka przywództwa wobec wyzwań edukacyjnych – 24,00 zł
- J. Kardas, K. Loranty – Wybrane problemy bezpieczeństwa i obronności państwa w opiniach pracowników administracji publicznej – 12,00 zł
- J. Kardas, K. Loranty – Instytucjonalizacja przygotowania obronnego kadr administracji – 15,00 zł
- J. Karpowicz, Z. Chojnacki – Bezpieczeństwo lotów – 10,00 zł
- J. Karpowicz, E. Cieślak – Lotnictwo wsparcia w sojusznicznych działaniach powietrznych – 17 zł
- J. Karpowicz, K. Kozłowski – Bezzałogowe statki powietrzne i miniaturowe aparaty latające – 18 zł
- J. Karpowicz – Współczesne konstrukcje lotnicze – 20,00 zł

- Cz. Kącki – Siły wielonarodowe do misji pokojowych – 15 zł
- Cz. Kącki – Izrael. Jego wpływ na rozwój sytuacji w regionie Bliskiego Wschodu – 15,00 zł
- Kierowanie mobilnymi systemami łączności wojsk lądowych (praca zbiorowa) cz.I – 14 zł, cz.II – 8 zł, cz.III. – 12 zł
- W. Kitler (red.) – Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP – 25,00 zł
- W. Kitler – Obrona narodowa III RP. Pojęcie. Organizacja. System (rozprawa habilitacyjna) – 24,00 zł
- W. Kitler – Obrona narodowa w wybranych państwach demokratycznych – 14,00 zł
- Z. Klawitter – Rola i zadania zespołu wsparcia personalnego na stanowisku dowodzenia BZ/BPanc – 7,00 zł
- T. Kocharński – Logistyka międzynarodowa – 12,00 zł
- T. Kocharński – Logistyka jako koncepcja zintegrowanego zarządzania – 18,00 zł
- T. Kocharński, S. Kurek – Konkurencyjność przedsiębiorstw – 15 zł
- M. Koziński – Umowa offsetowa i inne formy udziału państwa w międzynarodowym obrocie gospodarczym – 10,00 zł
- M. Kozub – Lotnictwo w operacjach połączonych – 7,00 zł
- M. Kozub – Lotnictwo wojsk lądowych w operacjach połączonych – 8,00 zł
- M. Kozub – Lotnictwo w bojowym poszukiwaniu i ratownictwie – 8,00 zł
- J. Kręcikij – Współczesne kierowanie wojskami. Proces dowodzenia – 12,00 zł
- J. Kręcikij – Metodyka pracy sekcji dowodzenia oddziału i związku taktycznego – 13,00 zł
- J. Kręcikij – Wybrane problemy kierowania zgrupowaniami wielonarodowych sił połączonych – 14,00 zł
- R. Kwećka, M. Gryga – Siły specjalne w kontekście współczesnych zagrożeń – 15,00 zł
- K. Kubiak – Transport wojsk i ładunków wojskowych drogą morską przy użyciu statków handlowych – 12,00 zł
- L. Łukaszuk – Międzynarodowe prawo pokoju i bezpieczeństwa – 20,00 zł
- L. Łukaszuk – Dyplomacja współczesna a problemy prawa i bezpieczeństwa międzynarodowego – 20,00 zł
- L. Łukaszuk – Europejskie prawo pokoju i bezpieczeństwa – 20,00 zł
- T. Majewski – Ankieta i wywiad w badaniach wojskowych – 9,00 zł
- T. Majewski – Kierownik – dowódca w organizacji – 12,00 zł
- T. Majewski – Miejsce celów, problemów i hipotez w procesie badań naukowych – 8 zł
- T. Majewski i in. – Planowanie w organizacji – 9 zł
- K. Malak – Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Białorusi – 18,00 zł
- J. Marczak (red.) – Samoorganizacja społeczeństwa na rzecz bezpieczeństwa powszechnego. Samoobrona powszechna III RP – 20,00 zł
- M. Marszałek – Siły powietrzne w operacjach ewakuacyjnych (według poglądów amerykańskich) – 13 zł
- M. Marszałek, A. Radomyski – Metodyka pracy zespołów funkcjonalnych na stanowisku dowodzenia brygady raketowej sił powietrznych – 25,00 zł
- Z. Maślak – Podstawy teorii informacji obrony powietrznej – 10,00 zł
- Z. Maślak (oprac.) – Informacje w obronie powietrznej – potrzeby, wymagania, zagrożenia. Materiały z sympozjum naukowego – 17,00 zł
- M. Michalec (oprac.) – Kierunki rozwoju rosyjskiej myśli teoretycznej i praktyki w zakresie użycia lotnictwa w walce – 14,00 zł
- J. Michniak (red.) – Projektowanie struktury organizacyjnej dowództwa brygady zmechanizowanej (pancernej) – 12,00 zł
- J. Michniak – Stanowiska dowodzenia w wojskach lądowych – 10 zł
- G. Nowacki – Informacja w walce zbrojnej. Materiały z sympozjum naukowego – 17,00 zł
- G. Nowacki – Strategiczne siły jądrowe wybranych państw – 14,00 zł
- G. Nowacki – Rozpoznanie satelitarne USA i Federacji Rosyjskiej – 8,00 zł
- G. Nowacki (red.) – Militaryzacja kosmosu – 17,00 zł
- A. Nowak – Działalność rozpoznawcza na szczeblach taktycznych – 12,00 zł
- E. Nowak – Gospodarowanie zasobami majątkowymi – 15,00 zł
- M. Obrusiewicz – Wielonarodowe połączone siły zadaniowe CJTF – 12,00 zł
- M. Obrusiewicz – Geneza i prognoza kooperatywnych stosunków wojskowych końca XX i początku XXI w. na tle bezpieczeństwa europejskiego – 15 zł
- J. Pawłowski, A. Ciupiński (red.) – Umiędzynarodowiony konflikt wewnętrzny – 20,00 zł
- M. Pelc, M. Juszczyk – Matematyka – 25 zł
- J. Płaczek – Ewolucja polskiej myśli obronno-ekonomicznej w latach 1976–2000 – 20,00 zł
- J. Płaczek (red.) – Gospodarka obronna Polski w końcu lat dziewięćdziesiątych. Szanse i zagrożenia – 25,00 zł
- Podróż studyjna w systemie edukacji oficerów w AON. Materiały z sympozjum naukowego – 17,00 zł
- A. Polak – Wybrane zagadnienia obrony wybrzeża w Polsce (1920–2002) – 16,00 zł
- A. Polak – Teoria grup operacyjnych w polskiej sztuce wojennej okresu międzywojennego – 30,00 zł
- Prawo w stosunkach międzynarodowych. Wybór dokumentów (praca zbiorowa) – 35,00 zł (dwa tomy)
- K. Przeworski – Ewakuacja jako sposób ochrony ludności – 7,00 zł
- Pułk przeciwlotniczy w działaniach operacyjnych (praca zbiorowa) – 20,00 zł
- A. Radomyski – Metody i treść pracy zespołu OPL na stanowisku dowodzenia dywizji zmechanizowanej – 18,00 zł
- A. Skrabacz – Kobiety w obronie narodowej Polski u progu XXI w. – 15,00 zł
- J. Skrzyp (red.) – Informator geograficzny o państwach kandydujących do Sojuszu Północnoatlantyckiego – 14,00 zł

- J. Skrzyp, Z. Lach – Informator geograficzny. Państwa członkowskie NATO – 20,00 zł
- Z. Skwarek – Powietrzne systemy wczesnego wykrywania i powiadamiania – 13,00 zł
- K. Słaboń – Sytuacja jeńców wojennych w konflikcie iracko-irańskim (1980-1988) – 10,00 zł
- Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego (praca zbiorowa) – 15,00 zł
- Słownik terminów z zakresu psychologii (praca zbiorowa) – 10,00 zł
- Słownik pojęć sojuszniczej obrony powietrznej (praca zbiorowa) – 12,00 zł
- H. Spustek – Wybrane zagadnienia badań operacyjnych i modelowania liniowego – 8,00 zł
- Z. Stachowiak – Metodyka i metodologia pisanie prac kwalifikacyjnych (licencjackich, magisterskich i podyplomowych) – 9,00 zł
- Z. Stachowiak, J. Płaczek (red.) – Wybrane problemy ekonomiki bezpieczeństwa – 30,00 zł
- R. Stępień (red.) – Edukacja w wyższych szkołach wojskowych – 21,00 zł
- M. Strzoda (red.) – Wybrane terminy z zakresu dowodzenia i zarządzania – 7,00 zł
- M. Strzoda – Słownik nazw, skrótów i akronimów państw, instytucji, dowództw, jednostek organizacyjnych i osób funkcyjnych – 8 zł
- J. Suwart – Zarys obrony cywilnej w Polsce w latach 1920–1996 – 30,00 zł
- R. Szpyra – Powietrzna sztuka operacyjna wybranych państw – 15,00 zł
- Środki dowodzenia (praca zbiorowa) – 12 zł
- E.A. Wesółowska, A. Szerauc (red.) – Patriotyzm – Obronność – Bezpieczeństwo – 20,00 zł
- J. Wolejszo – Wybrane problemy procesu planowania i rozliczania działalności szkoleniowej na szczeblach taktycznych w SZ RP – 16 zł
- J. Wolejszo – Trening sztabowy dowództw szczebla taktycznego SZ RP – 17,00 zł
- J. Wolejszo – Wybrane aspekty projektowania struktury organizacyjnej zespołu dowodzenia stanowiska dowodzenia brygady zmechanizowanej – 11,00 zł
- J. Wolejszo – Wybrane problemy przygotowania i realizacji ćwiczeń sojuszniczych NATO – 16 zł
- J. Wolejszo, Z. Fiołna – Dowodzenie brygadą zmechanizowaną (pancerną) w obronie – 12,00 zł
- J. Wolejszo, Z. Fiołna – Dowodzenie brygadą zmechanizowaną (pancerną) w marszu – 15,00 zł
- Wojskowe wsparcie władz cywilnych i społeczeństwa. Materiały z seminarium – 20,00 zł
- Wojsko wobec polskiego października'56. Rezolucje, uchwały, listy (wybór, wstęp i opracowanie: E. J. Nalepa) – 30,00 zł
- J. Wojtasik (red.) – Studia z dziejów polskiej techniki wojskowej od XVI do XX wieku – 27,00 zł
- J. Wojtasik (red.) – Od Żółkiewskiego i Kosińskiego do Piłsudskiego i Petlury. Z dziejów stosunków polsko-ukraińskich od XVI do XX wieku – 20,00 zł
- M. Wrzosek – Działania rozpoznawcze na obszarze kraju – 10 zł
- M. Wrzosek – Organizacja pracy taktycznej komórki rozpoznania – 17 zł
- Wsparcie informacyjne obrony powietrznej. Materiały z sympozjum naukowego – 18 zł
- Wydział Lotnictwa i Obrony Powietrznej AON – Ewolucja dla postępu. Materiały z konferencji – 18 zł
- E. Zabłocki – Współczesne siły powietrzne – 13,00 zł
- S. Zalewski – Służby specjalne w państwie demokratycznym – 11,00 zł
- Założenia operacyjne do doktryny zasadniczej sił powietrznych (praca zbiorowa) – 10,00 zł
- L. Zapala – W rembertowskiej Alma Mater. Wspomnienia – 18,00 zł
- B. Zdrodowski, M. Marszałek – Operacje pozawojenne sił powietrznych – 16,00 zł
- J. Zieliński (red.) – Podstawowe założenia dydaktyki sztuki operacyjnej – 14,00 zł
- J. Zieliński – Wojska lądowe jako rodzaj sił zbrojnych – 14 zł
- J. Zuziak – Dzieje Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie 1947–1997 – 25,00 zł

Zamówienia przyjmujemy telefonicznie lub pisemnie

ISBN 83-89423-26-X

AON Wydział
Wydawniczy